

T. C.

ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

KLİNİK PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI

**MADDE KULLANIMI İLE BAĞLANMA STİLLERİ VE ERKEN
DÖNEM UYUMSUZ ŞEMALAR ARASINDAKİ İLİŞKİ**

Yasemin ARSLAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tez Danışmanı

Yrd. Doç. Dr. Hüseyin ÜNÜBOL

İSTANBUL-2015

T. C.

ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

KLİNİK PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI

**MADDE KULLANIMI İLE BAĞLANMA STİLLERİ VE ERKEN
DÖNEM UYUMSUZ ŞEMALAR ARASINDAKİ İLİŞKİ**

**Yasemin ARSLAN
134102072**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tez Danışmanı

Yrd. Doç. Dr. Hüseyin ÜNÜBOL

T.C.
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZ SINAV TUTANAĞI

GENEL BİLGİLER

Öğrenci No	: 134 102 072
Öğrenci Adı Soyadı	: Yasemin Arslan
Anabilim Dalı	: Klinik Psikoloji
Tez Danışmanı	: Yrd. Doç. Dr. Hüseyin Çuhıbol
Tezin Başlığı	: Madde Kullanımı ile Bağlanma Stilleri ve Sebepler üzerine Sosyal Davranışlar Üzerine

TEZ SAVUNMA SINAVI TUTANAĞI

Toplantı Tarihi	: 06.10.2015	Saati	: 10:00
Öğrenci Savunmaya	: ☒ GELDI		
Üniversitemiz Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili hükümleri uyarınca tez bilimsel olarak incelenmiş, adayın tez çalışmasını sunmasının ardından, adaya tez çalışması ile ilgili sorular yöneltilmiştir. Yapılan değerlendirmeler sonunda adayın tez çalışmasıyla ilgili aşağıdaki kararı,			
☒ OY BİRLİĞİ ☐ OY ÇOKLUĞU			
☒ Yapılan savunma sınavında adayın başarılı bulunması sonucunda tez KABUL edilmiştir.			
☐ Yapılan savunma sınavı sonucunda tezin DÜZELTİLMESİ için ay EK SÜRE verilmesinin Enstitü Müdürlüğüne önerilmesi kararı alınmıştır. (en fazla 3 ay)			
☐ Yapılan savunma sınavının sonucunda tezin REDEDİLMESİ kararı alınmıştır.			
Savunmada Tezin Başlığı	: ☒ Değişmedi.	☐ Değişti.	
Tezin Yeni Başlığı	:		
Öğrenci Savunmaya	: ☐ GELMEDI		
Üniversitemiz Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili hükümleri uyarınca yukarıda belirtilen tarih ve saatte Tez Savunma Jürisi toplanmış ancak ilgili öğrenci savunma sınavına gelmemiştir. Adayın tez çalışmasını Jüri önünde sunmadığı için yapılan değerlendirmeler sonunda adayın tez çalışmasıyla ilgili aşağıdaki kararı,			
☐ OY BİRLİĞİ ile REDEDİLMİŞTİR.			

ile almıştır.

Tez Sınavı Jürisi	Unvanı, Adı Soyadı	İmza
Danışman Üye	Yrd. Doç. Dr. Hüseyin Çuhıbol	
Üye	Yrd. Doç. Dr. Meltem Nartır	
Üye	Yrd. Doç. Dr. Fatma Duygukaya Yekeler	

BİLİMSEL ETİK SAYFASI

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “ Madde Kullanımı ile Bağlanma Stilleri ve Erken Dönem Uyumsuz Şemalar arasındaki İlişki” adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

.../.../.....

Adı SOYADI
Yasemin ARSLAN

İmza

ÖNSÖZ

Öncelikle danışmanım Yrd. Doç. Dr. Hüseyin Ünübol'a sabrı ve tüm yardımları için, eğitim hayatım boyunca bana inanan, destekleyen aileme ve Efe Sürücü'ye maddi manevi her an yanımda oldukları için, ayrıca tez yazımım boyunca yardımlarını esirgemeyen arkadaşlarıma her türlü desteklerinden dolayı sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Yasemin ARSLAN

(ARSLAN, Yasemin, Yüksek Lisans, İstanbul, 2015)

Madde Kullanımı ile Bağlanma Stilleri ve Erken Dönem Uyumsuz Şemalar Arasındaki İlişki

Özet: Bu çalışmada Üniversite öğrencilerinin alkol, sigara ve uyuşturucu madde kullanımlarının bağlanma stilleri ve erken dönem uyumsuz şemalar arasındaki ilişki ve bazı demografik değişkenler (bireyin anne ve babasının eğitim durumuna göre, anne ve babanın çalışma durumuna göre, sosyoekonomik durumuna göre, katılımcıların anne ve babasının madde kullanıp kullanmadığı) açısından incelenmesi amaçlanmıştır. 45 kız öğrenci ve 45 erkek öğrenciden oluşan katılımcılara “İlişki Ölçeği Anketi”, “Young Şema Ölçeği” ve araştırmacı tarafından hazırlanan “Demografik Bilgi Formu” verilmiştir.

Çalışmanın bulgularına göre; kullanılan madde tipinin bağlanma biçimi ve erken dönem uyumsuz şemalar ile arasında ilişki olduğu bulunmuştur. Bağlanma biçimi ve erken dönem uyumsuz şemalar arasında doğrusal bir ilişki olduğu saptanmıştır. Alkol kullanan bireylerin kaygılı bağlanma stiline, uyuşturucu madde kullanan bireylerin ise kayıtsız bağlanma stiline sahip olduğu saptanmıştır. Alkol, sigara ve uyuşturucu madde kullanan bireylerin anne baba eğitim seviyesi, çalışma durumu babalarda annelere oranla daha yüksek bulunmuştur. Elde edilen bulgular, daha önceki çalışmalar ışığında tartışılmış, ileride yapılacak çalışmalar için faydalı olabileceğine inanılan öneriler paylaşılmıştır.

Anahtar kelimeler: bağlanma stilleri, erken dönem uyumsuz şemalar, madde kullanımı

(ARSLAN, Yasemin, Yüksek Lisans, İstanbul, 2015)

The Relationship between Substance Use, Early Maladaptive Schemas and Attachment Styles

Abstract: The aim of this study was to investigate the relationship of using alcohol, cigarettes and the other substances among early maladaptive schemas and attachment styles. Also (the educational level of the mother and father, working status of mother and father, the income and if the parents were using substance) was also to investigate. 45 girls and 45 boys as students were given “Relationship Questionnaire”, “Young Schema Questionnaire” and “Demographic Information Form” which was prepared by the investigator.

In this research was investigated that alcohol, cigarette and substance use has correlation with attachment styles. Maladaptive schemas and attachment styles has also a relation. Alcohol users have anxious attachment style and substance users have the ambivalent attachment style. It was also founded that the participant’s fathers were better in educational level than in mothers and the working percentage was higher in fathers than the mothers. Also some suggestions were given for the future researches.

Key words: attachment styles, early maladaptive schemas, substance use

İÇİNDEKİLER

Bilimsel Etik Sayfası.....	i
Önsöz	ii
Özet	iii
Abstract.....	iv
Kısaltmalar.....	vi
Tablolar Listesi.....	ix
BÖLÜM I GİRİŞ.....	1
BÖLÜM II GENEL BİLGİLER.....	3
2.1. Madde Bağımlılığı Tanımı.....	3
2.1.1. Madde Kullanımı Tarihiçesi.....	4
2.1.2. Maddelerin Sınıflandırılması.....	4
2.1.2.1. Amfetamin ve Benzeri Maddeler.....	4
2.1.2.2. Barbitüratlar.....	4
2.1.2.3. Benzodiazepinler.....	4
2.1.2.4. Halusinojenler.....	5
2.1.2.5. Kannabinoidler.....	5
2.1.2.6. Kokain.....	5
2.1.2.7. Opioidler.....	5
2.1.2.8. Uçucu Maddeler.....	5
2.1.3. Madde Bağımlılığın Tanı Ölçütleri.....	6
2.1.4. Madde Bağımlılığın Etiyolojisi.....	7
2.1.4.1. Genetik Faktörler.....	7
2.1.4.2. Arkadaşlarla İlgili Faktörler.....	7
2.1.4.3. Aile ile İlgili Faktörler.....	8
2.1.4.4. Kişilik ile ilgili Faktörler.....	8
2.2. Alkol Bağımlılığı.....	8
2.2.1. Alkol Tarihiçesi.....	8
2.2.2 Alkol Bağımlılığın Tanı Ölçütleri.....	8
2.2.3 Alkol Bağımlılığın Etiyolojisi.....	10
2.2.3.1. Genetik Faktörler.....	10
2.2.3.2 Arkadaşlarla ilgili Faktörler.....	10
2.2.3.3 Aile ile ilgili Faktörler.....	10

2.2.3.4 Kişilik ile ilgili Faktörler.....	11
2.3. Sigara Bağımlılığı.....	11
2.3.1. Sigara Kullanımı Tarihi.....	11
2.3.2. Tütün Kullanım Bozukluğu Tanı Ölçütleri.....	12
2.3.3. Sigara Kullanımı Etiyolojisi.....	13
2.3.3.1. Genetik Faktörler.....	13
2.3.3.2. Arkadaşlarla ilgili Faktörler.....	13
2.3.3.3. Aile ile ilgili Faktörler.....	13
2.4. Bağlanma Kuramı ve Tarihi.....	14
2.4.1. Bağlanma Kuramı ve 4 Evre.....	15
2.4.2. İçsel Çalışan Modeller.....	16
2.4.3. Yabancı Ortam Çalışması.....	17
2.4.4. Çocukluk Bağlanma Stilleri.....	18
2.4.5. Waters ve ark. Yabancı Ortam Çalışması.....	19
2.4.6. Ergenlikte Bağlanma Stilleri.....	20
2.4.7. Yetişkinlikte Bağlanma Stilleri.....	20
BÖLÜM III – BAĞLANMAYA YÖNELİK KURAMSAL YAKLAŞIMLAR.....	23
3.1. Psikanalitik Kuram.....	23
3.2. Nesne İlişkileri Kuramı.....	23
3.3. Öğrenme Kuramı.....	24
BÖLÜM IV – ERKEN DÖNEM UYUMSUZ ŞEMALAR.....	25
4.1. Şemalar Tanımı.....	25
4.1.1. Erken dönem Uyumsuz Şemalar Tanımı.....	26
4.1.2. Şema Alanları ve Erken Dönem Uyum Bozucu Şemalar.....	28
BÖLÜM V – İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	33
5.1. Yurt İçi Çalışmalar.....	33
5.2. Yurt Dışı Çalışmalar.....	35
BÖLÜM VI – YÖNTEM.....	36
6.1. Araştırmanın Modeli.....	36
6.2. Araştırmanın Yeri ve Zamanı.....	36
6.3. Evren ve Örneklem.....	36
6.4. Veri Toplama Araçları.....	37
6.4.1. Demografik Bilgi Formu.....	37
6.4.2. Young Şema Ölçeği Kısa Formu – 3 (YŞÖ-KF3).....	37
6.4.3. İlişki Ölçekleri Anketi (İÖA).....	38
6.5. Verilerin Toplanması.....	39

6.6. Verilerin Analizi.....	39
BÖLÜM VII - BULGULAR.....	41
BÖLÜM VIII – TARTIŞMA.....	63
BÖLÜM IX - SONUÇ VE ÖNERİLER.....	71
KAYNAKÇA.....	73
EKLER.....	86
Ek 1 - Bilgilendirilmiş Gönüllü Olur Formu (BGOF).....	86
Ek 2 – Demografik Bilgi Formu.....	87
Ek 3 – İlişki Ölçekleri Anketi (İÖA).....	89
Ek 4 – Young Şema Ölçeği – Kısa Form 3 (YŞÖ-KF3).....	92
ÖZGEÇMİŞ.....	95

KISALTMALAR

M.Ö: Milattan Önce

YŞÖ-KF3: Young Şema Ölçeği- Kısa Form 3

İÖA: İlişki Ölçekleri Anketi

WHO: World Health Organization (Dünya Sağlık Örgütü)

T.C. : Türkiye Cumhuriyeti

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1 Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımı.....	41
Tablo 2 Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Alkol, Sigara ve Madde Dağılımı.....	41
Tablo 3 Öğrencilerin Yaş Ortalamasına Göre Alkol, Sigara ve Madde Dağılımı.....	41
Tablo 4 Öğrencilerin Anne ve Baba Yaş Ortalamasına Göre Dağılımı.....	42
Tablo 5 Öğrencilerin Anne ve Baba Eğitim Durumlarına Göre Dağılımı.....	42
Tablo 6 Öğrencilerin Anne ve Babanın Çalışma Durumlarına Göre Dağılımı.....	44
Tablo 7 Öğrencilerin Anne ve Baba Medeni Durumlarına Göre Dağılımı.....	44
Tablo 8 Öğrencilerin Barınma Yerlerine Göre Dağılımı.....	45
Tablo 9 Öğrencilerin Aylık Gelir Durumlarına Göre Dağılımı.....	46
Tablo 10 Öğrencilerin Anne Baba Alkol, Sigara ve uyuşturucu Madde Kullanımına Göre Dağılımı.....	46
Tablo 11 Alkol, Sigara ve uyuşturucu Madde Grupları Arasındaki Şema Alt Ölçeği Skorları Dağılımları.....	47
Tablo 12 Duygusal Yoksunluk Şema Alt Ölçeği Dağılımları.....	47
Tablo 13 Karamsarlık Şema Alt Ölçeği Dağılımları.....	48
Tablo 14 İç İçe Geçme/Bağımlılık Şema Alt Ölçeği Dağılımları.....	49
Tablo 15 Terk Edilme Şema Alt Ölçeği Dağılımları.....	49
Tablo 16 İlişki Ölçeği Anketi ile Alkol, Sigara ve uyuşturucu Madde Kullanımına Göre Dağılımları.....	50
Tablo 17 Şema Alt Ölçeği Alkol Kullanımı İlişki Ölçeğine Göre Dağılımları.....	51
Tablo 18 Şema Alt Ölçeği Sigara Kullanımı İlişki Ölçeğine Göre Dağılımları.....	55
Tablo 19 Şema Alt Ölçeği Madde Kullanımı İlişki Ölçeğine Göre Dağılımları.....	59

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bağlanma kuramında ebeveyn-çocuk ilişkisinin önemi vurgulanmıştır. Bebeğin, kendisine birincil bakım verenle kurduğu ilişki biçimi onun, çocukluk, ergenlik ve yetişkinlik dönemlerindeki ilişkilerine olumlu ya da olumsuz olarak yansımaktadır(Bowlby, 1988).

Aile ortamı, bebeğin doğduğu andan itibaren önemlidir. Ebeveynlerin eğitim seviyeleri, zekâ düzeyleri, sosyokültürel statüleri, yetişme tarzları, çocuğa yaklaşım biçimleri, kendi ebeveynleri tarafından nasıl muamele gördükleri ve yetiştirildikleri, bunu çocuğa nasıl yansıtıkları bebeklikten itibaren önem taşımaktadır. Ebeveynlerin çocuklarına tutarlı davranması onların bedensel ve ruhsal gelişimini sağlıklı yönde etkilemektedir. Tutarsız ebeveyn davranışları, çocuk ve ebeveyn ilişkilerinde ve çocuğun sosyal etkileşimlerinde psiko-sosyal problemlerin yaşanmasına yol açabilmektedir(Özguven, 2001).

Çocuğun yetiştiği aile ortamı bireyin sosyal deneyimlerini anlamlandırması, topluma uyum sağlaması ve bu alandaki görevlerini etkili biçimde yerinde getirebilmesi açısından da son derece önemlidir. Dolayısıyla aile, bireyin gelişim sürecinin başarıyla tamamlanmasında önemli bir etkidir(Yavuzer, 2006).

Bireyin kişilerarası ilişkilerde yaşadığı sorunlarda ve toplumsal uyumsuzluklarının temelinde çoğunlukla, sorunlu bir gelişim süreci geçirmesine sebep olan hatalı anne baba tutumları ve sağlıksız aile yapısı yatmaktadır. Bu tarz ilişkilerde ebeveynler çocuğa sınırsız imkânlar sunarak bireyin de kendi gelişimine yön verme olanağını engellemekte, ya da çok az imkân sağlayarak bireyin ihtiyacı olan desteği sunmamakta ve bu yüzden bireyde uygun olmayan davranış biçimlerinin gelişimine neden olmaktadır(Geçtan, 1993).

Yapılan araştırmalar bireyin duygusal çatışmalarının nedenleri arasında aile yapısının önemini vurgulamaktadır. Fonksiyonel olmayan aile ilişkilerinde yetişen bireylerin, doğumdan itibaren yaşadıkları süreçte karşılaştığı aile içi dinamikler nedeniyle, olumsuz yaşantılar geçirme olasılığı yükselebilmektedir. Sonuçta, fonksiyonel olmayan ailede yetişmiş bireylerin, ifade edilen faktörlerin etkileşimiyle,

davranışlarında bazı sapmalar göstermeleri, madde kullanımı ve bağımlılığı konusunda risk grubunda olmaları söz konusu olabilir(Çubuk, 2011).

Madde bağımlılığı (sigara, alkol ve uyuşturucu madde kullanımı) günümüzün en önemli toplumsal sorunlarından biridir. Bütün dünya ülkelerinde olduğu gibi ülkemizde de madde bağımlılığı her yıl artış göstermektedir. Her ülkenin kendi toplumsal koşullarının farklı olması sebebiyle madde bağımlılığı toplumlara göre değişim gösteren sosyo-kültürel ve ekonomik nedenlerden kaynaklanmaktadır(Buğdaycı, 2008).

Gençlerin sigara, alkol ve uyuşturucu madde kullanımına zemin hazırlayan çok sayıda risk etkeni tanımlanmaktadır. Bu risk etkenlerinden bir veya birkaçını taşıyan gençlerin madde bağımlısı olma riskinin yüksek olduğu belirtilmektedir(Akfert vd., 2009).

Çocuk küçük yaşlarda anne ve babasını rol model olarak almaktadır. Çocuğun yanında sürekli içki içen anne ya da babaya sahip olması çocuğun bu davranışı, doğru kabul edip yetişkin olduğunda alkol kullanmaya başlama riskini artırmaktadır(Hacıoğlu, 1994).

Sigara kullanımında da anne ve babanın sigara içiyor olmasının önemli bir etken olduğu bilinmektedir. Yapılan araştırmalarda sigara kullanan ebeveynlerin çocuklarında bu alışkanlığın daha fazla olduğu saptanmıştır(Mangır ve Başar, 1992). Aile ortamında sorun yaşayan bireylerde ise madde kullanma yaygınlığının fazla olduğu bulunmuştur(Ögel ve Erol, 2005).

Ailenin yanı sıra madde kullanımında, genetik yapı, arkadaş ortamı, okul ortamı, bireyin kişisel özellikleri, toplumsal ve çevresel faktörlerin de etkili olduğu yapılan birçok araştırmada saptanmıştır.

Yaptığımız bu çalışmanın amacı; Üniversite öğrencilerinin alkol kullanımıyla, sigara kullanımının ve diğer madde kullanımlarının bağlanma stilleri ve erken dönem uyumsuz şemalar arasındaki ilişkiyi saptamak.

BÖLÜM II

GENEL BİLGİLER

2.1. MADDE BAĞIMLILIĞI

Latince de ‘‘addictus’’ yani bağımlılık kelimesi, bir şeye köle olma ve kişinin nesnesi arasında bireyin tercihi ile kurulan, süreklilik taşıyan bir ilişki anlamına gelmektedir. Fenichel bağımlılık kelimesini gereksinimin kaçınılmazlığı ve tüm doyum çabalarının yetersizliği olarak tanımlamaktadır(Öztürk, 2010).

Bağımlılık yapıcı maddeler merkezi sinir sistemini, duygulanımı, ruhsallığı, bedeni, biliş ve davranışları etkilemektedir. Ayrıca madde kavramı bağımlılık oluşturan ve değişimlere neden olan her türlü doğal ve kimyasal ürünleri içermektedir.

Bağımlılık; sigara, uyuşturucu, alkol ve uyarıcı ilaç ya da maddeleri sürekli olarak kullanmak, bunlara alışmak ve bunların tutsağı olmak anlamına gelmektedir(Coşkun, 2008).

Dünya Sağlık Örgütü uyuşturucu maddeyi; bitkisel kökenli ve sentetik olması, merkezi sinir sistemini etkileyerek fiziksel veya ruhsal bağımlılık hallerine yol açtığı ve tutku yapıcı olduğu şeklinde tanımlamıştır(Sanal, 2009).

Ögel, (2001) madde bağımlılığını; kişinin kullandığı maddeyi birçok kez bırakma girişiminde bulunmasına rağmen bırakamaması, kullanmayı bıraktığında ise yoksunluk belirtilerinin ortaya çıkması, olumsuz etkilerinin farkında olmasına rağmen yine de kullanmaya devam etmesi ve madde dozunu arttırması olarak tanımlamıştır.

Madde bağımlılığı ciddi bir beyin hastalığıdır. Beyin hastalığı olmanın yanı sıra bireylerin sosyal işlevselliğini olumsuz yönde etkileyen ve toplumsal yansımaları olan önemli bir sosyal sorundur(Sevin ve Erbay, 2008).

2.1.1. Madde Kullanımı Tarihçesi

Uyuşturucu kullanımı insanlık tarihi kadar eskidir. Bağımlılık yapan maddeler tarihsel süreç boyunca dini törenlerde tedavi amaçlı ilaç olarak kullanılmıştır(Karaca, 2010). İlkel toplumlarda, kabile ayinlerinde ve erkekliği geçiş törenlerinde “değiştirilmiş bilinç durumları” denilen, gündelik bilinç düzeylerinden daha farklı alanlara ulaşabilmek için kullanılan; açlık, susuzluk, uyku yoksunluğu, sosyal ve duygusal yalıtım, ağrılı uyarılar, dans, meditasyon, dua, işitsel uyarılar, hipnotik telkinler gibi yöntemlere ek olarak, halusinojen bitkiler, afyon türevleri, esrar gibi psikoaktif maddeler büyük rol oynamaktaydı(“Özmen”, 2009).

2.1.2. Maddelerin Sınıflandırılması

2.1.2.1. Amfetamin ve Benzeri Maddeler

Bu maddeler uyarıcı sınıftan maddelerdir. Bu maddelerin performans yükseltici ve keyif verici olduğu bilinmektedir. Bu maddeler uyarıcı olduğundan kişinin uykusunu gidermek amaçlı veya performansa dayalı işler için kullanıldığı bilinmektedir. Ağız yoluyla veya damardan enjekte edilerek kullanılmaktadır(Müderrişoğlu, 2008).

2.1.2.2. Barbitüratlar

Barbitüratlar tıp dalında epilepsi tedavisinde, kaygıyı azaltmada ve uyku getirmek amaçlı kullanılmaktadır. Bu maddeler genelde hap şeklinde ve ağız yoluyla alınmaktadır(WHO, 2008).

2.1.2.3. Benzodiazepinler

Bu maddelerin en bilinenleri, Xanax, Tranxene, Ativan, Valium ve Libriumdur. Barbitüratlara benzeyen Benzodiazepinlerin etki mekanizmaları barbitüratlara göre doz aşımı ve zehirlenme gibi durumlarda daha güvenilirdir(WHO, 2008).

2.1.2.4. Halusinojenler (Halüsinasyona Yol Açan Maddeler)

LSD (Lysergic Acid Diethylamide) toz halinde toplu iğne başı boyutunda ya da posta pulu, kesme şeker, kâğıt gibi maddelere emdirilmiş solüsyon olarak piyasaya sunulmaktadır(Şahin, 2007). Bu maddelerin kullanımı halüsinasyonlara neden olmaktadır. Kişi gerçekte olmayan bazı nesnelere veya olayları gerçekmiş gibi algılamaktadır. LSD'nin kullanımı ayrıca yüksek tansiyona, görme bozukluklarına, vücut ısısının artmasına ve vücut titremelerine yol açmaktadır(Müderrişoğlu, 2008).

2.1.2.5. Kannabinoidler

Bu gruba haşhaş ve esrar türevleri girmektedir. Bu maddelerin kullanımı dikkat dağınıklığı ve motor koordinasyon bozukluğuna yol açmaktadır. Ayrıca bu maddeler tıbbi tedavi amaçlı da kullanılmaktadır(WHO, 2008).

2.1.2.6. Kokain

Güney Amerika'da yetişen kokain uyarıcı bir etkiye sahiptir. Koka bitkisinden elde edilen bu madde suda eriyebilen bir toz halinde piyasada bulunmaktadır. Bu madde ağız yoluyla alındığında sindirim sistemi tarafından etkisiz hale getirildiği için genelde burundan veya sigara şeklinde kullanılmaktadır(WHO, 2008).

2.1.2.7. Opiodiler

Bu gruba Eroin, Metadon, Morfin, Kodein ve Meperdin girmektedir. Tıpta ağrı kesici ve rahatlatıcı olarak kullanılan bu maddeler, burundan çekilerek, sigara şeklinde içilerek veya deri altına enjekte edilerek alınmaktadır(WHO, 2008).

2.1.2.8. Uçucu Maddeler

Bu maddeler solunum yoluyla kullanılmaktadır. Tiner, aseton, benzin yapıştırıcılar, eter bu gruba girmektedir. Uçucu maddeler endüstriyel ortamlarda sıkça kullanıldığından kolayca elde edilebilmektedir. Ayrıca bu maddeler yasal ve kolay elde edilebilir olduğundan bağımlılığa yol açabilmektedir(WHO, 2008).

2.1.3. Madde Bağımlılığı Tanı Ölçütleri

DSM-5'e göre; madde bağımlılığının temel özelliği madde ile ilişkili önemli sorunlara karşın kişinin maddeyi sürekli bir biçimde kullandığına işaret eden bilişsel, davranışsal ve fizyolojik belirtilerin varlığıdır. Bağımlılık belirtileri birçok madde için benzerlik göstermesine rağmen bazı gruplar için belirtiler hafif seyretmektedir.

DSM-5'de tanı ölçütleri; 12 aylık bir süre içinde, aşağıdakilerden en az ikisi ile kendini gösteren, klinik açıdan belirgin bir sıkıntıya ya da işlevsellikte düşmeye yol açan, sorunlu, alkol, kafein, kenevir, varsandıran(fensiklidin ve diğerleri), uçucu, opiyat, dinginleştirici, uyutucu ya da kaygı giderici ya da tütün kategorilerine sokulamayan, esrliklik yapan (entoksikan) bir madde kullanım örüntüsü;

- 1) Çoğu kez, istendiğinden daha büyük ölçüde ya da daha uzun süreli olarak diğer (ya da bilinmeyen) bir madde alınır.
- 2) Diğer (ya da bilinmeyen) bir maddeyi kullanmayı bırakmak ya da denetim altında tutmak için sürekli bir istek ya da bir sonuç vermeyen çaba vardır.
- 3) Diğer (ya da bilinmeyen) bir maddeyi elde etmek, diğer (ya da bilinmeyen) bir madde kullanmak ya da yarattığı etkilerden kurtulmak için gerekli etkinliklere çok zaman ayrılır.
- 4) Diğer (ya da bilinmeyen) bir maddeyi kullanmaya içinin gitmesi ya da diğer (ya da bilinmeyen) bir maddeyi kullanmak için çok büyük bir istek duyma ya da kendini zorlanmış hissetme.
- 5) İşte, okulda ya da evdeki konumunun gereği olan başlıca yükümlülüklerini yerine getirememeye ile sonuçlanan, yineleyici diğer (ya da bilinmeyen) bir madde kullanımı.
- 6) Diğer (ya da bilinmeyen) bir maddenin etkilerinin neden olduğu ya da alevlendirdiği, sürekli ya da yineleyici toplumsal ya da kişilerarası sorunlar olmasına karşın diğer (ya da bilinmeyen) bir madde kullanımını sürdürme.
- 7) Diğer (ya da bilinmeyen) bir madde kullanımından ötürü önemli birtakım toplumsal, işle ilgili etkinliklerin ya da eğlenme-dinlenme etkinliklerinin bırakılması ya da azaltılması.
- 8) Yineleyici bir biçimde, tehlikeli olabilecek durumlarda diğer (ya da bilinmeyen) bir maddeyi kullanma

9) Büyük bir olasılıkla diğeri (ya da bilinmeyen) bir maddenin neden olduğu ya da alevlendirdiği, sürekli ya da yineleyici bedensel ya da ruhsal bir sorunu olduğu bilgisine karşın diğeri (ya da bilinmeyen) bir madde kullanımını sürdürülür.

2.1.4. Madde Bağımlılığın Etiyolojisi

Madde kullanımına (sigara, alkol, uyuşturucu vb.) yol ačan çok sayıda faktör öne sürülmüş ve bu risk faktörlerinin genellikle kişinin ailesi, arkadaş grubu, biyolojik yapısı ve kişilik ile ilgili olduğu bildirilmiştir(Ögel, 2004).

2.1.4.1. Genetik faktörler

Uyuřturucu kullanan annelerin bebeklerinde ve uyuşturucu kullanmayan annelerin bebeklerinde farklılıklar görülmüştür. Bunlar düşük kilo, küçük kafa yapısı ve algılama zorluğu olarak belirlenmiştir. Gelecekte bu durum madde kullanımını için bir risk faktörü olarak kabul edilmiştir(Kočanlı, 2005).

Yapılan bir çalışmada tek yumurta ikizlerinde madde bağımlılığı oranını %63 iken, çift yumurta ikizlerinde bu oran %43 olarak saptanmıştır(Coşkun, 2008).

Başka bir çalışmada, tek yumurta ikizlerinde kardeşlerden birinde madde bağımlılığı varsa diğeriinde gelişme olasılığının %78-80'e kadar yükseldiğini görülmüştür(Beyazyürek ve şatır, 2000).

2.1.4.2. Arkadaşlarla ilgili faktörler

Yapılan bir çalışmada madde kullanan öğrencilerin yarısından çoğu maddeyi ilk kez arkadaşlarından aldığı ve bu oranın %60 ile %80 arasında saptandığı belirtilmiştir(Karaduman, 2001). Bireyler maddenin nasıl bir etki yapacağını merak ettikleri için, arkadaşlarıyla beraberken maddeyi deneyebilmektedir. Gençlerin akran grubuna ait olma isteğinin de büyük ölçüde madde kullanımında etkili olduğu bilinmektedir(Kasatura, 1998).

2.1.4.3. Aile ile ilgili Faktörler

Aile büyüklerinden biri herhangi madde kullanıyorsa, bu kişide madde kullanım riski daha fazla olduğu görülmüştür. Ebeveynlerin madde kullanımı ile ilgili tutum ve düşünceleri, madde kullanımı yönüdeyse, kişide madde kullanım riski artmaktadır. Ebeveynlerin madde kullanımı ve sapkın davranışlara gösterdiği toleransın fazla olması da madde kullanımı için risk oluşturmaktadır. Anne baba ve çocuk arasında kopukluğun olması, ebeveynlerin çocuğun yaşamı ile ilgili olmaması ve uygunsuz disiplin yöntemlerinin varlığının madde kullanımını artıran risk etkenleri arasında olduğu belirtilmiştir(Ögel vd., 1997).

2.1.4.4. Kişilik ile ilgili Faktörler

Aşırı tepkisel, sinirli, hırçın, saldırgan davranışları olan gençlerin genelde sıkıntı verici olaylarla baş etme güçleri yetersiz olduğundan madde kullanmaya ihtiyaç duyabilmektedirler. Ancak böyle bir genetiğe sahip olup da iyi bir eğitim alanlarda madde bağımlılığının genetik belirleyicilerine sahip olmalarına rağmen madde kullanımının olmadığı görülmüştür(Kasatura, 1998).

2.2. ALKOL BAĞIMLILIĞI

Alkol, “Şekerin mayalanması ile oluşan bira, şarap gibi içeceklerde bulunan doğal bir maddedir”(Demirhan, 1999).

Alkol keyif veren, zihin ve duygu durumunda değişiklik yapan bir maddedir. Kişi alkolü aldığı anda neşelenir, canlanır, çekingenliği gider ve kendine güveni artar. Ayrıca alkolün bağımlılık yapan bir zehir olduğu bilinmektedir(Kum, 2000; Yörükoğlu, 2000). Alkol kullanımı pek çok bedensel ve ruhsal rahatsızlığa yol açmaktadır(Tural, 2009).

Alkol bağımlısı olan bireyin beden ve ruh sağlığını, aile ilişkilerini bozacak derecede sık ve fazla alkol alması, alkol alma isteğini engelleyememesi süreğen bir davranış bozukluğu olarak tanımlanmıştır(Coşkun, 2008).

2.2.1. Alkol Tarihçesi

Alkol kullanımı Paleolitik Çağ'a kadar uzanmaktadır. Alkol ile ilgili bilgiler M.Ö. 4000 yıllarında Mısır'da biraya benzer bir içkinin yapılması şeklinde karşımıza çıkmaktadır(Aksu, 2002). İnsanlar ilk çağda fermente meyve suyu(şarap), fermente arpa(bira), fermente bal(bal likörü) kullanmaktaydı. Etimolojik kanıtlara göre kullanılan en eski içecek bal likörüdür(Coşkunol, 1996).

Ortaçağda simyacılar alkolü hastalıklara çare olarak kullanmaktaydı. Hipokrat, şarabı su ile karıştırarak korku ve uykusuzluğun tedavisinde hastalarına önermiştir. Alkol bazen dinsel törenlerde kullanılırken bazen de yasaklanmıştır. Günümüzde alkolün terapötik değeri kalmamıştır. Aşırı miktarda ve uzun süre kullanılması halinde buna bağlı ortaya çıkan sorunlar nedeni ile önemli bir sosyal sorun ve sağlık problemi haline gelmiştir(Tural, 2009).

2.2.2. Alkol Bağımlılığı Tanı Ölçütleri

Alkol Bağımlılığı Tanı Ölçütleri (DSM-5):

12 aylık dönem içinde, aşağıdakilerden en az ikisi ile kendini gösteren, klinik açıdan belirgin bir sıkıntıya veya işlevsellikte düşmeye yol açan, sorunlu bir alkol kullanım örüntüsü:

- 1) Çoğu kez, istendiğinden daha büyük ölçüde ya da daha uzun süreli olarak alkol alınır.
- 2) Alkol kullanmayı bırakmak ya da denetim altında tutmak için sürekli bir istek ya da bir sonuç vermeyen çabalar vardır.
- 3) Alkol elde etmek, alkol kullanmak ya da yarattığı etkilerden kurtulmak için gerekli etkinliklere çok zaman ayrılır.
- 4) Alkol kullanmaya içinin gitmesi ya da alkol kullanmak için çok büyük bir istek duyma ya da kendini zorlanmış hissetme.
- 5) İşte, okulda ya da evdeki konumunun gereği olan başlıca yükümlülüklerini yerine getirmeme ile sonuçlanan, yineleyici alkol kullanımı.
- 6) Alkol etkilerinin neden olduğu ya da alevlendirdiği, sürekli ya da yineleyici toplumsal ya da kişilerarası sorunlar olmasına karşın alkol kullanımı sürdürme.

- 7) Alkol kullanımından ötürü önemli birtakım toplumsal, işle ilgili etkinliklerin bırakılması ya da azaltılması.
- 8) Yineleyici bir biçimde, tehlikeli olabilecek durumlarda alkol kullanma.
- 9) Büyük bir olasılıkla alkolün neden olduğu ya da alevlendirdiği, sürekli ya da yineleyici, bedensel ya da ruhsal bir sorunu olduğu bilgisine karşın alkol kullanımı sürdürülür.

2.2.3. Alkol Bağımlılığın Etiyolojisi

2.2.3.1. Genetik Faktörler

Pek çok genetik ve ailesel faktör, gençleri yüksek risk grubuna sokmaktadır. Ailesinde alkolizm öyküsü olanlarda alkol kullanma eğiliminin çok daha fazla olduğu görülmüştür. Tek yumurta ikizlerinde yapılan araştırmalarda bireylerin öz ailesinden uzak farklı bir ortamda yetişmelerine rağmen öz anne ve babasının yüksek oranda alkol kullanması, bireylerin onlardan uzak oldukları halde alkol kullanma oranlarının yüksek olduğu saptanmıştır. Bu durum alkol kullanımı ile genetik yapı arasındaki ilişkinin varlığı şeklinde yorumlanmıştır(Ögel vd., 2007).

2.2.3.2. Arkadaşlarla ilgili Faktörler

Gençlerin çoğunluğu alkolü başta merak ettikleri için denemektedir. Buna neden olan da genelde çevredeki kişilerin etkili olmasıdır. Alkol kullanımına teşvik etme, arkadaş ikramı, arkadaşlarla bir şeyi kullanmak amacıyla bir arada olma ve gruba dâhil olma gibi nedenler etkili olabilmektedir(Tezcan, 2003).

2.2.3.3. Aile ile ilgili Faktörler

Çocuğun küçük yaşlarda anne babasını model alması söz konusudur. Çocuğun yanında sürekli içki içen bir baba ya da anne çocuğun bu davranışını doğru kabul edip yetişkin olduğunda kendisinin de alkol kullanmaya başlaması riskini artırmaktadır(Hacıoğlu, 1994).

2.2.3.4. Kişilikle ilgili Faktörler

Alkoliklerin kişilik yapısı üzerinde çok fazla araştırma yapılmıştır. Düşük benlik saygısı ve kişinin aile-arkadaş ile ilgili sorunlarının madde kullanım riskini artırdığı görülmüştür. Bireyin alkol kullanımına başlamasında etnik tutumların ve ailede alkolik birinin olmasının belli bir kişilik yapısından daha etkili olduğu saptanmıştır(Coşkun, 2008).

2.3. SİGARA BAĞIMLILIĞI

Sigara dünyada meydana gelen ölüm nedenlerinin başında yer almaktadır. Sigara hem ergenler hem de yetişkinler tarafından dünyada en sık kullanılan bağımlılık yapıcı madde olarak kabul edilmektedir. Sigaranın içinde pek çok zararlı madde bulunmaktadır. Katran, nikotin ve karbon monoksit ek olarak amonyak, arsenik ve metan gibi son derece zehirli olan 4000'den fazla kimyasal madde içermektedir(Özcebe vd.,2009).

Bağımlılığın, sigara kullanımının yol açtığı en önemli sendromlardan olduğu kabul edilmektedir ve içerdiği nikotin ile ilişkilendirilmiştir. Bağımlılığın yüksek derecede kalıtsal bir hastalık olduğu bilinmektedir. Sigara bağımlılığı da diğer bağımlılıklarda olduğu gibi hem genetik hem de çevresel yönleri olan karmaşık bir davranıştır. Nikotin bağımlılığının ve sigara içimine bağlı psikolojik haz duymanın esas olarak dopamin salgılanmasıyla bağlantılı olduğu görülmüştür(Karakulah vd., 2014).

2.3.1. Sigara Kullanımı Tarihçesi

Tütün tarımının M.Ö 6000 yılında Amerika'da başladığı ve bu tarihten 4.500 yıl sonra Orta Amerika'da yaşayan Mayalar'ın tütün kullandığı tarih kitaplarında söz edilmiştir. Bağımlılık yaratan maddelerden olan tütün çok eski tarihlerde Kuzey Amerikalı insanlar tarafından dinsel törenlerde yakılıp kullanılmaktaydı. Daha sonraları

Kuzey Amerikalılar bu bitkiyi toz haline getirip günlük yaşamlarında burundan çekerek kullanmaya başlamış ve yaygınlaşmıştır(Köknel, 1998). Kristof Kolomb tarafından Amerika'dan getirilen tütünün, ilk kez 1865 yılında İngiltere'de üretimine sigara olarak başlanmıştır(Kulaksızoğlu, 1998).

2.3.2. Tütün Kullanım Bozukluğu Tanı Ölçütleri

(DSM-5)'e göre:

12 aylık bir süre içinde, aşağıdakilerden en az ikisi ile kendini gösteren, klinik açıdan belirgin bir sıkıntıya ya da işlevsellikte düşmeye yol açan, sorunlu bir tütün kullanım örüntüsü:

- 1) Çoğu kez, istendiğinden daha büyük ölçüde ya da daha uzun süreli olarak tütün alınır.
- 2) Tütün kullanmayı bırakmak ya da denetim altında tutmak için sürekli bir istek ya da bir sonuç vermeyen çabalar vardır.
- 3) Tütün elde etmek, tütün kullanmak ya da yarattığı etkilerden kurtulmak için gerekli etkinliklere çok zaman ayrılır.
- 4) Tütün kullanmaya içinin gitmesi ya da tütün kullanmak için çok büyük bir istek duyma ya da kendini zorlanmış hissetme.
- 5) İşte, okulda ya da evdeki konumunun gereği olan başlıca yükümlülüklerini yerine getirememeye ile sonuçlanan, yineleyici tütün kullanımı (örn. işini engelleme).
- 6) Tütünün etkilerinin neden olduğu ya da alevlendirdiği, sürekli ya da yineleyici toplumsal ya da kişilerarası sorunlar olmasına karşın tütün kullanımını sürdürme (örn. tütün kullanımıyla ilgili olarak başkalarıyla tartışmalara girme gibi)
- 7) Tütün kullanımından ötürü önemli birtakım toplumsal, işle ilgili etkinliklerin ya da eğlenme-dinlenme etkinliklerinin bırakılması ya da azaltılması.
- 8) Yineleyici bir biçimde, tehlikeli olabilecek durumlarda tütün kullanma (örn. yatakta sigara içme).
- 9) Büyük bir olasılıkla tütünün neden olduğu ya da alevlendirdiği, sürekli ya da yineleyici bedensel ya da ruhsal bir sorunu olduğu bilgisine karşın tütün kullanımı sürdürülür.

2.3.3. Sigara Kullanımı Etiyolojisi

2.3.3.1. Genetik Faktörler

1958’de ilk tek yumurta ikiz çalışması Almanya’da yapılmıştır. Bu çalışmada tek yumurta ikizlerinde sigara bağımlılığın çift yumurta ikizlerinden daha fazla olduğu görülmüştür. Ayrıca aile çalışmalarında da sigara içen kişilerin ailelerinde ailesel yüklülük olduğu saptanmıştır(Karakülah vd., 2014).

2.3.3.2. Arkadaşlarla ilgili faktörler

Gençlerin sigara kullanımında arkadaş etkisinin önemli risk faktörlerinden biri olduğu kabul edilmektedir. Bireyin yaştlarının sigaraya karşı tutumu kendisinin de sigaraya karşı tutum ve davranışlarını etkilemektedir. Sigara kullanımı bir dereceye kadar arkadaşlıkları kolaylaştırmakta, yeni arkadaşlıkların oluşturulması ve ilişkilerin geliştirilmesini sağlamaktadır. Hatta çocuk ve ergenler sosyal kabul görme ihtiyacı ile akran baskısı altında sigaraya yönelebilmektedir(Özcebe, 2008).

2.3.3.3. Aile ile ilgili Faktörler

Anne baba veya kardeşleri sigara kullanan bireylerin anne baba veya kardeşleri sigara kullanmayan bireylere oranla daha çok sigara kullandıkları bilinmektedir(Uğur, 1994). Yapılan araştırmada sigara deneyen gençlerin aile yapısında otoriter baskıcı tutum daha yüksek bulunmuştur. Anne ve babanın kendi istek ve görüşlerini kabul ettirebilmek için yaptıkları baskı, gencin sözel ve fiziksel istismarı ve katı disiplin anlayışı madde denemede koruyucu değil, tam tersi riski artıran bir etken olarak dikkat çekmektedir. Üniversite öğrencileri ile yapılan bir çalışmada da anne-baba davranışını ilgisiz ve otoriter olarak değerlendiren öğrencilerde sigara içme oranının daha yüksek olduğu saptanmıştır(Karakülah vd., 2014; Özcebe, 2008).

2.4. BAĞLANMA KURAMI VE TARİHÇESİ

Bowlby'nin bağlanma kuramını oluşturmasında, bebeklik dönemlerinden itibaren hastane ya da bakım evlerinde yaşamış olan çocukların sosyal, psikolojik ve gelişimsel sorunlarına ilişkin araştırmaların önemli katkısı olmuştur(Oral, 2006). Bağlanma Kuramı; 1950 yılında John Bowlby tarafından yetimhanelerde yaşayan çocukların ruh sağlıkları üzerine çalışmalar yapılmasıyla geliştirilmeye başlanmıştır. Bowlby (1951), ruh sağlığı açısından bebek ve küçük çocukların bakım verenleriyle sıcak ve devamlı bir ilişki içinde olmaları gerektiğini belirtmiştir. Bağlanma kuramının 1969 da John Bowlby'nin yayınladığı "Bağlanma ve Kaybetme" (Attachment and Loss: Vol.1) isimli kitabının yoğun ilgi görmesiyle, bağlanmayla ilgili görüşlerini açıklamasıyla ve uzun yıllar boyunca bebeklerin bakım verenlerine bağlanma şekillerini gözlemlemesinin ardından bağlanma kuramının temelleri atılmıştır(Bowlby, 1969). John Bowlby ve Mary Ainsworth çocukların bakım verenleriyle olan ilişkilerini inceleyerek bağlanma kuramını oluşturmuşlardır(Burger, 2006).

2.4.1. Bağlanma Kuramı

Bowlby (1973) bağlanmayı, insanların kendileri için önemli gördükleri kişilere karşı geliştirdikleri güçlü duygusal bağlar olarak tanımlamaktadır. Bağlanma, yavru ile kültürleşmiş ve sosyalleşme amili olan bir anne veya annelik yapan kişi veya kişiler arasında oluşmuş bulunan, sevgiye ve ilgiye dayalı duygusal bağ kurma olayıdır (Yörükan, 2011). Hazan ve Shaver'e (1994) göre bağlanma; yakınlığı arama ve koruma, ayrılığı protesto etme, keşfetme etkinlikleri için bakım vereni güvenli üs olarak kullanma ve bakım vereni sağlam bir sığınak olarak kullanma olarak tanımlanmaktadır. Sperling ve Berman'a (1994) göre bağlanma, kişinin kendisi için özel olan bireyle kurduğu duygusal bağ sonucunda psikolojik ve duygusal sağlamlığın korunması olarak tanımlanmaktadır. Ainsworth'e(1969) göre ise bağlanma, bireyin birincil bakım verene oluşturduğu duygusal bağı temsil eder. İlk bağ bakım verenle kurulur ancak zaman içinde diğer özel olan bireylere yönelik bağlanmalar da eklenir.

Bebekler içgüdüsel olarak bakım vereni tarafından korunmak ve ihtiyaçlarının karşılanmasını istemektedir. Bebeğin beslenme ihtiyacında olması, tuvaletini yapmaya başlaması, ayrıca yıkanması, temizlenmesi, gazının çıkarılması ve onunla ilgilenilmesi onu bağlanabileceği bir nesneye yönlendirmekte ve bebek o nesneyi arar hale gelmektedir(Yörükkan, 2011). Bebeklerin hayatlarını sürdürebilmeleri için duygusal bağ kurma gereksinimi ve eğilimi gereklidir(Dönmez, 2000).

Bebeğin çıkardığı sesler bakıcısının kendisine ilgi göstermesini ve yakınında bulunmasını sağlar. Gülümseme, ses çıkarma gibi bazı bağlanma davranışları çocuğun bunlara olan ilgisiyle alakalı anneye sinyal gönderir ve böylece bakım vereni de ihtiyaçlarını karşılamış olur(Cassidy, 1999).

İki çeşit bağlanma davranışı bulunmaktadır. Biri sinyal davranışlarıdır diğeri de yaklaşma davranışlarıdır. Sinyal davranışları ağlama, mırıldanma, gülümseme gibi mimikler içermektedir. Bu davranışlar anneyi bebeğe getirmede etkilidir ve anne ile bebeğin yakınlığını arttırmaktadır. Yaklaşma davranışları ise bebeğin anneye karşı yaklaşımında etkilidir. Bunlar; takip etme, arama ve beslenmeye yönelik olmayan emme gibi davranışları içerir(Bowbly, 1969).

Birey iki-üç yaşına gelene kadar bağlanma sürecini tamamlar ve bu süre zarfında dört aşamadan geçer(Bowlby, 1982).

2.4.1. Bağlanma Kuramında 4 Evre:

1. Evre: Bağlanma figürü ayrımı yapmadan sinyal gönderme ve yönelim.

Bu evrede bebekler refleksif hareketlerde bulunur. Bakım verene yakınlığının artmasına neden olan bu hareketler(emme, gülümseme, bakma ve sarılma) aynı zamanda bakım verenin davranışlarının şekillenmesine neden olur. Doğumdan itibaren sekiz ila on haftalık süreyi kapsar.

2.Evre: Bir veya birden fazla kişiye yönelik sinyal gönderme ve yönelim.

Bu evrede bebeklerde algısal ayırt etme gözlenmeye başlanır. Bebek annesine yönelik yabancı insanlara nazaran daha farklı tepkiler verir. Örneğin yabancı bir kişi onu kucağına aldığı anda ağlayacağı gibi annesinin kucağında susabilir. Bu evre üçüncü aydan altıncı aya kadar sürmektedir.

3.Evre: Bir takım hareketler ile ayırt edebilen bağlanma figürüne yakınlığını sürdürme. Bu evrede bağlanma davranışı gözlenmeye başlanır. Bebekler hareket ve

sinyallerle annesine olan yakınlığını korumaya çalışırlar. Altıncı aydan itibaren yabancılara nazaran tanıdıklarına daha fazla tepki gösterirler. Bağlanma figürüne karşı yakınlıklarını yeni kazandıkları yetenekler ile sürdürmeye çalışırlar.

4.Evre: Amaca yönelik karşılıklı ilişkilerin oluşması. Bu evrede bebekte, annenin vereceği tepkilere dair beklentiler oluşmaktadır. Bebek annenin davranışlarını gözlemlemektedir. Zamanla bakım vereni ile daha gelişmiş ilişkiler kurmaya başlayan bebek, annesine dair ilk temsillerini oluşturmaya başlamaktadır(Bowlby, 1969).

Doğumdan itibaren anne ile bebek arasında gelişen duygusal bağ, bireyin diğer bireylerle olan uyumunu etkileyerek yaşam boyu devam etmektedir(Sümer ve Güngör, 1999). Bowlby(1958), geliştirmiş olduğu bağlanma kuramında yaşamın ilk yıllarında bebeğin bakıcısı ile geliştirdiği ilişkinin, benliğin ve sonraki sosyal davranışların gelişiminde önemli rol oynadığını vurgulamıştır(Paterson and Moran, 1988).

Yaşamın erken yıllarında birincil bakım verenle kurulan ilişkilerin kalitesi, kişilerin yeterlikleri ve sevmeye değer olup olmadıkları hakkındaki benlik imgelerini ve diğerlerinin güvenilirliği hakkındaki genel beklentilerini şekillendirir. Bağlanma, kişinin gelişim sürecinde önemli bir yere sahiptir. Anne ile tekrarlanan günlük deneyimler çocuğun zihninde annenin içsel temsillerini oluşturur. Annenin çocuğa verdiği tepkiler ve onun yakınlık isteğine karşı sergilediği davranışları bebek bilişsel temsiller olarak kodlar. Bowlby'nin kuramında bilişsel temsiller içsel çalışan modeller olarak adlandırılmıştır(Bowlby, 1988).

2.4.2. İçsel Çalışan Modeller

Bowlby'e (1973) göre içsel çalışan modeller, bireyin dış dünya ve kendisi için önemli olan bireylerle ilgili zihinsel temsillerini oluşturur. Bağlanma sisteminin bir parçası olan bu modeller bireyin diğer kişilerin davranışlarını öngörmesini kolaylaştırmakta ve onların tutumlarına göre nasıl davranacağına yardımcı olmaktadır. Anne baba ve çocuk ilişkisinde birey erken dönemlerde kazandığı ilişki örüntülerini içselleştirir ve kişinin diğer yakın ilişkilere nasıl gireceği ve onları nasıl devam ettireceğine yönelik temelleri oluşturur(Bretherton, 1997).

Horowitz'e (1991) göre içsel çalışan modeller, bireyin kendisini, diğer insanları nasıl değerlendirdiği ile ilgili düşünceler olarak kişinin zihninde bulunur ve bağlanma

stillerinin ortaya çıkmasına neden olur. Bağlanma kuramında içsel çalışan modellere göre, ilişkilerin temeli geçmiş yaşam deneyimleri üzerine kuruludur. Bağlanma figürünün kişiye ne kadar bakım sağladığı, ne kadar yanıtlayıcı olduğu ve kişiye ne kadar bakılmaya ve korunmaya değer olduğunu hissettirmesine bağlıdır.

İçsel çalışan modeller çocuğun davranışlarına da rehberlik eder. Bir çocuk annesinin onun ihtiyaçlarını karşılayacağından emin ise bu çocuk çevreyi keşfetmede kendini özgür hissedecektir. Tam tersi durumda çocuk ihtiyaçlarının karşılanacağından şüphe ediyorsa veya annesinin ondan ayrılacağı kaygısını yaşıyorsa bu çocuğun annesine yapışıp ağlama olasılığı yüksektir(Mitchell-Copeland, 1996).

Bretherton, içsel çalışan modellerin zor zamanlarda bağlanma figürünün bireye destek olacağını belirtmiş ve bireyin bu figürle olan etkileşimine dair beklentilerini oluşturduğunu belirtmiştir. İçsel çalışan modeller kendilik modeli ve başkaları modeli olmak üzere iki boyuttan oluşmaktadır(Bretherton, 1990).

Kendilik modeli, kişinin bağlanma figürü tarafından değerli görülüp görülmediğine ilişkin temsillerini içerir. Başkaları modeli ise ihtiyaç anında ve bakım verenin yokluğunda bağlanma figürünün kim olacağına, diğerlerinin nasıl davranacağı hakkında temel değerlendirmeleri ve inanışları şekillendirir. Ayrıca gelecekteki ilişkiler için bir şablon görevi görmektedir(Paterson and Moran, 1988). Örneğin; Bakım vereni tarafından sevilmediğini, onunla ilgilenilmediğini düşünen bir bireyin kendilik modelinde kendisini değersiz olarak görmesi bilinmektedir. Bireyin bakım vereni tarafından sevildiğini, ilgilenildiğini ve desteklendiğini düşünmesi ise onun kendisini kendilik modelinde değer verilen ve sevilen bir kişi olarak görmesi anlamına gelir(Bretherton,1990).

2.4.3. Yabancı Ortam Çalışması & Çocukluk Bağlanma Stilleri

Ainsworth vd. (1970) çocukluk bağlanma stillerine odaklanmışlardır. Mary Ainsworth Maryland’de ve Uganda’da anne ve çocuk etkileşimlerine dair doğal ortamda gözlemler yapmıştır. Bu gözlemlerini bebeklere özel tasarlanmış laboratuvar ortamına taşımıştır ve bir bebeğin ayrılmaya karşı vermiş olduğu tepkinin ne

olabileceğine dair bir araştırma deseni geliştirmiştir. Bu desende bağlanma sürecinin organizasyonunu sınıflandırmak amacıyla yönelik olarak bir yaşındaki çocukları kısa aralıklarla önce annelerinden ayırmışlar ardından bir yabancı ile yalnız bırakmışlar ve son olarak bebekleri anneleri ile tekrar bir araya getirmişlerdir. Bu araştırmada bebeklerin bunlara verdikleri tepkiler incelenmiştir(Özakkaş, 2012).

Yaptıkları araştırma sonucunda a) güvenli b) kaygılı-kararsız c) kaçınan 3'lü bağlanma modelini belirlemişlerdir.

2.4.4. Çocukluk Bağlanma Stilleri

a) Güvenli Bağlanma: Anneleriyle güvenli bağ geliştiren bebeklerin bir yabancı ile odada yalnız kaldıklarında onlarla daha rahat iletişim kurdukları ve annelerinin odadan çıkması sonucunda daha az huzursuzluk yaşadıkları görülmüştür. Anneleri tekrar odaya döndüğünde ise az olan huzursuzluklarının çabuk sakinleştiği ve oyunlarına devam ettikleri görülmüştür(Özakkaş, 2012). Güvenli bağlanan çocukların anneleri çocuklarına dokunmaktan ve onlarla yakın temas kurmaktan mutluluk duyarlar, çocuklarının ihtiyaçlarını hemen giderirler. Güvenli bağlanan çocuklar anneleri yakınında iken yabancılara sıcak davranırlar ve onlarla olmaktan mutluluk duyarlar(Erwin, 1993).

b) Kaygılı-Kararsız Bağlanma: Bu bağlanma stiline sahip olan bebeklerin annelerinin odadan çıkması sonucunda yoğun bir kaygı ve kızgınlık sergiledikleri, anneleri tekrar odaya döndüğünde ise sakinleşmedikleri ve başka şeylerle ilgilenme konusunda isteksiz oldukları görülmüştür(Özakkaş, 2012). Böyle çocukların bakımvereni yakın fiziksel temaslarda bulunur. Fakat bebeğin gereksinimlerini yorumlarken genelde zorluk yaşar ve bu nedenle çocuklarının gereksinimlerine karşı tutarlı olmayan davranışlarda bulunur, uyumsuz bir hale gelir. Bu durumla karşılaşan çocuk bazen bağımlı görünüp sarılırken bazen de uzak durur ve kucaklaşmaya karşı direnir. Annelerine tam güvenmedikleri için çevreyi keşfetmeye karşı hem isteksizdirler hem de yabancılara karşı şüpheli bakarlar(Erwin, 2000).

c) **Kaçınan Bağlanma:** Bu stile sahip olan bebeklerin annelerinin odadan çıkması sonucunda duygusuz görüldükleri, fazla tepki göstermemiş olmaları ve oyuncaklarla üstün körü oynadıkları görülmüştür. Anneleri tekrar odaya döndüğünde ise çevreyle ilgilenmeye devam etmişlerdir ve anneleriyle temas kurmaktan kaçındıkları gözlemlenmiştir(Sümer ve Güngör, 1999). Kaçınan bağlanma stiline sahip bebeklerin anneleri genellikle sert ve benmerkezci kişilerdir. Bu anneler çocuklarına karşı daha az toleranslıdır. Annenin davranışlarından dolayı çocuk anneye güvenmez ve anneleri ile beraberken çevreyi tanımaya çalışmazlar. Bu çocuklar yabancılara da annelerine davrandıkları gibi umursamaz ve uzak davranırlar. Çocuğun isteyip istemediğine bakmadan onu sürekli olarak sosyal çevreyi tanımaya ve iletişim kurmaya zorlayan anne çocuğun sosyal etkileşime duyarsız olmasına, iletişimden kaçınmasına neden olur(Erwin, 1993).

2.4.5. Waters & Yabancı Ortam Çalışması

Waters yabancı ortam çalışmasındaki bireylerin yaşamlarının ileriki yıllarında benzer örüntüler gösterip göstermeyeceğini merak etmiş ve 20 yıl sonra yeniden bu bireylerin bağlanma stillerini incelemiştir. Sonuç olarak bu bireylerin %72'sinin bağlanma stiline değişmediği bulunmuştur. Yapılan çalışmada bazı bireylerin bağlanma stillerinde ise değişiklik olduğu tespit edilmiştir. Bağlanma stilleri değişen bireylerin %44 oranında olduğu belirlenmiştir. Oranın yüksek olması nedeniyle bunun sebepleri araştırılmıştır ve bu kişilerin çocukluktan yetişkinliğe geçiş döneminde bakım vereninin kaybının yaşanmış olması, ağır bir hastalık geçirilmiş olması, boşanma yaşanmış olması, olumsuz yaşam olaylarına maruz kalmış olunması bağlanma stillerinin değişmesinde önemli bir etken olarak bulunmuştur. Bu bireylerden %22'si herhangi bir olumsuz durum yaşamamıştır. Bu çalışmada bağlanma stillerinin yaşam deneyimleri sonucu değişimlere yol açabileceği görülmüştür(Waters et al., 2000).

2.4.6. Ergenlikte Bağlanma Stilleri

Birey ergenlik döneminde bilişsel, biyolojik, psikolojik ve sosyal açıdan değişikliklerle karşılaşmaktadır. Karşılaştığı değişiklikler bireyin ailesini ve aile içindeki ilişkilerini etkilemektedir(Steinberg, 1987). Ergenlik dönemindeki bireyler ebeveynlerinden bağımsız olabilmek için büyük çaba gösterirler. Bu dönemde bireylerin bağlanma davranışı ve ilgileri ebeveynlerinden çok yaşlılarına yöneldiği için bağlanma stilleri değişikliğe uğramaktadır(Allen and Land, 1999).

Ergenlikte bireyin yaşlılarıyla aynı grup içinde olması, gruba dâhil edilmesi ve gruba uyum sağlayabilmesi, kendisini ve dış dünyayı tanınması açısından önemlidir(Aydın, 2005). Ergenlik döneminde birey yaşlılarıyla daha güçlü ve derin ilişkiler kurar. Bireyin kurduğu yeni ilişkiler kendisi için yeni bir güven kaynağı olmaktadır(O’Koon, 1997).

Bebeklik döneminde kişi sıcaklık ve ilgi görmezse ergenlik ve yetişkinlik dönemine geldiğinde yalnız bir kişi olarak yaşamaya başlayacaktır. Birey çevresine karşı güvensiz, aldığı sevgiyi ve ilgiyi anlamayan, çekingen, diğer insanlarla ilişkiler kuramayan yalnız bir yetişkin olarak ortaya çıkacaktır(Odacı, 1994).

2.4.7. Yetişkinlikte Bağlanma Stilleri

Bartholomew ve Horowitz (1991) çocuklukta üçlü bağlanma modellerinin yetişkinlikte de var olduğunu belirtmiştir ve dördü bağlanma modelini ortaya atmışlardır. Güvenli, saplantılı, kayıtsız ve korkulu olmak üzere dört bağlanma stili bulunmaktadır. Dördü bağlanma modelinde benlik ve başkaları; olumlu ve olumsuz olmak üzere iki boyut olarak ele alınmakta ve dört farklı bağlanma stili elde edilmektedir.

Benlik modeli kişinin kendilik değeri için diğerlerine olan duygusal bağımlılığı ile ilgilidir. Olumlu benlik modelinde birey sevebilirlik ve özsaygı duygusuna sahiptir ve dış dünya tarafından onaylanmaya ihtiyaç duymamaktadır. Olumsuz benlik modelinde ise birey olumlu bir benlik algısı için başkaları tarafından onaylanmaya ihtiyaç duymaktadır.

Başkaları modelinde ise birey diğer kişilerin iyi niyetli ve ihtiyaç duyulduğunda ulaşılabilir olduğuna ilişkin beklentilere sahiptir. Olumlu başkaları modelinde ise bireyler, yakın ilişkilerde destek ve yakınlık aramaktan çekinmemektedir ve diğerleri hakkında olumlu beklentilere sahiptir. Olumsuz başkaları modelinde ise diğer bireylere yönelik destek ve yakınlık aramaktan çekinmekte ve olumsuz beklentilere sahiptir(Bartholomew and Horowitz, 1991).

Dörtlü Bağlanma Stilleri;

a) Güvenli Bağlanma: Bakım verenine güvenli bağlanan kişiler kendilerine ve başkalarına ait olumlu içsel modellere sahiptir. Kendilerini sevilmeye değer ve değerli kişiler olarak gören bu bireyler, başkalarını da güvenilir ve kabul edici olarak algılamaktadırlar. Bu bağlanma stiline sahip olan tüm yaşlardaki bireyler yaşadıkları döneme genel olarak daha rahat uyum sağlamaktadır(Bowlby, 1989).

b) Saplantılı Bağlanma: Bu bağlanma stilinde olumsuz benlik modeli ile olumlu başkaları modelinin birleşimine karşılık gelmektedir. Kişinin kendisi hakkındaki değersizlik duygularına, başkalarına ilişkin olumlu değerlendirmelerinin eşlik ettiği bağlanma türü, saplantılı bağlanmadır. Bu bireyler kendi ihtiyaçlarının karşılanmadığına, anne baba sevgisinin ve onayının yeterince kazanmamış olduklarına inanırlar. Hem reddedilmekten hem de terk edilmekten korkan bu bireylerin özgüvenleri çok düşüktür.

c) Kayıtsız Bağlanma: Kayıtsız bağlanma stili kendisine ilişkin algının olumlu ancak başkalarına ilişkin algının olumsuz olduğu bağlanma stildir. Bu stile sahip olan bireyler özerkliğe önem verirler ve başkalarına karşı olan ihtiyaçları reddederler. Bu bağlanma stiline sahip bireyler hayal kırıklığına uğramamak ve reddedilmemek için yakın ilişkiler kurmaktan kaçınmaktadır.

d) Korkulu Bağlanma: Kişinin hem kendisine ilişkin algının hem de başkalarına ilişkin algının olumsuz değerlendirdiği bağlanma stili korkulu bağlanmadır. Bu bireyler yakınlık isterler fakat karşılarındaki kişilere güvenemezler ve reddedilme korkusu yaşarlar. Bu kişiler genelde reddedilme korkusundan ilişkilere hiç başlamamayı tercih ederler(Bartholomew and Horowitz, 1991).

Yetişkinler üzerinde yapılan çalışmalarda bağlanma ilişkisinde işleyişin bebeklikteki ilişkileriyle benzerlik gösterdiği belirtilmiştir. Yetişkin insanlar da stres altına girdiği zaman bağlanma figürüne yakın olmak istemektedir. Yetişkin bireylerin bağlanma figürleri çocuklarıkinden farklılaşmakta, bunlar ergenlerdeki gibi anne baba yerine daha çok akran ve partnerleridir(Hazan and Shaver, 1994).

Yetişkin bağlanma stillerine yönelik ilk çalışmalar Main ve arkadaşları (1985) tarafından yapılmıştır. Araştırmaya katılan bireylerden ebeveynleri ile ilgili bilgiler alınmıştır ve ebeveynleriyle olan ilişkilerinin şimdiki hayatlarına nasıl etki ettiği ve ilişkilerinin zaman içerisinde nasıl değiştiği ile ilgili sorular yönetilmiştir. Görüşme sonucunda çocukluktan yetişkinliğe kadar anne ve baba ile kurulan ilişkinin niteliği belirlenmeye çalışılmış ve Ainsworth'un üçlü bağlanma örüntüleri kapsamında değerlendirilmiştir.

Güvenli bağlanan bireylerin görüşme esnasında çocuklukla ilgili anılarının daha fazla hatırladıkları görülmüştür. Kaçınan bağlanma stiline sahip bireylerin özel bağlanma deneyimlerini hatırlamakta zorluk çektikleri belirlenmiştir. Saplantılı bağlanma stiline sahip bireylerin ise çocukluk anılarının tutarlı bir şekilde bütünleştirmekte zorlandıkları görülmüştür. Bu bireyler ebeveynlerini ilgili ve destekleyici olarak tanımlamamışlardır(Kobak and Sceery, 1988).

Tüm yaşam dönemlerini kapsayan bağlanma, hiçbir yaşta olgunlaşmamışlık veya güçsüzlük ile yardıma ihtiyaç duyma anlamına gelmemektedir. Birincil bakım veren ile ilk bağlanmayı kişi yaşasa bile ilerleyen zamanlarda kişinin hayatında bulunan bir kısım insan ile de yaşanabilmektedir(Ainsworth, 1969). Bağlanma güvenli veya güvensiz olarak belirlendikten sonra yaşam boyunca süreklilik gösterir(Sabuncuoğlu ve Berkem, 2006).

BÖLÜM III

BAĞLANMAYA YÖNELİK KURAMSAL YAKLAŞIMLAR

3.1. Psikanalitik Kuram

Sigmund Freud'un "oral" dediği, ağız kullanmaya yönelik gelişme evresi, bebeğin birincil bakım vereni ile bağ kurduğu bir oral tatmin evresidir. Bu evrede çocuk ona oral zevk vermiş olan birincil bakım verene bağlanmakta bu da kendisini besleyen, ona bakım yapan insanı bir aşk veya sevgi objesi haline getirmektedir. Bu onun genelleştirmeler yapmak suretiyle, daha sonraki bağlanmaları için de bir kaynak oluşturmaktadır. Freud'a göre bir bebek oral tatminden yoksun kalacak olursa veya oral bakımdan çok fazla bir tatmin olma isteği duyacak olursa bu süreç onda sağlıklı bir bağlanmaya sebep olacaktır. Oral kontrol fonksiyonlarında parmak emme, kalem çiğneme gibi tatmin olmayan bir içgüdüsel ihtiyacın başka şekilde tatmin edilmesine, sabırsızlık ve açgözlülük gibi kişilik özelliklerinin gelişmesine yol açacaktır (Yörükan, 2011).

3.2. Nesne İlişkileri Kuramı

Melanie Klein, insan davranışlarının kökeninin anne ile ilişkide olduğunu, kendilikle ilgili temellerin yaşamın ilk yıllarında atıldığını fark etmiş, bu ilişkiyi gözlemlemeye başladığında da saldırganlığın ve güç ilişkilerin, daha insan yavrusunun yaşamının başlangıcında ona yön verdiğini belirtmiştir(Göka vd., 2006).

Melanie Klein bebek için ilk önemli objenin anne memesi olduğunu belirtmiştir. Bebek bu memenin haz kaynağı olduğunu, beslenmesini sağladığını, sıcaklık ve rahatlık hissettirdiğini hemen keşfeder. Bebek "memeye" böylelikle tapmış olur. Aynı zamanda meme bebeği düş kırıklığına da uğratabilir, her zaman o objeyi bulamayabilir veya o obje dolu olmayabilir. Bu nedenle bebek bölünme yaşayabilir. Bölünme bebeği ikincil objeye yönlendirir ve bebek bu objeyi ya sever ya da hiç sevmez(Friedman and Schustack, 2014).

3.3. Öğrenme Kuramı

Bu kuram çocuğun anne ve babasına bağlanmasını öğrenme sonucu ortaya çıkan bir davranış olarak açıklamaktadır. Bebeğin açlık ve susuzluk gibi ihtiyaçları giderildiğinde yaşadığı rahatlama duygusu ile bakıcısı arasında bir bağlantı kurmakta ve bu nedenle de bakıcısına ilişkin olumlu duygular geliştirmektedir. Doğum sonrası, insanlarla birlikte olduğu durumlarda bir takım ödüller alan bebek, bir arada olma ile ödül alma arasında kurduğu olumlu bağ seviyesinde yakın çevresindeki kişilere bağlanmaktadır(Gewirtz and Noguera, 1992).

BÖLÜM IV

4.1. ERKEN DÖNEM UYUMSUZ ŞEMALAR

Bireyin erken dönemde yaşadığı deneyimler sonucu çevresi ve dünya hakkında edindiği bilgiler ‘şemalar’ olarak adlandırılmaktadır (Young vd., 2009).

Şemalar, çocuğun çevresindeki gerçekliğe dayalı temsiller olarak çocukluğun erken dönemlerinde ve ergenlikte başlamaktadır. Bireyin şemaları erken yaşlardaki ortamının atmosferini tam olarak yansıttığı deneyimleridir. Örneğin, eğer bir birey çocukken ailesinin çok soğuk ve ilgisiz olduğunu söylese, ailesinin hislerini ifade etmede ya da duygularını göstermede neden zorlandığını anlamasa da genelde dediği doğru olarak kabul edilir. Onların davranışlarına yüklediği anlamlar yanlış olabilir. Fakat duygusal ortamdaki temel duygusu ve davranma şekli neredeyse her zaman geçerlidir (Young vd., 2009).

Çok güçlü olan ve erken dönemde gelişen şemalar genelde çekirdek aile içinde ortaya çıkarlar. Sonraki dönemde gelişen şemalar ise çok güçlü veya yaygın olmazlar (Harris and Curtin, 2002).

4.1.1. Erken Dönem Uyumsuz Şemalar

Ebeveynlerle kurulan olumsuz ilişkiler ve deneyimler sonucu oluşan şemalar ise ‘erken dönem uyumsuz şemalar’ olarak tanımlanmaktadır. Erken dönem uyumsuz şemalar, anıları, duyguları, bilişleri ve beden duyularını içeren, kişinin kendine ve ilişkilerine yönelik yaşam boyu geçerli, yaygın, kapsamlı bilişsel örüntüler olarak tanımlanmaktadır. Çocukluk ve ergenlik döneminde tekrarlayıcı şekilde yaşanan zarar verici deneyimlerden oluşmaktadır (Young, 1990; 2009).

Erken dönem uyum bozucu şemalar zarar verici olsun ya da olmasın her şekilde yıkıcıdır. Bunun nedeni şemalar tetiklendiği zaman bireyler olayların farkına varmadan erken dönemdeki örseleyici hayatlarındaki olaylara benzer şekilde algılamakta ve olumsuz duygular yaşamaktadır. Kızgınlık, öfke, üzüntü, endişe, çekingenlik, suçluluk şeklinde ortaya çıkan bu duygular da hem kendilik yıkıcı hem diğerlerine zarar verici davranışlara yol açmaktadır. Boyutsal olan erken dönem uyumsuz şemalar, her kişide farklı güçte ve yaygınlıkla görülmektedir. Bir şemanın sık ve farklı olaylarla

tetiklenmesi şemanın kişinin yaşantısındaki şiddetini göstermektedir. Şiddet arttıkça, şemayı tetikleyen durumların sayısı, ortaya çıkan olumsuz duyguların yoğunluğu ve süresi de artmaktadır(Young vd., 2009).

Şemaların şiddeti ve yaygınlığı kişiden kişiye değişmektedir. Şemaların oluşumuna yol açan ortak temel nedenler vardır. Bu temel nedenlerin, şema özelliklerinin tersine her kişide aynı durum ve şartlarda ortaya çıktığı düşünülmektedir(Young vd., 2009).

Bu temeller 3 başlıkta sınıflandırılmıştır:

1) *Temel Duygusal İhtiyaçlar:* Çocuklukta bazı temel ihtiyaçlar bulunmaktadır ve bunların karşılanmasının kişinin psikolojik olarak sağlıklı ve uyumlu yetişebilmeleri açısından önemli olduğunu Young vurgulamıştır. Bunlar;

- Başkalarına güvenli bağlanma (güvenlik, istikrar, bakım ve onay görme)
- Yeterlik, otonomi ve kimlik algısı
- Duyguları ve ihtiyaçları ifade etme
- Spontan olma ve rol yapma
- Realist sınırlar ve özdenetim

Bu temel ihtiyaçların karşılanmadığında ya da engellendiğinde, erken dönem uyum bozucu şemalar gelişmektedir.

2) *Erken Dönem Yaşantılar:* Genelde erken dönem uyumsuz şemaların kökeninde travmatik deneyimler yatmaktadır. Bağlanma kuramında olduğu gibi çocuğun erken dönemdeki dinamikleri güçlüdür. Bunların bir kısmını aile yaşantısı oluşturmaktadır ve bu nedenle bireyin yaşamın erken dönemlerinde ebeveynleriyle yaşadığı etkileşimler çok önemlidir. Bireylerin yetişkinlik döneminde uyumsuz şemaları aktive olabilmektedir. Bunun nedeninin genellikle çocukluk döneminde ebeveynleriyle yaşanan olumsuz deneyimlerden kaynaklı olmasıdır. Bireyin yaşlılarıyla olan ilişkilerinin, okulunun ve kültürel çevresinin etkisinin olgunlaşmasıyla birlikte şemalar

üzerinde etkili olduğu bilinmektedir. Bir şemanın güçlü ve yaygın olması o şemanın erken dönemde olmuş olmasına bağlıdır.

Şema gelişimini hızlandıran 4 temel erken dönem yaşantısı bulunmaktadır bunlar;

a) İhtiyaçların engellenmesi; Bireyin sevgi ve ilgi gibi en temel ihtiyaçlarının karşılanmaması olarak tanımlanmaktadır. Çocuğun bu temel ihtiyaçlarının karşılanmaması "Duygusal Yoksunluk" ya da "Terkedilme" şemalarını geliştirmesine neden olmaktadır.

b) Travmatize edilme: Bireyin çocukluk döneminde fiziksel ya da duygusal olarak zarar görmesidir. "Güvensizlik", "Kusurluluk", "Zarar görme karşısında Dayanıksızlık" şemalarına yol açabilmektedir.

c) Aşırı korunma ve aşırı doyurulma: Çocuğun realist sınırlar ve otonomi gereksinimleri karşılanmamaktadır. Çocuğa aşırı müdahale edilmiş ve aşırı korunmuş olunabileceği gibi tersi durumda söz konusu olmaktadır. Bireyin sınırsız şekilde her istediği yapılmış olabilmektedir. Bu durum "Bağımlılık/Yetersizlik" ve "Haklılık" şemalarına yol açabilmektedir.

d) Seçici Özdeşim Kurma: Bu bireyler bakım vereninin duygu, düşünce ve tutumunu içselleştirmekte ve onlarla seçici olarak özdeşim kurmaktadır. Çocuklar ailelerinin bazı tutumlarını içselleştirirken bazılarını ise içselleştirmezler. Örneğin: Çocukken annesinden dayak yiyen birey annesinin saldırgan davranışlarını içselleştirip kendisinin de istismarcı olma olasılığıdır.

3) *Duygusal mizaç*: Her birey birbirinden farklı kişilik yapısına sahiptir. Bazı bireyler sakin yapıya sahipken bazıları da hırçın, saldırgan yapıda olabilmektedir. Bunlar mizaç farklılıklarıdır. Şemaların oluşumunda mizacın erken dönem yaşantılarla etkileşimi önemlidir.

4.1.2. Şema Alanları ve Erken Dönem Uyum Bozucu Şemalar

Bu kuramda a) Kopukluk ve Reddedilme, Terk Edilme, Güvensizlik, Duygusal Yoksunluk, Kusurluluk, Sosyal İzolasyon b) Zedelenmiş Özerklik ve Performans, Bağımlılık/Yetersizlik, Zarar görme karşısında Dayanıksızlık, İç içe geçme/Gelişmemiş Benlik, Başarısızlık c) Zedelenmiş Sınırlar, Haklılık, Yetersiz Özdenetim d) Başkalarına Yönelimlilik, Boyun Eğme ve Onay Arama e) Aşırı Tetikte Olma ve Baskılama, Karamsarlık/Olumsuzluk, Duyguları Bastırma, Yüksek Standartlar ve Cezalandırma olmak üzere beş grup içerisinde yer alan toplam 18 tane erken dönem uyumsuz şema tanımlanmıştır(Young vd., 2009).

a) Kopukluk ve Reddedilme Alanı: Kopukluk ve reddedilmişlik şema alanına sahip bireylerin ebeveynlerinde ya da yakın ilişkilerinde, güven, bakım, sevgi, beslenme, ait olma ve istikrar gibi temel ihtiyaçlarını karşılayamayacaklarına inandıkları düşünülmektedir. Bu bireylerin aileleri genelde çocuğa karşı ilgisiz, soğuk, kötüye kullanan, reddedici, davranışlarında tutarsız ve dış dünyadan soyutlanmış olarak düşünülmektedir. Ayrıca, bu şemaya sahip kişilerin travma geçirmiş, fazla zarar görmüş olabileceği ve başkalarına güvenli bağlanmayacağı varsayılmaktadır. Bu şema alanı ile ilişkili erken dönem uyumsuz şemalar ise terk edilme, duygusal yoksunluk, güvensizlik, kusurluluk ve sosyal yalıtılmışlıktır.

Terk Edilme: Bu şemaya sahip bireylerdeki aile tutumunun tutarlı olmadığı belirtilmiştir. Bu kişiler kendileri için önemli gördükleri kişilerin onları beklenmedik bir anda her hangi bir sebeple bırakacakları veya terk edeceklerine dair inanışları olabileceği ve sürdürdükleri ilişkilerinin geçici olacağına inandıkları düşünülmektedir.

Güvensizlik: Bu şemaya sahip bireylerin aile ortamında kötüye kullanım veya aşağılanma yaşamış olabilecekleri varsayılmaktadır. Bu kişilerin bazı inanışlara sahip olabilecekleri de belirtilmiştir. Bu inanışlar; başkalarının kişisel çıkarları için kendilerini kullanabileceği, aldatılabileceği, manipüle edebileceği veya kendilerine zarar verebileceği ve yalan söyleyebileceğidir.

Duygusal Yoksunluk: Bu şemaya sahip bireylerde ailelerinin soğuk oldukları ve duyguların ifade edilmediği düşünülmektedir. Bu şema alanında duygusal ilişki ihtiyaçlarının yeterince karşılanmayacağı inancı içinde oldukları belirtilmiştir ve 3

başlık altında değerlendirilmiştir. Bunlar; duygusal yoksunluk, empati ve korunma yoksunluğudur.

Kusurluluk: Bu şema alanına sahip bireylerin ailelerinin tutumu reddedicidir. Bu kişiler kendilerini kusurlu, kötü ve değersiz buldukları ve başkaları tarafından sevilemez olduklarına dair inanışlar bulunmaktadır. Bu şema alanına sahip bireyler kendi benliğine dair algıladığı kusurlar içermektedir. Bunlar; saldırgan dürtüler, bencillik, onaylanmayan cinsel istekler veya herkes tarafından fark edilebilen dış görünüşle ilgili kusurlar ve sosyal beceriksizliktir.

Sosyal Yalıtılmışlık: Bu bireylerin ebeveynlerinin kendileri gibi dış dünyadan izole bir yapıya sahip olduğu bilinmektedir ve kendilerini her hangi bir gruba ait hissetmemektedirler.

b) Zedelenmiş Özerklik ve Performans Alanı: Bu şema alanına sahip bireyler aileden ayrı kalamayacaklarını ve bağımsız hareket edemeyeceklerini düşünürler. Ayrıca kimliklerini oluşturmakta ve yaşamlarını kurmakta zorlanırlar. Bu kişilerin aileleri aşırı koruyucu olmakla birlikte bireye fazla sorumluluk vermeyip her şeyi çocuklarının yerine yaptıkları varsayılmaktadır. İlgisizliğin, güven ve öz yeterlilik duygularının gelişimini olumsuz yönde etkilediği de bilinmektedir. Bu alanın erken dönem uyumsuz şemaları ise; Bağımlılık/Yetersizlik, Zarar Görme karşısında Dayanıksızlık, İç içe Geçme/Gelişmemiş Benlik ve Başarısızlıktır.

Bağımlılık/Yetersizlik: Bu şemaya sahip bireylerin ailelerinin aşırı koruyucu olmaları nedeniyle çocukların kendi başına karar alabilmelerini engellediği düşünülmektedir. Bu kişilerin yardım almadan günlük sorumlulukların üstesinden gelmede zorluk yaşadıkları bilinmektedir.

Zarar Görme karşısında Dayanıksızlık: Bu şemaya sahip bireylerin ebeveynlerinin hem aşırı koruyucu hem de evhamlı olduğu bilinmektedir. Bu kişiler baş edemeyecekleri hastalıklarla karşı karşıya gelmekten korkmaktadır. Örneğin: kalp krizi geçirmekten, verem olmaktan, akıl sağlıkları ile ilgili hastalıklarla karşılaşmaktan ve çevresel durumlardan, doğal afet veya kazalar gibi durumlardan baş edememekten endişe duymaktadır.

İç içe Geçme/Gelişmemiş Benlik: Bu şemaya sahip kişilerin ebeveynleriyle iç içe geçen bir yapıda olduğu düşünülmektedir. Bu durum çocukların sosyal gelişim ve bireyselleşmelerini engellemektedir. Bu kişilerin kimlik algısından yoksun olabileceği gibi ebeveynleri olmadan işlev göremeyecekleri de düşünülmektedir.

Başarısızlık: Başarısızlık şemasına sahip kişiler kendilerini başkalarına kıyasla okulda, işte, spor yaşamında daha az başarılı ve daha yetersiz olarak görmektedirler. Bunun nedeninin tutarsız anne baba davranışları ve çocuğun başarısızlıklarını sürekli eleştiren ebeveyn tutumları olduğu düşünülmektedir.

c) Zedelenmiş Sınırlar Alanı: Bu şema alanına sahip bireyler de öz disiplin ya da yeterli içsel sınırlar geliştirememişlerdir. Dürtülerini dizginleme ve gelecek uğruna şu anda deneyimlenen memnuniyeti erteleme yeteneğinden yoksunlardır. Başkalarının haklarına saygı gösterme, işbirliği yapma, sözleri yerine getirme ve uzun vadeli hedefler oluşturmada zorluklar yaşamaktadırlar. Bu kişilerin bencil, sorumsuz, şımartılmış bir görünüm sergileyebilecekleri olasıdır. Haklılık ve Yetersiz Özdenetim bu alanda tanımlanan erken dönem uyumsuz şemalarıdır.

Haklılık: Bu şema alanına sahip bireylerin ebeveynlerinin çocuğu aşırı şımartması sonucunda, her isteğinin yerine getirilmesi veya tersi durumda ebeveynlerden farklı tutum sergiledikleri örneğin birinin aşırı ilgili olması diğerinin ise soğuk, şiddet uygulayan tutumundan dolayı bu şemanın oluşmasında etkili olduğu düşünülmektedir. Bu kişiler ayrıca diğer insanları küçük gören, diğerlerinden üstün olduklarına inan, aşırı ısrarcı, empati kuramayan bireyler olarak tanımlanmaktadır.

Yetersiz Özdenetim: Bu şemaya sahip olan bireylerin ailelerinin hem özdenetimi öğretmekte yetersiz olduğu hem de aşırı kontrolcü olduğu görülmüştür. Bu bireylerin duygularını ifade etmekte ve dürtülerini kontrol etmede sıkıntılar yaşadıkları da görülmüştür. Ayrıca bu kişilerin hedef yönelimli süreçlerde engellenmeye tahammülsüzlük yaşadıkları düşünülmektedir.

d) Başkalarına Yönelimlilik Alanı: Bu şema alanına sahip bireyler; kendi ihtiyaçlarından çok başkalarının ihtiyaçlarını karşılamaya önem verirler. Duygusal bağlantıyı sürdürme, onaylanma ve tepkiden kaçınmak için kendi ihtiyaçlarını göz ardı ederler. Kişilerarası etkileşimlerinde diğer kişinin istek, duygu ve tepkilerine aşırı

odaklandıkları için kendi duygu ve tercihlerine farkındalıklarının düşük olduğu düşünülmektedir. Bu alanın erken dönem uyumsuz şemaları ise boyun eğme, kendini feda etme ve onay aramadır.

Boyun Eğme: Bu şemaya sahip bireylerin yetiştiği ortamda duygusal gereksinimlerini belirtmede cezalandırıldığı, ihtiyaçlarının önemli olmadığı ve ilgilenilmediği belirtilmektedir. Bu bireyler terk edilmekten veya zarar görmekten korktukları için kontrolün karşı tarafta olmasına izin vermektedirler. Boyun eğme şemasına sahip bireylerin diğerlerine yönelik duygu ve gereksinimlerini bastırdıkları bilinmektedir. Duygu ve gereksinimleri bastırma sonucu kişide kontrol edilemeyen öfke patlamaları veya psikosomatik yakınmalar görülmektedir.

Onay Arama: Bu şemada birey ebeveynlerinden başarılı olduğu zamanlar ilgi ve sevgisini kazanabileceğini öğrenmiştir. Dış görünüm, para, sosyal statü ve başarının diğerlerinden onay almak için aracı olarak gördüğü ve bunlara yönelik çabaların olabileceği varsayılmaktadır. Bu bireyler için diğer kişiler tarafından onaylanmak ve tanınmak önemlidir.

e) Aşırı Tetikte Olma ve Baskılama Alanı: Bu şema alanına sahip bireyler kendiliğinden deneyimlenen duygu ve dürtülerini baskı altına alırlar. Genelde kendini ifade etme, rahatlama, yakın ilişkiler ya da sağlık uğruna kendi yaşamlarıyla ilgili katı ve içselleştirilmiş kurallara uymaya çalışırlar. Bu kişilerin yaşam düzenlerinin dağılacağı endişesiyle sürekli tetikte buldukları bilinmektedir. Bu şema alanı karamsarlık/olumsuzluk, duyguları bastırma, yüksek standartlar ve cezalandırıcı olma erken dönem uyumsuz şemalarını içermektedir.

Karamsarlık/Olumsuzluk: Bu şemaya sahip bireylerin ebeveynlerinin yaşanmış olan veya başa gelebilecek olayların olumsuz yönlerine aşırı odaklanmış olabileceği belirtilmiştir. Bu kişiler yaşamın olumsuz yönlerine, maddi manevi her şeyde beklentilerinin kötü gideceğine ve işlerinin bozulacağına abartılı oranda odaklanmaktadır.

Duyguları Bastırma: Bu şemaya sahip bireylerin yetiştiği ortamda genelde kurallara uyulduğu ve yanlışlardan kaçınıldığı, eğlenceye hakim temalarının belirgin olduğu varsayılmaktadır. Bu bireylerin eleştiri almaktan, dürtülerini kontrol edememekten kaçınmak için duygu ve düşüncelerini bastırdıkları düşünülmektedir.

Yüksek Standartlar: Bu şema alanına sahip bireylerin ebeveynleri başarı ve yükselmeyi aşırı şekilde vurgulamıştır. Bu bireylerin onaylanmamaktan ve utanç duymaktan korktukları için diğer kişileri aşırı eleştirdikleri bilinmektedir. Ayrıca bu şema mükemmeliyetçilik ve katı kurallar içermektedir.

Cezalandırma: Bu şemaya sahip bireylerin, sıklıkla cezalandırılmış olmaları nedeniyle kendilerinin ve diğer kişilerin hatalarına tahammül edemedikleri ve öfkelenebilecekleri belirtilmiştir. Bu kişiler, kendileri dahil ihtiyaçlarını karşılamayan insanlara öfke duyarlar. Bu bireyler hata yapanların sert bir şekilde cezalandırılması gerektiğine inanırlar(Young vd., 2009).

BÖLÜM V

5.1. KONU İLE İLGİLİ YAPILAN YURT İÇİ ÇALIŞMALAR

Şentürk tarafından yapılan ‘‘Parçalanmış Aile Çocuk İlişkisinin Sebep Olduğu Sosyal Problemler’’ adlı çalışmanın örnekleme 2006 yılında Malatya ilinde ilköğretim ve ortaöğretim okullarının son sınıflarındaki 1029 parçalanmış aile çocuklarından oluşmaktadır. Araştırma sonucunda olumsuz aile koşulları ile çocuğun alkol kullanması arasında pozitif yönde bir ilişki bulunmuştur(Şentürk, 2006).

Kılıç tarafından ‘‘Bazı demografik değişkenler ve anne baba tutumlarına göre madde bağımlısı bireylerin anne baba bağılıkları ilişkisinin incelenmesi’’ adlı çalışma 2007 yılında Adana ilinde toplam 1206 kişi üzerinde yapılmıştır. Araştırma sonucunda yaş ve anne baba tutumunun anne baba bağılılık düzeyleri üzerindeki ortak etkisinin anlamlı olmadığı, cinsiyet ve anne baba tutumunun anne baba bağılılık düzeyleri üzerindeki ortak etkisinin anlamlı olmadığı ve yine eğitim durumu ve anne baba tutumunun anne baba bağılılık düzeyleri üzerindeki ortak etkisinin de anlamlı olmadığı bulunmuştur. Madde kullanan bireylerin yaşa ve eğitim durumuna göre anne baba bağılılık düzeyleri arasında anlamlı bir fark olmadığı bulunmuştur. Madde kullanan bireylerin anne baba tutumları ile anne baba bağılılığı düzeyleri ve cinsiyet ile anne baba bağılılığı arasında anlamlı bir fark bulunmuştur(Kılıç, 2007).

Görgün tarafından ‘‘K.T.Ü öğrencilerinde madde kullanımı ve anne babaya bağlanma biçimleri ile ilişkisi’’ adlı çalışma 2009 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi’nde farklı fakültelerde okuyan 11793 lisans öğrencileri arasında yapılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre Orman Fakültesi’nde okuyan öğrencilerin alkol kullanımları anlamlı oranda yüksek çıkmıştır, bu oran %50’dir. Sigara kullanımına göre fakültelerdeki öğrenciler arasında anlamlı bir fark tespit edilmiştir. Sigara kullanımının Orman Fakültesi’nde %44,1 ile anlamlı oranda yüksek olduğu tespit edilmiştir. Katılımcıların aile bireylerinin alkol ve sigara kullanım oranlarına bakıldığında, annesi sigara kullananların oranı %14, annesi alkol kullananların oranı %22 olarak tespit edilmiştir. Babası sigara kullananların oranı %38,1; babası alkol kullananların oranı ise %23,5 olarak bulunmuştur. Madde kullanma oranlarına bakıldığında esrar %3,8 kullanım oranı ile birinci sırada, %1,9 kullanım oranı ile sakinleştirici hap ikinci sırada

ve %1,1 kullanım oranı ile uçucu maddeler üçüncü sırada bulunmaktadır. Herhangi bir maddeyi kullanma oranı ise %5,6 olarak tespit edilmiştir. Erkeklerde madde kullanımını %8,1 kadınlarda ise %2,2 oranında tespit edilmiştir(Görgün, 2009).

Akhan tarafından ‘’Hemşirelik Öğrencilerinin Bağlanma Stillerinin Belirlenmesi’’ adlı çalışma bir devlet üniversitesinin Sağlık Yüksekokulu’nda 491 hemşirelik öğrencisi arasında yapılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre; alkol-sigara kullanan öğrencilerin kayıtsız bağlanma alt grup puan ortalamalarının, alkol-sigara kullanmayan öğrencilere göre anlamlı derecede daha yüksek olduğu saptanmıştır. Annesi üniversite düzeyinde eğitim almış katılımcıların kayıtsız bağlanma alt grup puan ortalamalarının, anne eğitimi okur-yazar olanlara göre anlamlı derecede daha yüksek olduğu bulunmuştur. Anne eğitimi ortaokul düzeyinde olanların korkulu bağlanma alt grup puan ortalamalarının, anne eğitimi lisans eğitimi ve üzerinde olanlara göre anlamlı derecede daha yüksek olduğu saptanmıştır. Kadın katılımcıların korkulu bağlanma alt grup puan ortalamaları, cinsiyeti erkek olan katılımcılara göre anlamlı derecede yüksek bulunmuştur. Erkek olan öğrencilerin kayıtsız bağlanma alt grup puan ortalamaları, kadın olanlara göre anlamlı derecede daha yüksek bulunmuştur. Sosyal güvencesi olan öğrencilerin güvenli bağlanma puan ortalamalarının sosyal güvencesi olmayan öğrencilere göre anlamlı derecede daha yüksek olduğu saptanmıştır(Akhan, 2013).

Çubuk tarafından ‘’Madde kullanımı deneyimi yaşamış kişilerde benlik saygısı ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi’’ adlı çalışma 2011 yılında Karşıyaka DSYM Şube Müdürlüğü’nde toplam 277 yetişkin erkekler arasında yapılmıştır. Katılanların %31,8’inin ilkokul mezunu, %31,4’ünün ilköğretim mezunu, %28,9’unun lise mezunu, %5,8’inin üniversite mezunu, %0,4’ünün okur yazar %0,4’ünün okur yazar değil ve %1,4’ünün ‘’diğer’’ kategoride olduğu görülmüştür. Katılımcıların %2,5’unun babasının hayatta annesinin olduğu, %15,5’inin babasının ölü annesinin hayatta olduğu, %81,2’sinin anne ve babasının ikisinin de hayatta olduğu ve %0,7’sinin anne ve babasının ölü olduğu görülmüştür. Katılanlardan %32,1’inin aile içi şiddet gördüğünü belirttiği, %67,9’unun aile içi şiddet görmediğini belirttiği görülmüştür. Madde kullanımına başlama yaşları ise;%7,9’unun 15’den küçük, %72,2’sinin 15-25 yaş arasında, %13,7’sinin 26-35 yaş aralığında, %1,8’inin 36-45 yaş aralığında, %0,4’ünün 46-55 yaş aralığında madde

kullanımına başladıklarını belirttikleri, %4,0'ının ise madde kullanımını ve madde kullanımına başlama durumunu reddettikleri görülmektedir(Çubuk, 2011).

5.2. KONU İLE İLGİLİ YAPILAN YURT DIŞI ÇALIŞMALAR

2001 yılında yurt dışında yapılmış araştırmada madde kullanımı ile iyi hissetmek ile ilgili araştırmada 456 mezun olmuş ve mezun olmamıő öğrenciler üzerinde çalıőılmıőtır. Araştırma sonucunda alkol kullanımının sürekliliği %84 olarak bulunmuőtır. Öğrencilerden %82'si alkolü geçen yıllarda kullanmıőt. %68'i son 30 gün içerisinde kullandığını belirtmiştir. Genel olarak öğrenciler alkolü ortalama %2,8 haftada bir içtiğini belirtmiştir. Öğrencilerin %17'si geçen yıl esrar kullandığını belirtmiőt, %8.3'ü 30 gün yaygın kullanmakta, %6.6'sı illegal madde kullanımında bulunduğunu belirtmiştir(Borsari and Carey, 2001).

2008 yılında yurt dışında yapılmış çalışmanın amacı 171 katılımcı ergen arasında algılanan ebeveyn katılımı ve özerklik desteğinin akademik performans ve madde kullanımı üzerindeki etkisinin incelenmesidir. Araştırmanın sonucunda algılanan ebeveyn katılımı ve özerklik desteğinin ergenlikteki olumlu geliőtimsel sonuçlar ile pozitif yönde iliőtikli olduğu bulunmuőtır(Wong, 2008).

2012 yılında yurt dışında yapılmış 'Kenya'da kolej öğrencilerinde ebeveynlik tarzları ve alkol kötüye kullanım arasındaki iliőtiki' adlı çalışmada ebeveyn tarzları ile alkol kötüye kullanımı arasında pozitif yönde iliőtiki saptanmıştır(Changalwa et al., 2012). Baumrind 1991 yılında otoriter aile ile alkol kullanımı arasında pozitif yönde iliőtiki olduğunu saptamıştır. Bu çocukların benlik saygısı düşük olduğundan madde kullanımına eğilimli olabildiklerini belirtmiştir(Baumrind, 1991).

BÖLÜM VI

YÖNTEM

6.1. Araştırmanın Modeli

Araştırma, bireylerin geliştirdikleri bağlanma stilleri ve erken dönem uyumsuz şemaların onların madde kullanma tipi üzerine etkisini ortaya koyan bir ilişkisel tarama modelidir.

6.2. Araştırmanın Yeri ve Zamanı

Araştırma, T.C. Üsküdar Üniversitesi ve T.C. Bahçeşehir Üniversitesi öğrencileri ve araştırmaya katılmaya gönüllü olan kız ve erkek öğrenciler ile yürütülmüştür. Veriler üniversitelerin kantinlerinde ve katılımcıların istedikleri ve kendilerini rahat hissettikleri yerlerde doldurtulmuş ve 25 Şubat – 17 Nisan 2015 tarihleri arasında toplanmıştır.

6.3. Evren ve Örneklem

Bu çalışma niteliksel araştırma şeklinde gerçekleştirilmiştir. Yapılan araştırmanın örneklem grubunu Üsküdar Üniversitesi öğrencileri, T.C. Bahçeşehir Üniversite öğrencileri ve herhangi bir psikolojik problemi olmayan 18-31 yaş arası öğrenci olan bireyler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini 45 kız ve 45 erkek öğrenciden oluşmaktadır. 15 kız/erkek öğrenci sigara kullanan, 15 kız/erkek öğrenci alkol kullanan, 15 kız/erkek öğrenci uyuşturucu kullanan bireylerden oluşmaktadır.

6.4. Veri Toplama Araçları

6.4.1. Demografik Bilgi Formu

Araştırmaya katılan bireylerin demografik değişkenlerini belirlemek amacıyla araştırmacı tarafından Kişisel Bilgi Formu oluşturulmuştur. Bu formda yer alan sorular, cinsiyet, yaş, anne ve babanın hayatta olup olmadığı, anne ve baba yaşı, anne ve baba eğitim düzeyi, anne ve baba çalışma durumu, anne ve babanın medeni durumları, katılımcıların kiminle ve nerede yaşadıkları, gelir durumları, katılımcıların ailelerinde herhangi madde kullanan olup olmadığı ile ilgilidir.

6.4.2. Young Şema Ölçeği Kısa Formu -3 (YŞÖ-KF3)

Bu araştırmada, erken dönem uyumsuz şemaların belirlenmesi amacıyla Young Şema Ölçeği'nin 90 maddelik kısa formunun 3. Versiyonu (YŞÖ-KF3) kullanılmıştır. Bu ölçek 18 alt ölçekten oluşmuştur ve 90 madde içerir. Orijinal Young Şema Ölçeği 205 maddeden oluşmaktadır ve 16 şema boyutunu ölçmektedir. Bu uzun formun ardından ölçeğin 15 şema ve 75 maddeden oluşan kısa formu oluşturulmuştur (YŞÖ-KF 2). YŞÖ- KF2'e Onay Arayıcılık, Cezalandırıcılık ve Karamsarlık şemaların eklenmesiyle de Young Şema Ölçeği Kısa Form 3 oluşturulmuştur (Young 2004; Akt; Saritaş, 2007). Bu ölçekte katılımcılar, her bir maddeyi 6'lı Likert tipi ölçek üzerinden (1=Benim için tamamıyla yanlış, 6= Beni mükemmel şekilde tanımlıyor) derecelendirmektedir. Kısa ve uzun formun karşılaştırılmasına ilişkin yürütülen çalışmalar her iki formun da benzer düzeyde iç tutarlık, paralel form güvenilirliği, ayırt edici geçerliği olduğunu ve hem klinik hem araştırma amaçlı kullanılabilir olduğunu göstermektedir (Waller et al., 2001; Stopa et al., 2004; Akt; Çakır, 2007).

Ölçeğin kısa formunun ülkemizdeki geçerlilik güvenilirlik çalışması üniversite örnekleminde Soygüt vd., (2008) tarafından yapılmıştır ve ölçeğin Türkçe formu için 14 şema boyutu önerilmiştir. Türkçe uyarlama çalışmasında; Kopukluk ve Reddedilmişlik şema alanında yer alan şemalar, Terkedilme/İstikrarsızlık, Güvensizlik/Suistimal Edilme, Duyguları Bastırma, Kusurluluk Utanma, Sosyal İzolasyon; Zedelenmiş

Otonomi ve Kendini Ortaya Koyma şema alanında yer alan şemalar, Bağımlılık/Yetersizlik, Hastalıklar ve Tehditler Karşında Dayanaksızlık, İç İç Geçme/Gelişmemiş Benlik, Başarısızlık; Zedelenmiş Sınırlar şema alanında yer alan şemalar, Hak Görme/Büyüklik, Yetersiz Öz Denetim; Diğerleri Yönelimlilik şema alanında yer alan şemalar Boyun Eğicilik, Kendini Fedâ, Onay Arama ve son olarak Aşırı Tetikte Olma ve Bastırılmışlık şema alanında yer alan şemalar, Karamsarlık, Duygusal Yoksunluk, Yüksek Standartlar/Aşırı Eleştiricilik ve Cezalandırıcılık olarak adlandırılmaktadır.

Ölçeğin güvenirlik ölçümlerinde şema boyutları için Pearson korelasyon kat sayıları .66 ile .82 arasında; şema alanları için yapılan test- tekrar test güvenirliği analizlerinde ise Pearson korelasyon katsayıları .66 ile .83 arasında bulunmuştur. Ek olarak, iç tutarlık katsayısı olarak alfa değerlerinin .63 ile .80 arasında değiştiği gösterilmiştir. Şema alanlarının iç tutarlık katsayılarının ise .53 ve .81 arasında değiştiği belirtilmiştir. YŞÖ'nün Türkiye'de yürütülen klinik uygulama ve araştırma faaliyetlerinde kabul edilebilir düzeylerde geçerli ve güvenilir bir değerlendirme aracı olarak kullanılabilceği düşünülmektedir(Saygılı, 2014).

6.4.3. İlişki Ölçekleri Anketi (İÖA)

İlişki Ölçeği Anketi (İÖA) Griffin ve Bartholomew (1994a) tarafından geliştirilmiştir. 30 maddeden oluşan bu ölçeğin amacı farklı maddeler toplanarak dört bağlanma prototipini ölçmektir. İlişki Ölçekleri Anketi Hazan ve Shaver'ın (1987) bağlanma ölçümündeki paragraflarından, Bartholomew ve Horowitz'in (1990) İlişki Anketi ve Collins ve Read'in (1990) Yetişkin Bağlanma Ölçeğinde kullandığı maddelerden oluşmuştur. Ölçeğin Türkçeye çevrilmesinde çeviri – tekrar çeviri yöntemi kullanılarak 18 madde olarak Türkçe 'ye uyarlanmıştır. Sümer ve Güngör tarafından geçerlilik güvenirlik çalışması yapılmıştır. Ölçeğin yapı geçerliliğinin belirlenmesi amacıyla faktör analizi uygulanmış ve öz değeri 1'in üzerinde olan 2 faktör bulunmuştur. Faktörlerin varyansları açıklama oranlarına bakıldığında birinci faktörün %43, ikinci faktörün %33 oranda açıkladığı görülmüştür. Test tekrar test korelasyonu 0.54 ve 0.78 arasında bulunmuştur. Ölçeğin Amerikan örneklemeyle karşılaştırmalı

çalışma sonunda elde edilen verilerin güvenilir ve geçerli olduğu bulunmuştur (Sümer ve Güngör, 1999).

İlişki Ölçekleri Anketi, dört bağlanma stilini ölçmek için 17 maddeden oluşmaktadır. Katılımcılar yedi basamaklı bir ölçek üzerinde değerlendirme yapmaktadır (1=Beni hiç tanımlamıyor; 7= Tamamı ile beni tanımlıyor).

5, 7 ve 17. maddeler ters puanlanan maddelerdir. 3, 7, 8, 10, 17. maddelerin ortalamaları güvenli bağlanma stilini; 1, 4, 9 ve 14. maddelerin ortalamaları korkulu bağlanma stilini; 6,11 ve 15. maddelerin ortalamaları saplantılı bağlanma stilini ve 2, 5, 12, 13 ve 16. maddelerin ortalamaları kayıtsız bağlanma stilinin skorunu vermektedir.

Dört bağlanma stilini yansıtan toplam puanlar, bu stilleri ölçmeyi hedefleyen maddelerin toplanmasından ve bu toplamın her bir ölçekteki madde sayısına bölünmesinden elde edilmektedir. Bu yolla elde edilen sürekli puanlar katılımcıları bağlanma stilleri içerisinde gruplandırmak için de kullanılmaktadır (Sümer ve Güngör, 1999). Katılımcılar, en yüksek ortalamaya sahip oldukları bağlanma stillerine göre dört bağlanma stilinden birinde sınıflandırılmaktadır(Çavuşoğlu, 2011).

6.5. Verilerin Toplanması

Araştırmaya katılan katılımcılar rasgele seçilmiş olup gönüllülük esas alınmıştır. Araştırma sonuçlarının objektif olması için ölçek maddelerinin içtenlikle doldurulmasının önemi vurgulanmıştır. Katılımcıların rahat ve objektif bilgi verebilmesi için ad, soy ad ve iletişim bilgileri alınmamıştır ve gizli tutulacağı söylenmiştir. Ölçekler toplandıktan sonra tek tek kontrol edilmiş, eksik madde varsa değerlendirme dışı bırakılmıştır.

6.6. Verilerin Analizi

Araştırmada verilerin analizi, “SPSS 20.0” programı kullanılarak yapılmıştır. Sürekli değişkenlerin normal dağılıma uygunluğu Kolmogorov-Smirnov testi ile ölçülmüştür. İstatistiksel değerlendirilmelerde normal dağılım gösteren sürekli değişkenlerin grup ortalamalarının karşılaştırılmasında tek yönlü ANOVA, normal dağılmayan sürekli değişkenlerin grup ortalamalarının karşılaştırılmasında Kruskal-

Wallis kullanılmıştır. Anlamlı fark bulunan sürekli değişkenlerin farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını bulmak için Post-Hoc tukey testi kullanılmıştır. Normal dağılan sürekli değişkenlerin birbirleri arasındaki ilişkinin tespiti için Pearson Korelasyon analizi, Normal dağılmayan sürekli değişkenlerin birbirleri arasındaki ilişkinin tespiti için Spearman Korelasyon analizi kullanılmıştır.

BÖLÜM VII

BULGULAR

Tablo 1. Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımı

Cinsiyet	Sayı	%
Kız	45	50,0
Erkek	45	50,0
Toplam	90	100

Tablo 1’de görüldüğü gibi, ankete katılan öğrencilerin 45’i (%50,0) kız; 45’i (%50,0) erkek; olmak üzere toplam 90 öğrenciden oluşmaktadır.

Tablo 2. Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Alkol, Sigara ve Madde Dağılımı

Cinsiyet	Alkol Sayı	Sigara Sayı	Madde Sayı	%
Kız	15	15	15	50,0
Erkek	15	15	15	50,0
Toplam	30	30	30	100

Tablo- 2 incelendiğinde 15’er (%50,0) kız öğrenciden; 15’er (%50,0) erkek öğrenciden olmak üzere toplam 90 öğrenci alkol, sigara ve madde kullanan bireylerden oluşmaktadır.

Tablo 3. Öğrencilerin Yaş Ortalamasına Göre Alkol, Sigara ve Madde Dağılımı

Yaş	Alkol	Sigara	Madde
	%20,77	%21,70	%20,73

Tablodan da anlaşılacağı gibi örneklem grubunu oluşturan öğrencilerin alkol kullanım yaş ortalaması %20,77; sigara kullanım yaş ortalaması %21,70; madde kullanım yaş ortalaması %20,73'dür.

Tablo 4. Öğrencilerin Anne Babasının Yaşama Durumuna Göre Dağılımı

		Alkol	Sigara	Madde
Anne hayatta mı?	Evet	%100,0	%96,7	%100,0
	Hayır	%0,0	%3,3	%0,0
Baba hayatta mı?:	Evet	%93,3	%93,3	%100,0
	Hayır	%6,7	%6,7	%0,0

Ankete katılan öğrencilerin anne ve babasını hayatta olup olmadığına bakıldığında alkol kullanan öğrencilerin annelerinin %100'ü ve babalarının %93,3'ü hayatta olduğu görülmektedir. Sigara kullananların annelerinin %96,7'si ve babalarının %93,3'ü hayattadır. Madde kullananların anne ve babalarının ise %100'ünün hayatta olduğu görülmektedir.

Tablo 5. Öğrencilerin Anne ve Baba Eğitim Durumlarına Göre Dağılımları

		Alkol	Sigara	Madde
Anne Eğitim Düzeyi	Okuma Yazma Bilmiyor	%3,3	%13,3	%3,3
	İlk Okul	%26,7	%36,7	%6,7
	Orta Okul	%30,0	%13,3	%6,7
	Lise	%16,7	%23,3	%30,0
	Lisans	%16,7	%13,3	%10,0
	Yüksek Lisans	%6,7	%0,0	%13,3
	Doktora	%0,0	%0,0	%0,0
Baba Eğitim Düzeyi	Okuma Yazma Bilmiyor	%3,3	%0,0	%0,0
	İlk Okul	%10,0	%23,3	%16,7
	Orta Okul	%36,7	%30,0	%30,0
	Lise	%23,3	%20,0	%26,7
	Lisans	%20,0	%13,3	%20,0
	Yüksek Lisans	%6,7	%10,0	%3,3
	Doktora	%0,0	%3,3	%3,3

Alkol kullanan öğrencilerin anne eğitim düzeyine bakıldığında %3,3 okuma yazma bilmemekte, %26,7 ilk okul, %30,0 orta okul, %16,7 lise, 16,7 lisans ve %6,7'nin eğitim düzeyi yüksek lisanstır. Alkol kullananların annelerinin doktora eğitim düzeyi yoktur. Alkol kullanan öğrencilerin babaları %3,3 okuma yazma bilmemekte, %10,0 ilk okul, %36,7 orta okul, %23,3 lise, 20,0 lisans ve %6,7 yüksek lisans eğitim seviyesine sahiptir. Alkol kullanan öğrencilerin babalarının doktora eğitim düzeyi yoktur. Yüzdelerden anlaşıldığı kadarıyla öğrencilerin babalarının eğitim seviyesi annelere oranla biraz daha yüksektir. Sigara kullanan öğrencilerin anne eğitim düzeyinde %13,3 okuma yazma bilmiyor, %36,7 ilk okul, %13,3 orta okul, %23,3 lise ve %13,3 lisans olduğu görülmektedir. Sigara kullanan öğrencilerin annelerinde yüksek lisans ve doktora eğitim düzeyi yoktur. Sigara kullanan öğrencilerin baba eğitim düzeyinde okuma yazma bilmeyen yoktur, %23,3 ilk okul, %30,0 orta okul, %20,0 lise, %13,3 lisans, %10,0 yüksek lisans ve %3,3 doktora eğitim seviyesindedir. Sigara kullanan öğrencilerin babalarının eğitim düzeyi annelere oranla daha yüksektir. Madde kullanan öğrencilerin anne eğitim düzeyinde, %3,3 okuma yazma bilmiyor, %6,7 ilk okul, %6,7 orta okul, 30,0 lise, 10,0 lisans ve %13,3 yüksek lisans. Alkol kullanan öğrencilerin annelerinden doktora eğitim düzeyi yoktur. Madde kullanan öğrencilerin baba eğitim düzeyinde okuma yazma bilmeyen yok, %16,7 ilk okul, %30,0 orta okul, 26,7 lise, 20,0 lisans, %3,3 yüksek lisans ve %3,3 doktora düzeyindedir. Madde kullanan öğrencilerde sigara ve alkol kullanan öğrencilerindeki gibi baba eğitim seviyesi daha yüksek olarak görülmektedir. Üç grubun anne eğitim seviyesini incelediğimizde ise, sigara kullanan öğrencilerin annelerinin okuma yazma bilmemesi ve ilkokul mezunu olması daha yüksektir. Alkol grubu öğrencilerin annelerinin eğitim seviyesinde ise orta okul ve lisans düzeyi yüksektir. Madde kullanan öğrencilerin anne eğitim seviyesinde ise lise ve yüksek lisans düzeyi yüksek olarak görülürken üç grubunda anne eğitim düzeyinde doktora görülmemektedir.

Tablo 6. Öğrencilerin Anne ve Babanın Çalışma Durumlarına Göre Dağılımları

		Alkol	Sigara	Madde
Anne çalışıyor mu?	Evet	%24,1	%10,0	%46,7
	Hayır	%75,9	%90,0	%53,3
Baba çalışıyor mu?	Evet	%83,3	%80,0	%93,3
	Hayır	%16,7	%20,0	%6,7

Alkol kullanan öğrencilerin annelerinin çalışma durumuna bakınca, %24,1'i çalışmaktadır, %75,9'u çalışmamaktadır. Alkol kullanan öğrencilerin babalarının çalışma durumuna bakınca, %83,3'ünün çalıştığını ve %16,7'sinin çalışmadığı görülmektedir. Yüzdelerden de anlaşıldığı üzere babaların çalışma durumu annelere oranla çok daha fazladır. Sigara grubundaki öğrencilerin annelerinin çalışma durumunda sadece %10,0'ı çalışmaktadır ve %90,0'ı çalışmamaktadır. Sigara kullanan öğrencilerin babalarının çalışma durumuna bakınca %80,0ü çalışmakta %20,0i çalışmakta. Baba çalışma oranı anne çalışma oranına göre çok daha yüksektir. Madde kullanan öğrencilerin annelerin çalışma durumuna bakınca %46,7'si çalışmaktayken %53,3 çalışmamaktadır. Madde kullanan öğrencilerin babalarının çalışma durumuna bakınca ise %93,3'ünün çalıştığı ve %6,7 çalışmadığı görülmektedir. Baba çalışma durumu bu grupta da daha yüksektir. Üç grubu incelediğimizde ise madde kullanan öğrencilerin anne ve babalarının çalışma oranı alkol ve sigara grubundaki anne ve babalara oranla daha yüksektir.

Tablo 7. Öğrencilerin Anne ve Baba Medeni Durumlarına Göre Dağılımları

		Alkol	Sigara	Madde
Annem ve Babam	Birlikte yaşıyorlar	%90,0	%96,6	%60,7
	Boşandılar	%6,7	%3,4	%30,3
	Ayrılar	%3,3	%0,0	%9,0

Alkol grubundaki kişilerin anne babalarının birlikte yaşama oranı %90, sigara grubundaki öğrencilerin %96,6 ve madde grubundakilerin %66,7 oranındadır. Alkol kullanan kişilerin boşanmış ebeveyn oranı %6,7, sigara kullananların ebeveynlerinde

bu oran %3,4 ve madde kullananların ebeveynlerinde ise bu oran %30,3. Resmen evli olupta ayrı yaşayan ebeveyn yüzdelere baktığımızda ise alkol grubu %3,3, sigara grubunda %0 ve madde grubu %10 olarak görülmektedir. Üç grubu incelediğimizde madde kullanan gençlerin anne babaları sigara ve alkol kullananların ebeveynlerine göre birlikte yaşamadıkları görülmüştür.

Tablo 8. Öğrencilerin Barınma Yerlerine Göre Dağılımları

	Alkol	Sigara	Madde
Annem, Babam ve kardeşlerim ile	%73,3	%33,3	%40,7
Annem ile	%6,7	%3,3	%3,3
Babam ile	%0,0	%0,0	%0,0
Annem ve partneri ile	%0,0	%0,0	%3,3
Babam ve partneri ile	%0,0	%0,0	%3,3
Sadece kardeşlerim ile	%3,3	%3,3	%0,0
Yalnız	%10,0	%13,3	%26,0
Yurtta	%3,3	%20,0	%10,0
Diğer	%3,3	%26,7	%13,3

Tablo-9'u incelediğimizde alkol grubunun anne baba ve kardeşleri ile birlikte yaşama oranı %73,3'dür. Sigara grubunda bu oran %33,3 ve madde grubunda ise bu oran gruplar arası en yüksek yüzde olarak görülmektedir ve bu oran %40,7'dir.

Anne ile birlikte yaşayan alkol grubu yüzdesi 6,7, sigara grubu yüzdesi 3,3 ve madde grubunda ise bu yüzde %3,3'dür. Üç grupta da baba ile birlikte yaşayan yoktur. Anne ve partnerleri, baba ve partnerleri sigara ve alkol grubunda birlikte yaşayan yoktur fakat madde grubu öğrencilerinde %3,3 oranında her iki şekilde birlikte yaşamaktadır.

Sadece kardeşleriyle yaşayan sigara ve alkol grubu gençlerin oranı %3,3 olarak görülmektedir. Alkol grubundaki gençlerin %10,0'ı, sigaradaki gençlerin %13,3'ü ve madde kullanan gençlerin %26,0'ı yalnız yaşamaktadır. Yurtta kalan öğrencilere baktığımızda ise alkol grubunda %3,3 oranında olduğunu, sigara grubunun %20,0 olduğunu ve madde kullanan bireylerin sadece %10'unun yurtta kaldığı görülmektedir.

Diğer'e baktığımızda ise alkol grubunun %3,3'ü sigara kullanan grubun %26,7'si ve madde kullanan grubun %13,3'ü diğeri işaretlemiştir.

Tablo 9. Öğrencilerin Aylık Gelir Durumlarına Göre Dağılımları

		Alkol	Sigara	Madde
Gelir durumunuz:	800TL'den az	%0,0	%16,7	%3,3
	800-1500TL arası	%46,7	%20,0	%23,3
	1500TL'den fazla	%53,3	%63,3	%73,3

Ankete katılan öğrencilerin gelir durumunu incelediğimizde sigara kullanan gençlerin %16,7'sinin gelir durumunun 800TL'den az olduğu görülmektedir. Madde grubundaki gençlerden %3,3ü bunu ifade etmişler. 800-1500TL gelir durumuna baktığımızda ise alkol grubu %46,7, sigara grubu %20,0 ve madde grubu %23,3 olarak görülmektedir. En yüksek yüzdeler ise 1500TL'den fazla olanlardır. Alkol grubu %53,3, sigara %63,3 ve madde %73,3.

Tablo 10. Öğrencilerin Anne Baba Alkol, Sigara ve Madde Kullanımına Göre Dağılımları

		Alkol	Sigara	Madde
Ailede sigara kullanımı	Evet	%96,2	%93,4	%86,2
	Hayır	%3,8	%6,6	%13,8
Ailede alkol kullanımı	Evet	%62,0	%49,0	%73,5
	Hayır	%38,0	%51,0	%26,5
Ailede uyuşturucu kullanımı	Evet	%0,0	%0,0	%0,0
	Hayır	%100,0	%100,0	%100,0

Ankete katılan alkol kullanan öğrencilerin ailelerinde sigara kullanım yüzdesi 96,2 ve sigara kullanmayan ebeveyn oranı %3,8'dir. Ankete katılan sigara kullanan öğrencilerin ailelerinde sigara kullanım yüzdesi 93,4 ve sigara kullanmayan %6,6'dır. Ankete katılan madde kullanan öğrencilerin ailelerinde sigara kullanım yüzdesi %86,2 ve sigara kullanmayan ebeveyn oranı %13,8'dir. Ankete katılan alkol kullanan öğrencilerin ailelerinde alkol kullanım yüzdesi %62,0 ve alkol kullanmayan ebeveynin oranı %38,0'dır. Ankete katılan sigara kullanan öğrencilerin ailelerinde alkol kullanım yüzdesi 49,0 sigara kullanmayan oran %51,0'dır. Madde kullanan öğrencilerin ailelerinde alkol kullanım yüzdesi %73,5 ve alkol kullanmayan ise %26,5. Alkol, Madde ve Sigara kullanan öğrencilerin ailelerinde uyuşturucu kullanımı yoktur.

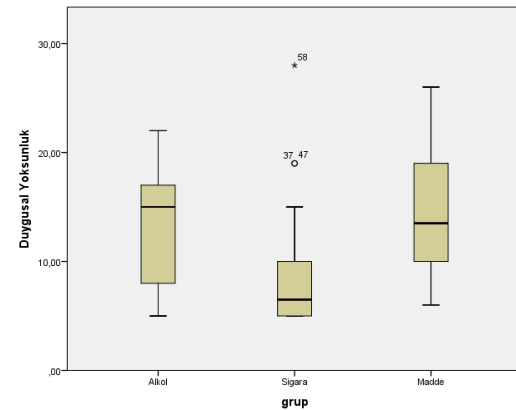
Tablo 11. Alkol, Sigara ve Madde Grupları Arasındaki Şema Alt Ölçeği Skorları Dağılımları

	grup					
	Alkol		Sigara		Madde	
	Ort	± SS	Ort	± SS	Ort	± SS
Duygusal Yoksunluk	13,07	± 5,36	8,80	± 5,44	14,63	± 5,52
Başarısızlık	13,57	± 5,88	11,67	± 4,59	14,93	± 5,81
Karamsarlık	15,13	± 4,73	11,60	± 4,80	13,17	± 5,11
Sosyal İzolasyon/Güvensizlik	17,70	± 7,01	15,43	± 5,04	19,17	± 6,05
Duyguları Bastırma	13,27	± 5,45	11,07	± 5,59	14,57	± 5,64
Onay Arayıcılık	21,60	± 4,43	20,83	± 4,95	23,27	± 5,85
İç içe Geçme/Bağımlılık	19,23	± 7,38	15,57	± 6,10	19,53	± 5,96
Ayrıcalıklılık/Yetersiz Özdenetim	26,13	± 7,52	26,17	± 5,76	26,53	± 7,21
Kendini Fedâ	16,90	± 4,92	15,57	± 5,19	16,47	± 4,38
Terk Edilme	12,17	± 5,90	9,40	± 4,49	14,63	± 5,67
Cezalandırılma	21,37	± 7,22	19,53	± 6,20	21,03	± 5,54
Kusurluluk	11,33	± 4,84	10,03	± 5,28	12,20	± 3,81
Tehditler Karşısında Dayanıksızlık	13,57	± 5,56	10,83	± 4,66	11,90	± 4,00
Yüksek Standartlar	9,63	± 4,04	9,00	± 4,34	8,13	± 3,76

Tablo 12. Duygusal Yoksunluk Şema Alt Ölçeği Dağılımları

Dependent Variable	Mean Difference (I-J)		Sig.	
Duygusal Yoksunluk	Alkol	Sigara	4,26667*	,009
		Madde	-1,56667	,507
	Sigara	Alkol	-4,26667*	,009
		Madde	-5,83333*	,000
	Madde	Alkol	1,56667	,507
		Sigara	5,83333*	,000

Duygusal Yoksunluk ölçeği ortalamasının Alkol – Sigara ve Madde kullanan kişilere göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir. Ölçek değeri Alkol grubunda 13,07±5,36 iken sigara grubunda 8,80±5,44 ve madde grubunda 14,63±5,52 olarak hesaplanmıştır. Farklılık istatistiksel olarak anlamlıdır. p<0,000. Anlamlı farklılık tespit edilen duygusal yoksunluk ölçeğinde uygulanan tukey testinde farklılığın

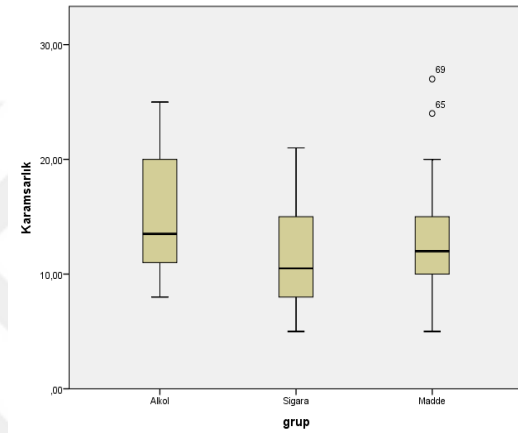

alkol ve sigara grupları arasındaki farklılıktan kaynaklandığı tespit edilmiştir.

Başarısızlık ölçeği ortalamasının Alkol – Sigara ve Madde kullanan kişilere göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir alkol grubunda $13,57 \pm 5,88$ sigara grubunda $11,67 \pm 4,59$ ve madde grubunda $14,93 \pm 5,81$ olarak hesaplanmıştır ve farklılık istatistiksel olarak anlamlı değildir. $p=0,072$

Tablo 13. Karamsarlık Şema Alt Ölçeği Dağılımları

Dependent Variable		Mean Difference (I-J)	Sig.
Karamsarlık	Alkol	Sigara	3,53333*
		Madde	1,96667
	Sigara	Alkol	-3,53333*
		Madde	-1,56667
	Madde	Alkol	-1,96667
		Sigara	1,56667

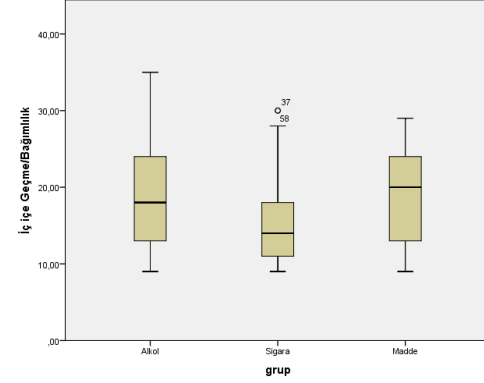
Karamsarlık ölçeği alkol grubunda $15,13 \pm 4,73$ sigara grubunda $11,60 \pm 4,80$ ve madde grubunda $13,17 \pm 5,11$ olarak hesaplanmıştır. Farklılık istatistiksel olarak anlamlıdır $p=0,023$. Anlamlı fark tespit edilen karamsarlık ölçeğinde anlamlı farkın alkol ve sigara gruplarından kaynaklandığı tespit edilmiştir.

Sosyal İzolasyon/Güvensizlik ölçek ortalaması alkol grubunda $17,70 \pm 7,01$ sigara grubunda $15,43 \pm 5,04$ madde grubunda $19,17 \pm 6,05$ olarak hesaplanmıştır. $p=0,062$
Duyguları Bastırma ölçek ortalaması alkol grubunda $13,27 \pm 5,45$ sigara grubunda $11,07 \pm 5,59$ madde grubunda $14,5 \pm 5,64$ olarak hesaplanmıştır ve farklılık istatistiksel olarak anlamlı değildir. $p=0,053$

Onay Arayıcılık skor ortalaması alkol grubunda $21,60 \pm 4,43$ iken sigara grubunda $20,83 \pm 4,95$ ve madde grubunda $23,27 \pm 5,85$ olarak hesaplanmıştır. Farklılık istatistiksel olarak anlamlı değildir. $p=0,175$

Tablo 14. İç içe Geçme/Bağımlılık Şema Alt Ölçeği Dağılımları

Dependent Variable		Mean Difference (I-J)	Sig.
İç içe Geçme/Bağımlılık	Alkol	Sigara	3,666667 ,080
		Madde	-0,300000 ,983
	Sigara	Alkol	-3,666667 ,080
		Madde	-3,966667 ,053
	Madde	Alkol	0,300000 ,983
		Sigara	3,966667 ,053

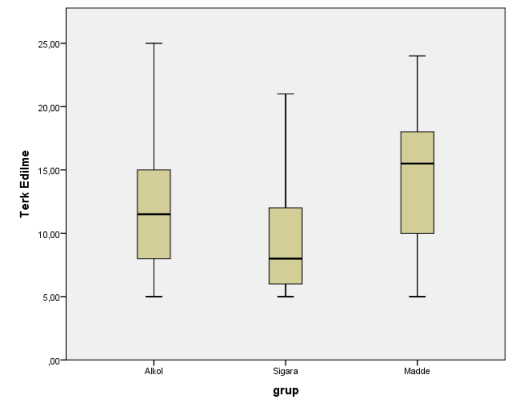
İç içe Geçme/Bağımlılık skoru alkol grubunda ortalama $19,23 \pm 7,38$ sigara grubunda $15,57 \pm 6,10$ madde grubunda $19,53 \pm 5,96$ olarak hesaplanmıştır. Farklılık istatistiksel olarak anlamlıdır. $p=0,036$. İç içe Geçme/Bağımlılık skoru sigara ve madde grupları arasındaki farklılık nedeniyle gruplar arasındaki anlamlı bir şekilde farklılaşmıştır.

Ayrıcalıklılık/Yetersiz Özdenetim skor ortalaması alkol grubunda $26,13 \pm 7,52$ sigara grubunda $26,17 \pm 5,76$ ve madde grubunda $26,53 \pm 7,21$ olarak hesaplanmıştır. Farklılık istatistiksel olarak anlamlı değildir. $p=0,969$

Kendini Feda skoru alkol grubunda ortalama $16,90 \pm 4,92$ sigara grubunda ortalama $15,57 \pm 5,19$ ve madde grubunda $16,47 \pm 4,38$ olarak hesaplanmıştır. Farklılık istatistiksel olarak anlamlı değildir $p=0,555$

Tablo 15. Terk Edilme Şema Alt Ölçeği Dağılımları

Dependent Variable		Mean Difference (I-J)	Sig.
Terk Edilme	Alkol	Sigara	2,766667 ,121
		Madde	-2,466667 ,185
	Sigara	Alkol	-2,766667 ,121
		Madde	-5,233333* ,001
	Madde	Alkol	2,466667 ,185
		Sigara	5,233333* ,001

Terk Edilme skoru alkol grubunda ortalama $12,17 \pm 5,90$ sigara grubunda $9,40 \pm 4,49$ madde grubunda $14,63 \pm 5,67$ olarak hesaplanmıştır. Farklılık istatistiksel olarak anlamlıdır. $p=0,001$. Terk edilme skorundaki gruplar arasındaki anlamlı farklılaşma sigara ve madde grupları arasındaki farktan kaynaklanmaktadır.

Cezalandırılma skoru alkol grubunda $21,37 \pm 7,22$ sigara grubunda $19,53 \pm 6,20$ madde grubunda $21,03 \pm 5,54$ olarak hesaplanmıştır. Farklılık istatistiksel olarak anlamlı değildir. $p=0,496$

Kusurluluk skoru ortalaması alkol grubunda $11,33 \pm 4,84$ sigara grubunda $10,03 \pm 5,28$ ve madde grubunda $12,20 \pm 3,81$ olarak hesaplanmıştır. Farklılık istatistiksel olarak anlamlıdır. $p=0,202$

Tehditler Karşısında Dayanısızlık skoru alkol grubunda ortalama $13,57 \pm 5,56$ sigara grubunda $10,83 \pm 4,66$ ve madde grubunda $11,90 \pm 4,00$ olarak hesaplanmıştır ve farklılık istatistiksel olarak anlamlı değildir. $p=0,089$

Yüksek Standartlar skoru alkol grubunda ortalama $9,63 \pm 4,04$ sigara grubunda $9,00 \pm 4,34$ ve madde grubunda $8,13 \pm 3,76$ olarak hesaplanmıştır. Farklılık istatistiksel olarak anlamlı değildir. $p=0,359$

Tablo 16 İlişki Ölçeği Anketi ile Alkol, Sigara ve Madde Kullanımına Göre Dağılımları

	grup					
	Alkol		Sigara		Madde	
	Mean	Standard Deviation	Mean	Standard Deviation	Mean	Standard Deviation
Kayıtsız Bağlanma	13,10	2,83	18,40	3,07	25,33	2,80
Kaygılı Bağlanma	19,90	3,27	13,57	2,65	13,47	4,22
Güvenli Bağlanma	12,33	3,38	12,20	3,16	11,63	3,64
Saplantılı Bağlanma	8,03	4,47	8,13	4,47	8,83	4,34

Tablo 16 da anlaşılacağı gibi madde kullanan katılımcıların kayıtsız bağlanma stili en yüksek iken ($25,33 \pm 3,80$), alkol kullananlarda ise kayıtsız bağlanma stiline en düşük olduğu ($13,10 \pm 2,82$), sigara kullananlarda ise $18,40 \pm 3,07$ oranında olduğu tespit

edilmiştir. Alkol kullanan katılımcıların kaygılı bağlanma stili en yüksek iken (19,90±3,27), madde kullananlarda ise kaygılı bağlanma stiline en düşük olduğu (13,47±4,22), sigara kullananlarda ise 13,57±2,65 oranında olduğu saptanmıştır. Güvenli bağlanma stiline sahip alkol, sigara ve madde kullanan katılımcılarda yakın sonuçlar elde edilmiştir. Alkol kullananlarda (12,33±3,38), sigara kullananlarda (12,20±3,16) madde kullananlarda ise (11,63±3,64) olduğu saptanmıştır. Saplantılı bağlanmada da yakın sonuçlar elde edilmiştir. Madde kullananlarda (8,83±4,34), sigara kullananlarda (8,13±4,47) en düşük oran ise alkol kullananlarda (8,03±4,47) tespit edilmiştir.

Tablo 17 Şema Alt Ölçeği Alkol Kullanımı İlişki Ölçeğine Göre Dağılımları

grup = Alkol

		Correlations ^a			
		Kayıtsız Bağlanma	Kaygılı Bağlanma	Güvenli Bağlanma	Saplantılı Bağlanma
Duyusal Yoksunluk	r	,511	,429	,399	,333
	p	,004	,018	,029	,072
Başarısızlık	r	,326	,730	,086	,161
	p	,079	,000	,653	,396
Karamsarlık	r	,457	,468	,096	-,114
	p	,011	,009	,612	,547
Sosyal İzolasyon/Güvensizlik	r	,488	,931	-,035	,206
	p	,006	,000	,854	,274
Duyuları Bastırma	r	,555	,553	,289	,112
	p	,001	,002	,121	,557
Onay Arayıcılık	r	,325	,390	-,062	,004
	p	,080	,033	,744	,983
İç içe Geçme/Bağımlılık	r	,164	,479	,080	,031
	p	,387	,007	,675	,870
Ayrıcalıklılık/Yetersiz Özdenetim	r	,637	,488	-,174	-,171
	p	,000	,006	,357	,365
Kendini Feda	r	,286	,203	-,197	-,121
	p	,126	,282	,296	,525
Terk Edilme	r	,471	,742	,229	,290
	p	,009	,000	,224	,120
Cezalandırılma	r	,355	,215	-,029	,073
	p	,054	,255	,878	,700
Kusurluluk	r	,355	,760	,107	,116
	p	,054	,000	,574	,542
Tehditler Karşısında Dayanıksızlık	r	,086	,666	-,411	,096
	p	,651	,000	,024	,613
Yüksek Standartlar	r	,477	,235	-,150	,157
	p	,008	,212	,429	,406

Duygusal Yoksunluk ile Kayıtsız Bağlanma arasındaki ilişki anlamlı, pozitif yönlü ve derecesi yüksektir ($p=0.004$, $r=0.511$). Duygusal Yoksunluk ile Kaygılı Bağlanma arasındaki ilişki anlamlı, pozitif yönlü ve orta derecelidir ($p=0.018$, $r=0.429$). Duygusal Yoksunluk ile Güvenli Bağlanma arasındaki ilişki anlamlı, pozitif yönlü ve orta derecelidir ($p=0.029$, $r=0.399$). Duygusal Yoksunluk ile Saplantılı Bağlanma arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p=0.072$, $r=0.333$).

Başarısızlık ile Kayıtsız Bağlanma arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p=0.079$, $r=0.326$). Başarısızlık ile Kaygılı Bağlanma arasındaki ilişki anlamlı, pozitif yönlü ve derecesi yüksektir ($p=0.000$, $r=0.730$). Başarısızlık ile Güvenli Bağlanma arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p=0.653$, $r=0.086$). Başarısızlık ile Saplantılı Bağlanma arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p=0.396$, $r=0.161$).

Karamsarlık ile Kayıtsız Bağlanma arasındaki ilişki anlamlı, pozitif yönlü ve orta derecelidir ($p=0.011$, $r=0.457$). Karamsarlık ile Kaygılı Bağlanma arasındaki ilişki anlamlı, pozitif yönlü ve orta derecelidir ($p=0.009$, $r=0.468$). Karamsarlık ile Güvenli Bağlanma arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p=0.612$, $r=0.096$). Karamsarlık ile Saplantılı Bağlanma arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p=0.547$, $r=-0.114$).

Sosyal İzolasyon/Güvensizlik ile Kayıtsız Bağlanma arasındaki ilişki anlamlı, pozitif yönlü ve orta derecelidir ($p=0.006$, $r=0.488$). Sosyal İzolasyon/Güvensizlik ile Kaygılı Bağlanma arasındaki ilişki anlamlı, pozitif yönlü ve derecesi yüksektir ($p=0.000$, $r=0.931$). Sosyal İzolasyon/Güvensizlik ile Güvenli Bağlanma arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p=0.854$, $r=-0.035$). Sosyal İzolasyon/Güvensizlik ile Saplantılı Bağlanma arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p=0.274$, $r=0.206$).

Duyguları Bastırma ile Kayıtsız Bağlanma arasındaki ilişki anlamlı, pozitif yönlü ve derecesi yüksektir ($p=0.001$, $r=0.555$). Duyguları Bastırma ile Kaygılı Bağlanma arasındaki ilişki anlamlı, pozitif yönlü ve derecesi yüksektir ($p=0.002$, $r=0.553$).

Duyguları Bastırma ile Güvenli Bağlanma arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p=0.121$, $r=0.289$). Duyguları Bastırma ile Saplantılı Bağlanma arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p=0.557$, $r=0.112$).

Onay Arayıcılık ile Kayıtsız Bağlanma arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p=0.080$, $r=0.325$). Onay Arayıcılık ile Kaygılı Bağlanma arasındaki ilişki anlamlı, pozitif yönlü ve orta derecelidir ($p=0.033$, $r=0.390$). Onay Arayıcılık ile Güvenli Bağlanma arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p=0.744$, $r=-0.062$). Onay Arayıcılık ile Saplantılı Bağlanma arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p=0.983$, $r=0.004$).

İç içe Geçme/Bağımlılık ile Kayıtsız Bağlanma arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p=0.387$, $r=0.164$). İç içe Geçme/Bağımlılık ile Kaygılı Bağlanma arasındaki ilişki anlamlı, pozitif yönlü ve orta derecelidir ($p=0.007$, $r=0.479$). İç içe Geçme/Bağımlılık ile Güvenli Bağlanma arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p=0.675$, $r=0.080$). İç içe Geçme/Bağımlılık ile Saplantılı Bağlanma arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p=0.870$, $r=0.031$).

Ayrıcalıklılık/Yetersiz Özdenetim ile Kayıtsız Bağlanma arasındaki ilişki anlamlı, pozitif yönlü ve derecesi yüksektir ($p=0.000$, $r=0.637$). Ayrıcalıklılık/Yetersiz Özdenetim ile Kaygılı Bağlanma arasındaki ilişki anlamlı, pozitif yönlü ve orta derecelidir ($p=0.006$, $r=0.488$). Ayrıcalıklılık/Yetersiz Özdenetim ile Güvenli Bağlanma arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p=0.357$, $r=-0.174$). Ayrıcalıklılık/Yetersiz Özdenetim ile Saplantılı Bağlanma arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p=0.365$, $r=-0.171$).

Kendini Feda ile Kayıtsız Bağlanma arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p=0.126$, $r=0.286$). Kendini Feda ile Kaygılı Bağlanma arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p=0.282$, $r=0.203$). Kendini Feda ile Güvenli Bağlanma arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p=0.296$, $r=-0.197$). Kendini Feda ile Saplantılı Bağlanma arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p=0.525$, $r=-0.121$).

Terk Edilme ile Kayıtsız Bağlanma arasındaki ilişki anlamlı, pozitif yönlü ve orta derecelidir ($p=0.009$, $r=0.471$). Terk Edilme ile Kaygılı Bağlanma arasındaki ilişki anlamlı, pozitif yönlü ve derecesi yüksektir ($p=0.000$, $r=0.742$). Terk Edilme ile Güvenli Bağlanma arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p=0.224$, $r=0.229$). Terk Edilme ile Saplantılı Bağlanma arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p=0.120$, $r=0.290$).

Cezalandırılma ile Kayıtsız Bağlanma arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p=0.054$, $r=0.355$). Cezalandırılma ile Kaygılı Bağlanma arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p=0.255$, $r=0.215$). Cezalandırılma ile Güvenli Bağlanma arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p=0.878$, $r=-0.029$). Cezalandırılma ile Saplantılı Bağlanma arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p=0.700$, $r=0.073$).

Kusurluluk ile Kayıtsız Bağlanma arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p=0.054$, $r=0.355$). Kusurluluk ile Kaygılı Bağlanma arasındaki ilişki anlamlı, pozitif yönlü ve derecesi yüksektir ($p=0.000$, $r=0.760$). Kusurluluk ile Güvenli Bağlanma arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p=0.574$, $r=0.107$). Kusurluluk ile Saplantılı Bağlanma arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p=0.542$, $r=0.116$).

Tehditler Karşısında Dayanıksızlık ile Kayıtsız Bağlanma arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p=0.651$, $r=0.086$). Tehditler Karşısında Dayanıksızlık ile Kaygılı Bağlanma arasındaki ilişki anlamlı, pozitif yönlü ve derecesi yüksektir ($p=0.000$, $r=0.666$). Tehditler Karşısında Dayanıksızlık ile Güvenli Bağlanma arasındaki ilişki anlamlı, negatif yönlü ve orta derecelidir ($p=0.024$, $r=-0.411$). Tehditler Karşısında Dayanıksızlık ile Saplantılı Bağlanma arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p=0.613$, $r=0.096$).

Yüksek Standartlar ile Kayıtsız Bağlanma arasındaki ilişki anlamlı, pozitif yönlü ve orta derecelidir ($p=0.008$, $r=0.477$). Yüksek Standartlar ile Kaygılı Bağlanma arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p=0.212$, $r=0.235$). Yüksek Standartlar ile

Güvenli Bağlanma arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p=0.429$, $r=-0.150$). Yüksek Standartlar ile Saplantılı Bağlanma arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p=0.406$, $r=0.157$).

Tablo 18 Şema Alt Ölçeği Sigara Kullanımı İlişki Ölçeğine Göre Dağılımları

grup=sigara

Correlations ^a					
		Kayıtsız Bağlanma	Kaygılı Bağlanma	Güvenli Bağlanma	Saplantılı Bağlanma
Duygusal Yoksunluk	r	,621	,576	,133	-,054
	p	,000	,001	,483	,776
Başarısızlık	r	,438	,620	-,043	-,280
	p	,015	,000	,822	,134
Karamsarlık	r	,194	,542	,071	-,240
	p	,305	,002	,708	,202
Sosyal İzolasyon/Güvensizlik	r	,521	,823	-,001	,002
	p	,003	,000	,995	,992
Duyguları Bastırma	r	,823	,321	,320	,040
	p	,000	,083	,085	,835
Onay Arayıcılık	r	,411	,397	-,185	-,269
	p	,024	,030	,326	,151
İç içe Geçme/Bağımlılık	r	,413	,694	,196	-,109
	p	,023	,000	,298	,566
Ayrıcalıklılık/Yetersiz Özdenetim	r	,698	,240	,057	,030
	p	,000	,201	,765	,875
Kendini Feda	r	,513	,314	,208	-,042
	p	,004	,091	,271	,826
Terk Edilme	r	,441	,830	-,030	-,286
	p	,015	,000	,874	,125
Cezalandırılma	r	,400	,294	,319	,023
	p	,029	,115	,086	,902
Kusurluluk	r	,527	,626	,130	-,141
	p	,003	,000	,493	,459
Tehditler Karşısında Dayanıksızlık	r	,198	,790	-,216	-,121
	p	,295	,000	,252	,523
Yüksek Standartlar	r	,225	,231	,348	0,000
	p	,231	,219	,060	1,000

Duygusal Yoksunluk ile Kayıtsız Bağlanma arasındaki ilişki anlamlı, pozitif yönlü ve derecesi yüksektir ($p=0.000$, $r=0.621$). Duygusal Yoksunluk ile Kaygılı Bağlanma arasındaki ilişki anlamlı, pozitif yönlü ve derecesi yüksektir ($p=0.001$, $r=0.576$). Duygusal Yoksunluk ile Güvenli Bağlanma arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı

değildir ($p=0.483$, $r=0.133$). Duygusal Yoksunluk ile Saplantılı Bağlanma arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p=0.776$, $r=-0.054$).

Başarısızlık ile Kayıtsız Bağlanma arasındaki ilişki anlamlı, pozitif yönlü ve orta derecedir ($p=0.015$, $r=0.438$). Başarısızlık ile Kaygılı Bağlanma arasındaki ilişki anlamlı, pozitif yönlü ve derecesi yüksektir ($p=0.000$, $r=0.620$). Başarısızlık ile Güvenli Bağlanma arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p=0.822$, $r=-0.043$). Başarısızlık ile Saplantılı Bağlanma arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p=0.134$, $r=-0.280$).

Karamsarlık ile Kayıtsız Bağlanma arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p=0.305$, $r=0.194$). Karamsarlık ile Kaygılı Bağlanma arasındaki ilişki anlamlı, pozitif yönlü ve derecesi yüksektir ($p=0.002$, $r=0.542$). Karamsarlık ile Güvenli Bağlanma arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p=0.708$, $r=0.071$). Karamsarlık ile Saplantılı Bağlanma arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p=0.202$, $r=-0.240$).

Sosyal İzolasyon/Güvensizlik ile Kayıtsız Bağlanma arasındaki ilişki anlamlı, pozitif yönlü ve derecesi yüksektir ($p=0.003$, $r=0.521$). Sosyal İzolasyon/Güvensizlik ile Kaygılı Bağlanma arasındaki ilişki anlamlı, pozitif yönlü ve derecesi yüksektir ($p=0.000$, $r=0.823$). Sosyal İzolasyon/Güvensizlik ile Güvenli Bağlanma arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p=0.995$, $r=-0.001$). Sosyal İzolasyon/Güvensizlik ile Saplantılı Bağlanma arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p=0.992$, $r=0.002$).

Duyguları Bastırma ile Kayıtsız Bağlanma arasındaki ilişki anlamlı, pozitif yönlü ve derecesi yüksektir ($p=0.000$, $r=0.823$). Duyguları Bastırma ile Kaygılı Bağlanma arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p=0.083$, $r=0.321$). Duyguları Bastırma ile Güvenli Bağlanma arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p=0.085$, $r=0.320$). Duyguları Bastırma ile Saplantılı Bağlanma arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p=0.835$, $r=0.040$).

Onay Arayıcılık ile Kayıtsız Bağlanma arasındaki ilişki anlamlı, pozitif yönlü ve orta derecelidir ($p=0.024$, $r=0.411$). Onay Arayıcılık ile Kaygılı Bağlanma arasındaki ilişki anlamlı, pozitif yönlü ve orta derecelidir ($p=0.030$, $r=0.397$). Onay Arayıcılık ile Güvenli Bağlanma arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p=0.326$, $r=-0.185$). Onay Arayıcılık ile Saplantılı Bağlanma arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p=0.151$, $r=-0.269$).

İç içe Geçme/Bağımlılık ile Kayıtsız Bağlanma arasındaki ilişki anlamlı, pozitif yönlü ve orta derecelidir ($p=0.023$, $r=0.413$). İç içe Geçme/Bağımlılık ile Kaygılı Bağlanma arasındaki ilişki anlamlı, pozitif yönlü ve derecesi yüksektir ($p=0.000$, $r=0.694$). İç içe Geçme/Bağımlılık ile Güvenli Bağlanma arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p=0.298$, $r=0.196$). İç içe Geçme/Bağımlılık ile Saplantılı Bağlanma arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p=0.566$, $r=-0.109$).

Ayrıcalıklılık/Yetersiz Özdenetim ile Kayıtsız Bağlanma arasındaki ilişki anlamlı, pozitif yönlü ve derecesi yüksektir ($p=0.000$, $r=0.698$). Ayrıcalıklılık/Yetersiz Özdenetim ile Kaygılı Bağlanma arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p=0.201$, $r=0.240$). Ayrıcalıklılık/Yetersiz Özdenetim ile Güvenli Bağlanma arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p=0.765$, $r=0.057$). Ayrıcalıklılık/Yetersiz Özdenetim ile Saplantılı Bağlanma arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p=0.875$, $r=0.030$).

Kendini Feda ile Kayıtsız Bağlanma arasındaki ilişki anlamlı, pozitif yönlü ve derecesi yüksektir ($p=0.004$, $r=0.513$). Kendini Feda ile Kaygılı Bağlanma arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p=0.091$, $r=0.314$). Kendini Feda ile Güvenli Bağlanma arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p=0.271$, $r=0.208$). Kendini Feda ile Saplantılı Bağlanma arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p=0.826$, $r=-0.042$).

Terk Edilme ile Kayıtsız Bağlanma arasındaki ilişki anlamlı, pozitif yönlü ve orta derecelidir ($p=0.015$, $r=0.441$). Terk Edilme ile Kaygılı Bağlanma arasındaki ilişki anlamlı, pozitif yönlü ve derecesi yüksektir ($p=0.000$, $r=0.830$). Terk Edilme ile

Güvenli Bağlanma arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p=0.874$, $r=-0.030$). Terk Edilme ile Saplantılı Bağlanma arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p=0.125$, $r=-0.286$).

Cezalandırılma ile Kayıtsız Bağlanma arasındaki ilişki anlamlı, pozitif yönlü ve orta derecelidir ($p=0.029$, $r=0.400$). Cezalandırılma ile Kaygılı Bağlanma arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p=0.115$, $r=0.294$). Cezalandırılma ile Güvenli Bağlanma arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p=0.086$, $r=0.319$). Cezalandırılma ile Saplantılı Bağlanma arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p=0.902$, $r=0.023$).

Kusurluluk ile Kayıtsız Bağlanma arasındaki ilişki anlamlı, pozitif yönlü ve derecesi yüksektir ($p=0.003$, $r=0.527$). Kusurluluk ile Kaygılı Bağlanma arasındaki ilişki anlamlı, pozitif yönlü ve derecesi yüksektir ($p=0.000$, $r=0.626$). Kusurluluk ile Güvenli Bağlanma arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p=0.493$, $r=0.130$). Kusurluluk ile Saplantılı Bağlanma arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p=0.459$, $r=-0.141$).

Tehditler Karşısında Dayanıksızlık ile Kayıtsız Bağlanma arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p=0.295$, $r=0.198$). Tehditler Karşısında Dayanıksızlık ile Kaygılı Bağlanma arasındaki ilişki anlamlı, pozitif yönlü ve derecesi yüksektir ($p=0.000$, $r=0.790$). Tehditler Karşısında Dayanıksızlık ile Güvenli Bağlanma arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p=0.252$, $r=-0.216$). Tehditler Karşısında Dayanıksızlık ile Saplantılı Bağlanma arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p=0.523$, $r=-0.121$).

Yüksek Standartlar ile Kayıtsız Bağlanma arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p=0.231$, $r=0.225$). Yüksek Standartlar ile Kaygılı Bağlanma arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p=0.219$, $r=0.231$). Yüksek Standartlar ile Güvenli Bağlanma arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p=0.060$, $r=0.348$). Yüksek Standartlar ile Saplantılı Bağlanma arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p=1.000$, $r=0.000$).

Tablo 19 Şema Alt Ölçeği Madde Kullanımı İlişki Ölçeğine Göre Dağılımları
grup=Madde

		Correlations ^a			
		Kayıtsız Bağlanma	Kaygılı Bağlanma	Güvenli Bağlanma	Saplantılı Bağlanma
Duygusal Yoksunluk	r	,585	,449	-,015	,169
	p	,001	,013	,935	,373
Başarısızlık	r	,477	,343	-,060	,077
	p	,008	,063	,754	,684
Karamsarlık	r	,293	,369	,029	,242
	p	,116	,044	,878	,197
Sosyal İzolasyon/Güvensizlik	r	,598	,683	,127	,134
	p	,000	,000	,505	,481
Duyguları Bastırma	r	,627	,392	,215	-,137
	p	,000	,032	,253	,470
Onay Arayıcılık	r	,336	,623	,171	,138
	p	,070	,000	,366	,469
İç içe Geçme/Bağımlılık	r	,260	,455	,262	,544
	p	,165	,012	,162	,002
Ayrıcalıklılık/Yetersiz Özdenetim	r	,377	-,002	-,156	-,057
	p	,040	,993	,410	,767
Kendini Feda	r	,097	,609	,249	,249
	p	,612	,000	,185	,185
Terk Edilme	r	,236	,801	,195	-,073
	p	,209	,000	,301	,703
Cezalandırılma	r	,148	,308	,127	,349
	p	,434	,098	,504	,059
Kusurluluk	r	,625	,745	,140	-,046
	p	,000	,000	,462	,810
Tehditler Karşısında Dayanıksızlık	r	,096	,657	,345	,354
	p	,616	,000	,062	,055
Yüksek Standartlar	r	,078	,233	-,215	,281
	p	,683	,215	,253	,133

Duygusal Yoksunluk ile Kayıtsız Bağlanma arasındaki ilişki anlamlı, pozitif yönlü ve derecesi yüksektir ($p=0.001$, $r=0.585$). Duygusal Yoksunluk ile Kaygılı Bağlanma arasındaki ilişki anlamlı, pozitif yönlü ve orta derecelidir ($p=0.013$, $r=0.449$). Duygusal Yoksunluk ile Güvenli Bağlanma arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p=0.935$, $r=-0.015$). Duygusal Yoksunluk ile Saplantılı Bağlanma arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p=0.373$, $r=0.169$).

Başarısızlık ile Kayıtsız Bağlanma arasındaki ilişki anlamlı, pozitif yönlü ve orta derecelidir ($p=0.008$, $r=0.477$). Başarısızlık ile Kaygılı Bağlanma arasındaki ilişki

istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p=0.063$, $r=0.343$). Başarısızlık ile Güvenli Bağlanma arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p=0.754$, $r=-0.060$). Başarısızlık ile Saplantılı Bağlanma arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p=0.684$, $r=0.077$).

Karamsarlık ile Kayıtsız Bağlanma arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p=0.116$, $r=0.293$). Karamsarlık ile Kaygılı Bağlanma arasındaki ilişki anlamlı, pozitif yönlü ve orta derecelidir ($p=0.044$, $r=0.369$). Karamsarlık ile Güvenli Bağlanma arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p=0.878$, $r=0.029$). Karamsarlık ile Saplantılı Bağlanma arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p=0.197$, $r=0.242$).

Sosyal İzolasyon/Güvensizlik ile Kayıtsız Bağlanma arasındaki ilişki anlamlı, pozitif yönlü ve derecesi yüksektir ($p=0.000$, $r=0.598$). Sosyal İzolasyon/Güvensizlik ile Kaygılı Bağlanma arasındaki ilişki anlamlı, pozitif yönlü ve derecesi yüksektir ($p=0.000$, $r=0.683$). Sosyal İzolasyon/Güvensizlik ile Güvenli Bağlanma arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p=0.505$, $r=0.127$). Sosyal İzolasyon/Güvensizlik ile Saplantılı Bağlanma arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p=0.481$, $r=0.134$).

Duyguları Bastırma ile Kayıtsız Bağlanma arasındaki ilişki anlamlı, pozitif yönlü ve derecesi yüksektir ($p=0.000$, $r=0.627$). Duyguları Bastırma ile Kaygılı Bağlanma arasındaki ilişki anlamlı, pozitif yönlü ve orta derecelidir ($p=0.032$, $r=0.392$). Duyguları Bastırma ile Güvenli Bağlanma arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p=0.253$, $r=0.215$). Duyguları Bastırma ile Saplantılı Bağlanma arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p=0.470$, $r=-0.137$).

Onay Arayıcılık ile Kayıtsız Bağlanma arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p=0.070$, $r=0.336$). Onay Arayıcılık ile Kaygılı Bağlanma arasındaki ilişki anlamlı, pozitif yönlü ve derecesi yüksektir ($p=0.000$, $r=0.623$). Onay Arayıcılık ile Güvenli Bağlanma arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p=0.366$,

$r=0.171$). Onay Arayıcılık ile Saplantılı Bağlanma arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p=0.469$, $r=0.138$).

İç içe Geçme/Bağımlılık ile Kayıtsız Bağlanma arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p=0.165$, $r=0.260$). İç içe Geçme/Bağımlılık ile Kaygılı Bağlanma arasındaki ilişki anlamlı, pozitif yönlü ve orta derecelidir ($p=0.012$, $r=0.455$). İç içe Geçme/Bağımlılık ile Güvenli Bağlanma arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p=0.162$, $r=0.262$). İç içe Geçme/Bağımlılık ile Saplantılı Bağlanma arasındaki ilişki anlamlı, pozitif yönlü ve derecesi yüksektir ($p=0.002$, $r=0.544$).

Ayrıcalıklılık/Yetersiz Özdenetim ile Kayıtsız Bağlanma arasındaki ilişki anlamlı, pozitif yönlü ve orta derecelidir ($p=0.040$, $r=0.377$). Ayrıcalıklılık/Yetersiz Özdenetim ile Kaygılı Bağlanma arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p=0.993$, $r=-0.002$). Ayrıcalıklılık/Yetersiz Özdenetim ile Güvenli Bağlanma arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p=0.410$, $r=-0.156$). Ayrıcalıklılık/Yetersiz Özdenetim ile Saplantılı Bağlanma arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p=0.767$, $r=-0.057$).

Kendini Feda ile Kayıtsız Bağlanma arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p=0.612$, $r=0.097$). Kendini Feda ile Kaygılı Bağlanma arasındaki ilişki anlamlı, pozitif yönlü ve derecesi yüksektir ($p=0.000$, $r=0.609$). Kendini Feda ile Güvenli Bağlanma arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p=0.185$, $r=0.249$). Kendini Feda ile Saplantılı Bağlanma arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p=0.185$, $r=0.249$).

Terk Edilme ile Kayıtsız Bağlanma arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p=0.209$, $r=0.236$). Terk Edilme ile Kaygılı Bağlanma arasındaki ilişki anlamlı, pozitif yönlü ve derecesi yüksektir ($p=0.000$, $r=0.801$). Terk Edilme ile Güvenli Bağlanma arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p=0.301$, $r=0.195$). Terk Edilme ile Saplantılı Bağlanma arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p=0.703$, $r=-0.073$).

Cezalandırılma ile Kayıtsız Bağlanma arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p=0.434$, $r=0.148$). Cezalandırılma ile Kaygılı Bağlanma arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p=0.098$, $r=0.308$). Cezalandırılma ile Güvenli Bağlanma arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p=0.504$, $r=0.127$). Cezalandırılma ile Saplantılı Bağlanma arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p=0.059$, $r=0.349$).

Kusurluluk ile Kayıtsız Bağlanma arasındaki ilişki anlamlı, pozitif yönlü ve derecesi yüksektir ($p=0.000$, $r=0.625$). Kusurluluk ile Kaygılı Bağlanma arasındaki ilişki anlamlı, pozitif yönlü ve derecesi yüksektir ($p=0.000$, $r=0.745$). Kusurluluk ile Güvenli Bağlanma arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p=0.462$, $r=0.140$). Kusurluluk ile Saplantılı Bağlanma arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p=0.810$, $r=-0.046$).

Tehditler Karşısında Dayanıksızlık ile Kayıtsız Bağlanma arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p=0.616$, $r=0.096$). Tehditler Karşısında Dayanıksızlık ile Kaygılı Bağlanma arasındaki ilişki anlamlı, pozitif yönlü ve derecesi yüksektir ($p=0.000$, $r=0.657$). Tehditler Karşısında Dayanıksızlık ile Güvenli Bağlanma arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p=0.062$, $r=0.345$). Tehditler Karşısında Dayanıksızlık ile Saplantılı Bağlanma arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p=0.055$, $r=0.354$).

Yüksek Standartlar ile Kayıtsız Bağlanma arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p=0.683$, $r=0.078$). Yüksek Standartlar ile Kaygılı Bağlanma arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p=0.215$, $r=0.233$). Yüksek Standartlar ile Güvenli Bağlanma arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p=0.253$, $r=-0.215$). Yüksek Standartlar ile Saplantılı Bağlanma arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p=0.133$, $r=0.281$).

BÖLÜM VIII

TARTIŞMA

Aile ve ailenin çocuğa yönelik tutumları, bu tutumların bireyde geliştirdiği dünyayı algılama biçimi, kendisine ve kendisiyle dünya arasındaki ilişkiye, dünyada yarattığı etkinin anlamına yönelik yorumunda köklü düzeyde bir etkiye sahip olmaktadır. Yapılan birçok çalışmada ele alınan problem alanları bu kapsamda değerlendirildiğinde erken dönemde bireyin algı dünyasına yönelik bu etkinin önemine dikkat çekilerek daha kapsamlı araştırmalara zemin hazırlanmıştır.

Madde kullanımının giderek yaygınlaştığı, başlama yaşının giderek düşüş gösterdiğinin tespit edilmesinin toplumumuzda bu durumun nedenlerini sorgulamaya ve çözüm yolları aramaya yönelik duyarlılık geliştirdiği söylenebilir.

Birincil sosyalleşme alanı olarak ailenin kişilik gelişiminde, dolayısıyla da yetişkinlikteki yaşam tarzı ve tercihler üzerindeki etkisi değerlendirilmekte, dolayısıyla madde kullanımı ile sonuçlanabilen sağlıksız ve işlevsiz yönelimde taşıdığı pay dikkate alınmaktadır.

Bireyin dengeli ve uyumlu bir kişilik yapısına sahip olması, içinde yetiştiği aile ortamının niteliği ile yakından ilgilidir. Doğduğu andan itibaren çocuğun ana babasıyla kurduğu ilişkinin güvene dayanması onun daha sonraki yıllarda dış dünya ile kuracağı ilişkilerin temelini oluşturmaktadır(Kuzgun, 2005).

Bakım veren ile kurulan ilişki biçimi bireyin kendisiyle ve dış dünya ile olan temasının niteliğini belirlemektedir. Başvurulan referans, şemalar uyumsuz ise birey sağlıksız yönde bir gelişim sergilemeye başlamaktadır.

Bu kapsamda hazırlanan bu çalışmada üniversite öğrencilerinin kullandıkları madde tipinin bağlanma stilleri ve erken dönem uyumsuz şemalar ile ilişkisi olup olmadığının incelenmesidir.

Araştırma sonucunda ele alınan hipotezlerin değerlendirilmesi sonucunda elde edilen önemli bulgular şu şekildedir:

1) Kullanılan madde tipinin bağlanma biçimi ve erken dönem şemalar ile arasında ilişki olduğu görülmektedir.

2) Bağlanma biçimi ve erken dönem şemalar arasında doğrusal bir ilişki olduğu

görülmektedir.

Bu çalışmada alkol, sigara ve madde kullanan katılımcıların bağlanma biçimlerinin erken dönem şemalar ile ilişkisini belirlemek amacı ile Young Şema Ölçeğinin (YŞÖ) alt boyutlarıyla korelasyonu incelenmiştir.

(Tablo 11)'de şema ölçeği alt boyutlarıyla alkol, sigara ve madde kullanım ortalamasına baktığımızda madde kullanma oranı en yüksek bulunmuştur.

Alkol, Sigara ve Madde kullananların bağlanma biçimlerini belirlemek amacı ile İlişkiler Ölçeği Anketi'nin (İÖA) alt boyutlarının ortalama puanına baktığımızda ise, madde kullanan katılımcıların kayıtsız bağlanma stiline çok yüksek olduğu saptanmıştır (Tablo 16).

ABD'de üniversite öğrencileri üzerinde yapılan bir çalışmada, kayıtsız bağlanma stili ile madde kullanımı arasında pozitif bir korelasyon olduğu bulunmuştur(Kassel et al.,2007). Madde kullanan ergenlerle yapılan bağlanma stilleri adlı bir çalışmada kayıtsız bağlanma stiline sahip ergenlerin madde kullanımı görülme sıklığının arttığı belirtilmiştir(Ögel vd.,2014). Bu bulgular çalışmamızla paralellik göstermektedir.

Kayıtsız bağlanma stiline sahip bireyler ebeveynleri tarafından reddedici ve olumsuz tutumlarla yetiştirilmektedir. Yapılan araştırmalar, kayıtsız bağlanma geliştiren bireylerin bakım verenlerini düşük düzeyde destekleyici, sevecen, kabul edici, ilgisiz ve cezalandırıcı olarak tanımladıkları belirtilmiştir(Kobak and Sceery, 1988; Levy et al. 1998). Kayıtsız bağlanma stiline sahip olan bireylerin yüksek düzeyde olumsuz kaçınma davranışları (ilaç kullanma, madde kullanma gibi) sergiledikleri görülmüştür(Howard and Medway, 2004).

Aydoğdu vd.'nin ergenler üzerinde yaptığı bir çalışmada ise ergenlerin anne babaya korkulu ve kayıtsız bağlanmanın madde kullanım oranını arttırdığını belirtmiştir(Aydoğdu vd., 2013). Morsünbül'ün anne babayla kurulan bağlanma biçiminin riskli davranışlarla ilişkisi adlı çalışmasında, anne-babasıyla güvenli bağlanma geliştiremeyen bireylerin genel olarak riskli davranışlarda bulunma ve madde kullanma eğiliminde olduğu belirtilmiştir(Morsünbül,2009).

Borhani'nin madde kullanımı ve güvensiz bağlanma adlı çalışmasında madde kullanımının ve güvensiz bağlanmanın pozitif yönde ilişkili olduğu bulunmuştur(Borhani, 2013).

Kenya’da kolej öğrencilerinde ebeveynlik tarzları ve alkol kötüye kullanım arasındaki ilişki’ adlı çalışmada ebeveyn tarzları ile alkol kötüye kullanımı arasında pozitif yönde ilişki saptanmıştır(Changalwa et al., 2012).

Caspers vd.’nin yaptığı bir çalışmada ise güvensiz bağlanma biçimine sahip bireylerin güvenli bağlanma stiline sahip bireylere oranla madde kullanım yaygınlığı yüksek bulunmuştur(Caspers et al.,2005).

Üniversite öğrencilerinde güvenli bağlanma düzeyi arttıkça bireyin ailesel değerlere uyumunun da arttığı ve alkol madde kullanımı gibi riskli davranışlardan kişinin uzak durmakta olduğu görülmüştür(Tok vd.,2015).

Düşük benlik saygısının sigara içme, madde kullanımı, olumsuz sağlık ve sosyal davranışlarla ilişkili olduğu belirtilmiştir(Cote, 2002).

Yaka’nın (2011) bağlanma, erken döneme yönelik şemalar, öz-denetim ve psikolojik belirtiler arasındaki ilişkiler adlı çalışmasında Young Şema Ölçeği (KF3) alt ölçeklerinin Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri’nin (YİYE-I) alt ölçekleriyle ölçülen kaygılı, kayıtsız ve güvenli bağlanma tarzlarının arasında korelasyon bulunmuştur.

Alkol grubu (Tablo 17), Sigara grubu (Tablo 18) ve Madde grubundaki katılımcıların (Tablo 19) Duygusal Yoksunluk şeması, Sosyal İzolasyon/Güvensizlik şeması, Duyguları Bastırma şeması, Ayrıcalıklık/Yetersiz Özdenetim şeması ile kayıtsız bağlanma biçimi ilişkisi istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur.

Alkol grubu (Tablo 17), Sigara grubu (Tablo 18) ve Madde grubundaki katılımcıların (Tablo 19) Duygusal Yoksunluk şeması, Karamsarlık şeması, Sosyal İzolasyon/Güvensizlik şeması, Onay Arayıcılık şeması, İç İçe Geçme/Bağımlılık şeması, Terk Edilme şeması, Kusurluluk şeması ve Tehditler Karşısında Dayanıksızlık şeması ile kaygılı bağlanma biçimi istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur.

Madde kullanımı ve erken dönem uyumsuz şemalar ile ilgili sınırlı sayıda çalışma bulunmaktadır. Erken dönem uyumsuz şemalar ve kaygılı bağlanma biçimlerinin Borderline kişilik bozukluğu ile ilgili bir çalışmada terk edilme, sosyal izolasyon/güvensizlik, duygusal yoksunluk ve kusurluluk şema alanları kaygılı bağlanma biçimi ilişkili bulunmuştur(Astaneh et al.,2013). Ball’ın çalışmasında da erken dönem uyumsuz şemaların terk edilme, güvensizlik, duygusal yoksunluk, kusurluluk, sosyal izolasyon şema alanlarıyla ilişki olduğu bulunmuştur(Ball,1998).

Bizim çalışmamızla bu bulgular arasında farklılık görülse de bulgu

sonucumuzda bazı şemalar örtüşmektedir. Ball ve Astaneh'in yaptıkları çalışmanın birbirine paralel olma nedeni iki çalışmanın da kişilik bozukluğu olan bireyler ile yapılmış olmasından kaynaklı olabilir. Bizim çalışmamızda madde, sigara ve alkol kullanan bireylerin sonuçlarına göre farklılık görülmüştür. İç içe geçme/bağımlılık, duyguları bastırma, yetersiz özdenetim ve tehditler karşısında dayanıksızlık ile erken dönem uyumsuz şemalar arasında ilişki bulunması nedeni bu çalışmaya katılan alkol, sigara ve madde kullanan bireylerin bazılarında kişilik bozukluğu örüntüleri olma ihtimali olasılığıdır.

Alfasfos'un yaptığı çalışma sonucunda erken dönem uyumsuz şemaların kişilik örüntüleriyle korelasyon olduğu bulunmuştur. Bağımlılık kişilik örüntüsüne sahip bireyler de bağımlılık şeması ile yüksek derece korelasyon bulunmuştur. Histriyonik kişilik örüntüsüne sahip bireylerin tehditler karşısında dayanıksızlık, karamsarlık, iç içe geçme/bağımlılık, onay arama ve boyun eğme ile arasında korelasyon bulunmuştur (Alfasfos, 2009). Stopa ve Waters' in yaptığı çalışmada depressif mod eğilimindeki bireylerde duygusal yoksunluk ve kusurluk şema puanları yüksek bulunmuştur(Stopa and Waters, 2005). Nikmanesh'in çalışmasında bağımlılık potansiyeli ile erken dönem uyumsuz şemalar arasında pozitif ilişki bulunmuştur. Terk edilme, güvensizlik, duygusal yoksunluk, kusurluluk ve sosyal izolasyon şema alanlarıyla bağımlılığın ilişkili olduğu bulunmuştur. Erken dönem şemalar psikolojik, davranışsal sorunlara, alkol ve uyuşturucu bağımlılığına yol açmaktadır(Nikmanesh and Bojed, 2013).

Bu çalışmada duygusal yoksunluk (Tablo12) ve terk edilme şema (Tablo 15) alt ölçeğinde madde kullananların puan ortalamaları yüksek bulunmuştur. Ball'ın çalışmasında da madde kullanımının Kopukluk ve Red edilme şema alanı yüksek ilişkili bulunmuştur(Ball, 1998). Bu bulgu bizimkiyle benzerlik göstermektedir. Terk edilme şemasının bireylerde yüksek olma nedeni erken dönem aile deneyimlerinde, aile ilişkilerinde bağımsız, soğuk ve ret edilmişlikten kaynaklıdır(Young vd.,2009). Yapılan çalışmalar sonucu kişinin madde kullanması kaygılarıyla baş edememe, duygularını ifade edememe ve olumsuz düşüncelere sahip olabilmesi ihtimalinden kaynaklı olabilir.

Alkol, Sigara ve Madde kullananların bağlanma biçimlerini belirlemek amacı ile İlişkiler Ölçeği Anketi'nin (İÖA) alt boyutlarının ortalama puanına baktığımızda ise, alkol kullanan katılımcıların kaygılı bağlanma stiline çok yüksek olduğu saptanmıştır (Tablo 16).

Hemşirelik öğrencileri ile yapılan bağlanma stillerinin belirlenmesi ile ilgili bir çalışmada ise alkol-sigara ortalamasının kayıtsız bağlanma ile ilişkili olduğu tespit edilmiştir(Akhan, 2013). Bu bulgu, çalışmamızla farklılık göstermektedir. Çalışmamızda alkol kullanımı kaygılı bağlanma ilişkilendirilirken, burada alkol kullanımı ile kayıtsız bağlanma stili arasında ilişki görülmüştür. Ayrıca çalışmamızda madde kullanımı ile kayıtsız bağlanma arasında ilişki saptanmıştır. Akhan'ın çalışmasında kayıtsız bağlanma stiline madde kullanımını değil de alkol kullanımını yordadığı bulgusu, örneklem grubunun Hemşirelik öğrencileri olduğu göz önünde bulundurulduğunda şu şekilde yorumlanabilir:

Alkol kullanımının madde kullanımına göre sosyal kabul edilebilirliğinin daha yüksek olduğu bilinmektedir. Tıp alanında eğitim gören bu örneklem grubunun madde gibi bağımlılık ve tehdit içeren unsurları konusunda daha bilinçli oldukları, farmakolojik etkiler ve doğru ilaç kullanımı ile ilgili farkındalıklarının daha yüksek olduğu varsayılan Hemşirelik öğrencilerinin, madde kullanımı yerine alkolü tercih ettikleri söylenebilir. Alkol kullanımının bu grupta daha kontrol edilebilir ve kabul edilebilir görüldüğü düşünülebilir.

Bizim çalışmamızda yer alan kaygılı bağlanma biçimi ile alkol ilişkisi ele alındığında, alkol kullanımının kaygının kişide yarattığı sosyal ortamlarda ketlenme, spontaniteyi engelleme, ilişki kurma ve başlatma girişimlerinde zorlantı gibi etkilerinin giderilmesine yönelik bir savunma biçimine dönüştüğü düşünülmektedir. Alkolün sedatif(yatıştırıcı) etkisi ve kamuya açık alanlarda temin edilebilir oluşu, kaygının somut olarak daha fark edilebilir olduğu sosyal ortamlarda tercih edilmesini sağladığı varsayılmaktadır.

Bu araştırmalar bağlanma stillerinin erken dönem şemalarla ilişkili olduğunu göstermektedir.

Bizim çalışmamıza benzer araştırmalara baktığımızda;

Tol 1990 yılında yaptığı araştırmada ilgisiz, tutarsız ve otoriter aile tutumunun, demokratik aile tutumuna göre alkol içme oranını artırdığını saptamıştır(Tol, 1990).

Baumrind 1991 yılında otoriter aile ile alkol kullanımı arasında pozitif yönde ilişki olduğunu saptamıştır. Bu çocukların benlik saygısı düşük olduğundan madde kullanımına eğilimli olabildiklerini belirtmiştir(Baumrind, 1991).

Akfert vd.'nin (2009) üniversite öğrencilerinde yaptıkları çalışmada, sigara deneyen öğrencilerin ailelerinde 'iletişimin' daha kötü olduğunu, alkol deneyen gençlerde de aile ortamında 'otoriter baskıcı tutum', 'anne-baba ilişkilerinde uyumsuzluk' ve aile üyeleri arasında 'ilişkilerde sınırsızlık ve istismarın daha yüksek oranda olduğu bildirilmiştir.

Yine Aksoy tarafından 2006 yılında yapılan betimsel bir araştırmada lise öğrencilerinin algıladıkları anne-baba demokratik tutum düzeyleri ile bağımlılık yapan maddelere ilişkin tutumları ile ilgili analiz sonuçları incelenmiştir. Anne ve babaların çocuklarına demokratik davranma düzeyleri arttıkça çocukların bağımlılık yapan maddelere ilişkin tutumlarındaki olumsuzluk düzeyinin arttığı, azaldıkça ise olumsuzluk düzeyinin azaldığı, sonucu ortaya çıkmıştır.

Yine lise öğrencilerinin algıladıkları anne-baba otoriter tutum düzeyleri ile bağımlılık yapan maddelere ilişkin tutumları ile ilgili analiz sonuçları incelendiğinde; lise öğrencilerinin bağımlılık yapan maddelere ilişkin olumsuz görüşe sahip olmalarında anne babalarının otoriter tutumlarının negatif yönde bir etkisinin olduğu görülmüştür.

Alkol kullanımının ilgili ve destekleyici aile ortamında daha düşük oluşu bireylerin bu tür aile ortamında ruhsal doyumlarının arttığına, kendilerini ifade etme becerilerinin gelişmişlik düzeyine bağlı olarak karşılaşılan sorunlarda daha sağlıklı baş etme mekanizmaları ürettiklerine bağlı olarak açıklanabilir. Buna bağlı olarak da alkol kötüye kullanımına başvurma sıklığının azaldığı söylenebilir.

Üniversiteli bireylerin henüz 'profesyonel' düzeyde sorumluluk almadıkları ve iş yaşamına göre mesaili çalışma biçimi içinde sınırlanmış zaman sorunlarına sahip olmadıkları göz önünde bulundurulduğunda daha fazla boş vakit ve buna bağlı olarak artmış sosyal aktivite ile yoğunlaştıkları düşünülebilir. İletişimin sağlıklı olduğu aile ortamında yetişen bireyin bu artmış sosyal meşguliyet içerisinde kullanabileceği sağlıklı metodların yoksunluğu bireyi daha fazla madde kullanım ihtiyacına sürükleyebilir.

Aynı şekilde sosyal ortamlarda karşılaşılan güçlükler, genellikle ilk kez karşılaşılan insanlardan oluşan bu ortamda ilişki başlatma ve sürdürme becerilerinin gelişmemiş olması, madde kullanımına yönelik baskı ile karşılaşma ihtimalinin yarattığı stres düzeyinin etkisinden de söz edilebilir.

Toros vd.'nin (2002) yaptığı bir çalışmada, sosyoekonomik düzeyi yüksek ailelerde alkol ve sigara kullanımının yüksek olduğunu, anne-babanın alkol kullandığı,

alkol kullanımının anlamlı olarak yüksek olduğunu bulmuşlardır. Bizim çalışmamızda da buna paralel olarak alkol ve sigara kullanan anne ve babanın puan oranı önemli derecede yüksek bulunmuştur. Alkol ve sigara bağımlıların ebeveynlerinin en az birinin bağımlı olduğu ve kullanma riskini önemli derecede arttırdığı bulunmuştur (Enoch,2002;Bierut, 2000). Alkol sigara ve madde kullanan bireylerin gelir durumunun yüksek olduğu da bu çalışmada saptanmıştır.

Ailenin sosyal statüsünün yükseldiği, gelir düzeyinin de artış gösterdiği ailelerde diğer madde tiplerinden farklı olarak alkol kullanımı bir sosyalleşme aracı olarak da kullanılabilir. ‘Sosyal içicilik’ olarak tabir edilen bu alkol kullanım biçimi gelenekselleşen baskıdan kurtulma ile de ilişkilendirilebilir.

Oral (2006) tarafından yapılmış olan; lise ve üniversite öğrencileri ve yeme bozukluğu tanısı almış olan hastalarda kişilerarası şemalar, bağlanma tarzları, kişilerarası ilişki tarzları ve öfke arasındaki ilişkinin incelendiği araştırmada bireylerin sahip olduğu şemalar ile bağlanma tarzları arasında tespit edilen ilişki dikkati çekmektedir.

Bizim araştırmamızla paralellik taşıyan bu çalışmanın sonucunda genel olarak işlevsel kişilerarası şemaların besleyici ilişki tarzı ile ilişkili olduğu; işlevsel olmayan şemaların da kaygı, kaçınma, öfke ve zehirleyici ilişki tarzı ile ilişkili olduğu gözlenmiştir.

Yine Görgün vd. (2010) tarafından yapılan çalışmada da, madde kullanmayanların madde kullananlara göre, daha olumlu bağlanma örüntülerine sahip oldukları belirlenmiştir.

Erken dönemde oluşan uyumsuz şemaların tüm alt boyutlarının, güvenli olmayan bağlanma tarzlarıyla (kaygılı-kaçınan) pozitif yönde anlamlı bir ilişki göstermesi, bağlanmanın, şemaların gelişiminde önemli rol oynadığını gösterir (Ainsworth and Bowlby, 1991; Mason, Platts and Tyson, 2005). Ayrıca genel olarak hayatı olumsuz değerlendirmenin erken dönemde oluşan uyumsuz şemalarla pozitif yönde anlamlı bir ilişki göstermesi yine beklendiği bir sonuçtur(Cockram et al., 2010; Harris and Curtin, 2002).

Araştırmamızla paralel yönde bir diğer çalışmada ise Mason, Platts ve Tyson (2005) erken dönemde oluşan uyumsuz şemalarla, olumsuz bağlanma tarzları ve psikolojik belirtiler arasındaki ilişkiye bakmak için ruh sağlığı merkezlerine başvuran

72 kişiyle yaptıkları araştırma sonucunda katılımcıların %81'inin güvensiz bağlanma tarzına sahip olduklarını (korkulu ve saplantılı bağlanma tarzları) bulmuştur. Bu araştırmada, yüksek düzeyde korkulu bağlanma tarzına sahip olan kişilerin erken dönemde oluşan uyumsuz şemalarının da yüksek olduğu sonucu gözlenmiştir. Psikolojik iyi olma halinin madde kullanım ihtiyacını azalttığı veya ortadan kaldırdığı şeklindeki bulgular dikkate alındığında, bu çalışmanın madde kullanım riski bulunan kişilere yönelik olarak yapılmış olduğu varsayılabılır.

Bağlanma stillerinin temeli çocuklukta atılmaktadır ve ergenlik döneminde de etkisini göstermektedir. Güvenli bağlanma biçimi oluşmamış bireyin ergenlik döneminin madde kullanımı ile sonuçlanabileceği belirtilmiştir(Ögel vd.,2014).

Güvenli bağlanma örüntüsüne sahip birey aynı zamanda dış dünya ile kuracağı ilişkinin niteliğine dair olumlu bir referansa sahiptir. Bu referans dış dünyanın genel olarak güvenli olduğu, birtakım zorluklar içeriyor olsa da bunun kendisi için yarattığı tehditleri gerçekçi ve üstesinden gelinebilir olarak yorumlaması yönünde telkinler sunmaktadır. Birey güvenli bağlanma yoluyla gücünü de gerçekçi ve sınırlanabilir olarak duyumsamaktadır. Hayali ve desteksizce yükseltilmiş bir kendine güven algısı yerine kendini gerçekçi temelde değerlendiren bir benliğe sahiptir.

Madde kullanımı temelde duygusal problemlere işaret etmektedir. Varlığının desteklendiği ve olumlandığı bir çevrede büyüme fırsatı bireyi olası sonuçsuz krizlerden, kısır çatışmalardan koruyarak gelişim ve çözüm içeren sağlıklı çatışmalara yöneltir. Birey madde kullanımı yoluyla olumlanmamış benliğinin ihtiyaçlarını göstermektedir. Doyuma ulaştıramadığı ve çatışmalar ile açığa çıkan arzuları sağlıklı yolla giderme girişimlerinin başarısız oluşu kişiyi sağlıklı yollara yöneltmektedir. Bireyin ilk iletişim deneyimleri esnasında anne baba ve sosyal çevrede kaynaklar verimsizse, bireyin gelişimini destekleyici yönde teşvikler sunmuyorsa kısır bir çatışma doğmaktadır.

Madde kullanımının gerçek anlamda doyum kaynağı olmadığı, çözümden ziyade sorun alanı yarattığı göz önünde bulundurulduğunda bireylerin daha sağlıklı bir sosyal çevrede büyüme ve yetiştirilme olanaklarının zenginleştirilmesi ivedi ve elzem bir olgudur. Yarattığı sorunlar bakımından tüm topluma etki etmesi sebebiyle, toplum sağlığının korunmasına yönelik koruyucu tedbirler kapsamında aile desteklerinin arttırılması gerekmektedir.

BÖLÜM IX

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmada kullanılan madde tipinin bağlanma biçimi ve erken dönem şemalar ile arasında ilişki olduğu bulunmuştur. Bağlanma biçimi ve erken dönem şemalar arasında doğrusal bir ilişki olduğu saptanmıştır.

Duygusal yoksunluk ve terk edilme şema ölçeğinde uyuşturucu madde kullananların puan ortalamaları yüksek bulunmuştur.

Alkol, Sigara ve uyuşturucu madde kullanan bireylerin duygusal yoksunluk, sosyal izolasyon/güvensizlik, duyguları bastırma, ayrıcalıklık/yetersiz özdenetim şemaları ile kayıtsız bağlanma biçimi ilişkili bulunmuştur.

Alkol, Sigara ve uyuşturucu madde kullanan bireylerin duygusal yoksunluk, karamsarlık, sosyal izolasyon/güvensizlik, onay arayıcılık, iç içe geçme/bağımlılık, terk edilme, kusurluk ve tehditler karışığında dayanıksızlık şemaları kaygılı bağlanma biçimi ile ilişkili bulunmuştur.

Araştırma sonucunda uyuşturucu madde kullanan bireylerin kayıtsız bağlanma stiline, alkol kullanan bireylerin ise kaygılı bağlanma stiline sahip olduğu saptanmıştır.

Araştırma sonucuna göre, alkol sigara ve uyuşturucu madde kullanan öğrencilerin baba ve anne eğitim seviyesi ve ebeveynlerin çalışma durumu babalarda annelere oranla daha yüksek bulunmuştur. Yine alkol ve sigara kullanan öğrencilerin ebeveynlerinin alkol ve sigara kullanma oranları yüksek bulunmuştur.

Bağlanma stillerinin anne veya bakımveren ile kurulan ilk ilişki biçimi ve bu ilişki biçiminin nasıl süregeldiğinden doğrudan etkilendiği bilinmektedir. Kişi travmatik veya sıradışı deneyimler yaşamadığı sürece öğrendiği bağlanma biçimi aracılığıyla dış dünyayla iletişim kurmaktadır. Bu sebeple sağlıklı ve işlevsel bir sosyal ağ kurulabilmesinin yolu öncelikle anne baba desteğinin sağlanmasıdır. MEB, çeşitli kadın ve çocuk temalı sivil toplum kuruluşları ve bağımlılıkla mücadele derneklerinin aile tabanlı projelerinin artırılması ve kapsamlı boyutta yürütülmesi elzemdir.

Bu alanda yapılacak çalışmalarda üniversite öğrencilerinin okudukları bölümlere göre veri toplanması daha kapsamlı sonuçlar elde edilmesini sağlayacaktır. Ayrıca travma deneyimleri, ebeveyn kaybı, diğer aile bireylerinin ya da sevilen birinin

ölümü ve kronik hastalıkların varlığı gibi güçlü etkenlerin kontrol edilebileceği şekilde veri grubu oluşturulması neden sonuç ilişkisinin belirlenmesine katkı sunacaktır.

Bu araştırmada 45 kız ve 45 erkek alkol, uyuşturucu madde ve sigara kullanan bireyler ayrı ayrı 15'er gruplar halinde ele alınarak araştırma yapılmıştır. Araştırmacılar daha büyük bir örnekleme üç grubu birleştirerek erken dönem uyumsuz şemaları inceleyebilir.

T.C. Bahçeşehir ve T.C. Üsküdar Üniversitesi öğrencileriyle yapılan bu araştırmanın benzeri devlet üniversitelerinde öğrenim gören bireylerle veya ülke genelindeki üniversitelerde yapılabilir.

KAYNAKÇA

Ainsworth, M. 1969, "Object Relations, Dependency and Attachment: A Theoretical Review of the Infant-Mother Relationship", *Child Development*, 40, 969-1025.

Ainsworth, M. and Bowlby, J. 1991, "An ethological approach to personality Development" *American Psychologist*, 46, 333-341.

Akfert, K.S, vd. 2009, "Üniversite öğrencilerinde sigara, alkol kullanımı ve aile sorunları ile ilişkisi" *Anadolu Psikiyatri dergisi*, 10, 40-47.

Akhan, U. L. 2013, "hemşirelik öğrencilerinin bağlanma stillerinin belirlenmesi" *yükseköğretim ve bilim dergisi*, ss 191-196.

Aksu, A. 2002, "Lise Öğrencilerinde Psikoaktif Madde Kullanımı ve Şiddet Davranışı" *Uzmanlık Tezi. Fırat Üniversitesi Tıp Fakültesi.*

Alfasfos, L. 2009, "The early maladaptive schemas and their correlations with the psychiatric symptoms and the personality accentuations for palestinian students" *degree of doctor of philosophy. Hamburg University psychology faculty.*

Allen, J.P. and Land, D. 1999, "Attachment in adolescence" *In Cassidy J. & Shaver, P., (Eds), Handbook of Attachment: Theory, Research and Clinical Applications, New York, Guilford, pp.319-335.*

Anthony J. C. et al. 1994, "Comparative epidemiology of dependence on tobacco, alcohol, controlled substances and inhalants" *Clinical and Experimental Psychopharmacology*, 2, 244-268.

Astaneh, R. et al. 2013, "The relationship between early maladaptive schemas and anxious/ambivalent attachment style in individuals with borderline personality disorder" *Mediterranean Journal of Social Sciences*, 2039-9340.

Aydın, B., Çocuk ve ergen psikolojisi, Atlas Yayın Dağıtım, 2. Baskı, İstanbul, 2005.

Aydoğdu, H. ve am, O. M. 2013, ‘‘Madde kullanım bozukluğu olan ve olmayan ergenlerin bağlanma stilleri, anne baba tutumları ve sosyal destek algıları yönünden karşılaştırması’’ Psikiyatri Hemşireliği Dergisi, 4(3),137-144.

Ball, S. A., 1998 ‘‘Manualised treatment for substance abusers with personality disorders: dual focus schema therapy’’ Addictive Behaviours, 23, 883-891.

Bartholomew, K. and Horowitz, L. 1991, ‘‘Attachment styles among young adults’’ A test of a four category model. Journal of Personality and Social Psychology, 61, 226-241.

Baumrind, D. 1991, ‘‘The influence of parenting style on adolescent competence and substance use’’ Journal of Early Adolescence, 11(1), 56-95.

Beyazyürek, M. ve Şatır, T. T. 2000, ‘‘Madde kullanım bozuklukları. Psikiyatri Dünyası, 4(2), 50-56.

Borsari, B., and Carey, K. B. 2001, ‘‘Peer influences on college drinking’’ A review of the research. Journal of Substance Abuse, 13, 391-424.

Bretherton, I. 1990, ‘‘Communication patterns, internal working models, and the intergenerational transmission of attachment relationships’’ Infant Mental Health Journal, 11(3), 237-252.

Bretherton, I. 1997, ‘‘Bowlby’s legacy to developmental psychology’’ Child Psychiatry and Human Development. 28 (1), 33-43.

Bierut, et al. 2000, ‘‘co-occurring risk factors for alcohol dependence and habitual smoking’’ alcohol research and health, vol.24,4.

Borhani, Y. 2013, "Substance Abuse and Insecure Attachment Styles: A Relational Study" A Journal of Transdisciplinary Writing and Research from Claremont Graduate University, Vol.2.

Bowlby, J. 1951, "Maternal Care and Mental Health. Bulletin of the World Health Organization" 3, 355-534.

Bowlby, J. 1969, "Attachment and Loss" New York: Basic Books.

Bowlby, J. 1973, "Attachment and Loss" Vol. 2. Separation: Anxiety and Anger. New York: Basic Books.

Bowlby, J. 1988, "A Secure Base Clinical Applications of Attachment Theory" London. Routledge.

Buğdaycı, G. 2008, "Üniversite öğrencilerinin sigara alkol ve madde kullanımı ve madde kullanımını etkileyen sosyal kültürel ve ekonomik süreçler" Yüksek Lisans Tezi. T.C. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Burger, J. M. 2004, "Personality", "Kişilik" (çev. İ. Deniz ve E. Sarıoğlu) Kaknüs Yayınları, İstanbul, 2006.

Caspers,, K. M. et al. 2005, "Contributions of attachment style and perceived social support to lifetime use of illicit substances" Addictive Behaviors, 30, 1007-1011.

Cassidy, J. 1999, "The nature of the child's ties" In J.Cassidy & P. R. Shaver (Ed.), Handbook of attachment: Theory, Research, and Clinical Applications (3-20). New York: Guilford Press.

Changalwa, C., N. et al. 2012, "The Relationship between Parenting Styles and Alcohol Abuse among College Students in Kenya" Greener Journal of Educational Research, 2(2), 013-020.

Çakır, Z. 2007, ‘‘Antisosyal Kişilik Bozukluğunda Erken Dönem Uyumsuz Şemalar, Algılanan Ebeveynlik Stilleri ve Şema Sürdürücü Başa Çıkma Davranışları Arasındaki İlişkiler’’ Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Klinik Psikoloji Anabilim Dalı.

Çavuşoğlu, Ş. Z. 2011, ‘‘Bağlanma stilleri evlilik uyumu ve aldatma eğilimi arasındaki ilişkinin incelenmesi’’ Yüksek lisans tezi. T.C. Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı.

Cockram, D. M. et al. 2010, ‘‘Role and Treatment of Early Maladaptive Schemas in Vietnam Veterans with PTSD’’ *Clinical Psychology and Psychotherapy*, 17, 165-182.

Coşkun, F. 2008, ‘‘Gaziantep Üniversitesi Merkez Kampüsündeki Lisans Öğrencilerinde Alkol ve Madde Kullanma Durumu’’ Uzmanlık Tezi. T.C. Gaziantep Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı.

Coşkunol H. 1996, ‘‘Alkol bağımlılığı tanı ve tedavisi’’ Ege Üniversitesi Psikiyatri Sürekli Yayınları, 5, 1-47.

Cote, J.E. 2002, ‘‘The role of identity capital in the transition to adulthood’’ *The individualization thesis examined. Youth Studies*, 5,117-134.

Çubuk, Y. 2011, ‘‘Madde Kullanımı deneyimi yaşamış Kişilerde Benlik Saygısı ve Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi’’ Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Aile Eğitimi ve Danışmanlığı Anabilim Dalı.

Demirhan, H. 1999, ‘‘Denizli İli, Tavas İlçe Merkezinde Yer Alan Ortaöğrenim Öğrencilerinde Sigara, Alkol Ve Uçucu Madde Kullanımı’’ Yüksek Lisans Tezi. Pamukkale Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Halk Sağlığı Anabilim Dalı.

Dönmez, A. 2000, ‘‘Bağlanma: Yakın ilişkilerle ilgili araştırmalar için bir çerçeve’’ *Türk Psikoloji Bülteni*, 16 (17), 29-50.

DSM-5-TM Tanı Ölçütleri başvuru el kitabı. Amerikan Psikiyatri birliği (Çev., E. Köroğlu) Ankara,2014.

Enoch, et al. 2002, "The relationship between two intermediate phenotypes for alcoholism: low voltage alpha EEG and low P300 ERP amplitude" J stude AlcoholSep,63(5),509-17.

Erwin, P. 1993, "Friendship and Peer Relations in Children" John Wiley and Sons Ltd. England.

Erwin, P. 2000, "Çocuklukta ve Ergenlikte Arkadaşlık" (Çev: Osman Akınhay) Alfa Basım Dağıtım: İstanbul.

Friedman, H. S. and Schustack M. W., personality, Pearson new international edition fifth edition, 2014.

Geçtan, E., Çağdaş Yaşam ve Normal Dışı Davranışlar, Remzi Kitabevi, 7.Baskı, İstanbul, 1993.

Gewirtz, J.L. and Nogueras M.P. 1992, "Skinner's legacy to human infant behavior and development" Am Psyche, 11(47),1411142.

Göka, E. vd. 2006, "İnsan İlişkilerinde Yansıtımlı Özdeşim" Türk Psikiyatri Dergisi, 17(1),46-54.

Görgün, S. 2009, "K.T.Ü. Öğrencilerinde Madde Kullanımı ve Anne Babaya Bağlanma Biçimleri ile İlişkisi" Yüksek Lisans Tezi. Karadeniz Teknik Üniversitesi Sağlık Bilimler Enstitüsü Sağlık Psikolojisi Anabilim Dalı.

Hacıoğlu, G. 1994, "Alkol kullanımı kişilik ve zekâ üzerine etkisi ve alkoliklerin işledikleri suçlar" Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü.

Harris, A. E. and Curtin, L. 2002 ‘‘Parental Perceptions, Early Maladaptive Schemas, and Depressive Symptoms in Young Adults’’ *Cognitive Therapy and Research*, 26 (3), 405-416.

Hazan, C. and Shaver, P. R. 1994, ‘‘Attachment as an organizational framework for research on close relationships’’ *Psychological Inquiry*, 5, 1-22.

Horowitz, M. J., Person Schemas Horowitz (Ed.) *Person Schemas and Maladaptive Interpersonal Patterns*. University of Chicago Press. Chicago, 1991.

Howard, M. S. and Medway, F. J. 2001, ‘‘adolescents attachment and coping with stress’’ *Psychol schs*, 41,391-402.

(KAM). Gümrükler Muhafaza Genel Mdrlg, Kaaklıkla Mücadele Daire Başkanlığı Uyuşturucu ve Kimyasal Maddeler, Ankara, 2003.

Karaca, İ. 2010, ‘‘Aile İçi İletişimin Ortaöğretim ğrencilerinin Madde Bağımlılığına Etkisi Elazığ İli rneği’’ Yüksek Lisans Tezi. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Radyo Televizyon ve Sinema Anabilim Dalı.

Karaduman, F. 2001, ‘‘Askerliğe Yeni Balayan Bir Grup zerinde Alkol, Psikoaktif Madde ve Sigara Kullanımının Kişilik ve Sosyodemografik zellikler Yönünden Araştırılması’’ Uzmanlık Tezi. GATA Tıp Akademisi Psikiyatri Anabilim Dalı.

Karakülah, K. vd. 2014, ‘‘Sigara Bağımlılığın Genetiği. Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar’’, 6(3),284-293.

Kasatura İ., Gençlik ve bağımlılık, Evrim Yayınevi ve Bilgisayar San. Tic. LTD STİ, 1.baskı, İstanbul,1998.

Kassel, J. D. et al. 2007, ‘‘Smoking, stress, and negative affect: Correlation, causation, and context across stages of smoking’’ *Psychological Bulletin*, 129(2), 270 –304.

Kılıç, H. G., 2007, ‘‘Bazı Demografik Değişkenler ve ana baba tutumlarına göre madde bağımlısı bireylerin anne baba bağlılıkları ilişkisinin incelenmesi’’ Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim dalı.

Kulaksızoğlu, A., Ergenlik Psikolojisi, Remzi Kitabevi, İstanbul,1998.

Kum N. 2008, ‘‘Psikiyatri Hemşireliği El Kitabı’’ Birmat Matbaacılık, 2000; 82100, İstanbul.

Kobak, R. and Sceery, A. 1988, ‘‘Attachment in late adolescence Working models, affect regulation and representations of self and others’’ Child Development, 59, 135-146.

Koca, B. 2011, ‘‘İnönü üniversitesi sağlık yüksekokulu öğrencilerinin sigara,alkol,madde kullanımı, madde kullanımına etki eden etmenler ve aileden aldıkları sosyal desteğin etkisi’’ Fırat Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Halk Sağlığı Anabilim Dalı.

Koçanlı, M. 2005, ‘‘Uyuşturucu madde bağımlılığında ailenin etkisi ve bağımlı sayısının azaltılmasında jandarmanın etkinliği’’Yüksek Lisans Tezi. Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü Güvenlik Bilimleri Anabilim Dalı.

Köknel, Ö., Bağımlılık-Alkol ve Madde Bağımlılığı, Altın kitaplar yayınevi, İstanbul, 1998.

Kuzgun, Y. PDR’de Kullanılan Ölçekler, Nobel Yayın dağıtım, 1.Baskı,Ankara, 2005.

Levy, K. N. et al. 1998, ‘‘Attachment styles and parental representations’’ Journal of Personality and Social Psychology, 74 (2), 407 – 419.

Mangır, M. ve Başar, F. 1992, ‘‘Çocukta Kişilik Gelişimi ve Ailenin Rolü.’’ Anne Dergisi, 39,74.

Mason, O. Et al. 2005, ‘‘Early maladaptive schemas and adult attachment in a UK clinical population’’ *Psychology and Psychotherapy: Theory, Research and Practice*, 78, 549-564.

Mitchell-Copeland, J. 1996, ‘‘Child Teacher Attachment and Social Competence’’ Ph.D. Thesis, George Mason University.

Morsünbül, Ü. 2009, ‘Attachment and risk taking: are they interrelated‘‘ *International Journal of Social Sciences*, 4,23-37.

Müderrişoğlu, S. 2008, ‘‘Madde Kullanımını Önleme Stratejileri Ve Üniversite Öğrencilerine Yönelik Önleme Programı’’ Doktora Tezi. İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü Sosyal Bilimler Anabilim Dalı.

Nikmanesh, F. and Bakshki-Bojed, Z. 2013, ‘‘Role of Early Maladaptive Schemas on Addiction Potential in Youth’’ *International Journal of High risk behaviors and addiction*, 2(2),72-6.

Odacı, H. 1994, ‘‘Karadeniz Teknik Üniversitesi Fatih Eğitim Fakültesi öğrencilerinin yalnızlık, benlik-saygısı ve yakın ilişkiler kurabilme düzeylerinin ve bu düzeyler arasındaki ilişkilerin incelenmesi’’ Yüksek Lisans Tezi. Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı.

Oral, N. 2006, ‘‘Yeme tutum bozukluğu ile kişilerarası şemalar, bağlanma stilleri, kişilerarası ilişki tarzları ve öfke arasındaki ilişkilerin incelenmesi’’ Doktora tezi. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı.

O’Koon, J. 1997, ‘‘Attachment to parents and pets in late adolescence and their relationship with self-image’’ *Adolescence*, 32(126), 471-482.

Ögel K., *Uyuşturucu Madde ve Bağımlılık, İletişim Yayınları, İstanbul,1997.*

Ögel K. vd., *Nature of Drug Abuse in Turkey, Journal of 3P, 1997.*

Ögel, K., İnsan, Yaşam ve Bağımlılık Tartışmalar ve Gerçekler, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul,2001.

Ögel, K., Ergen uçucu madde bağımlılarının özellikleri, UMATEM verileri, İstanbul,2004.

Ögel K. ve Erol, B., Çocuklarda Sigara Alkol ve Madde Bağımlılığı, Morpa kültür Yayınları, 1.baskı, İstanbul, 2005.

Ögel, K. vd., 2007, “Madde deneyen ve denemeyen ergenlerde sosyal aktivitelere katılım” İstanbul örnekleme. Bağımlılık Dergisi, 8(1),18 – 23.

Ögel, K. ve Cömert, I. T. 2014, “Madde kullanan ergenlerin bağlanma stilleri” Addicta, 1(1), 9-40.

Özakkaş, T., Masterson Yaklaşımına Genel Bakış, Psikoterapi Enstitüsü Eğitim Yayınları, İstanbul,2012.

Özcebe, H., “Gençler ve sigara” Sağlık Bakanlığı Yayını, 1.basım. Hacettepe Üniversitesi tıp fakültesi halk sağlığı anabilim dalı, Ankara,2008.

Özcebe, H. vd. 2009, “Madde Kullanımı ve Bağımlılığı ile Kaçakçılığın Önlemesi Alanlarında Tespit Edilen Sorunlar ve Çözüm Önerileri” Ankara.

Özdemir, A. G. 2011, “Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Birinci Sınıf Öğrencilerinin Madde Bağımlılığı İle İlgili Görüşleri” Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı.

Özgüven, İ. E., “Ailede İletişim ve Yaşam” PDREM Yayınları, 1.baskı, Ankara, 2001.

Özmen, Ö. 2009, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları” Yüksek Lisans Tezi. Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı.

Öztürk, S. 2010, “Ergenlikte madde bağımlılığın projektif testler aracılığıyla incelenmesi” Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı.

Paterson, R. J. and Moran, G. 1988, “Attachment Theory, Personality, Development and Psychotherapy”, *Clinical Psychology Review*, 8, 611-636.

Sabuncuoğlu, O. ve Berkem, M. 2006, “Bağlanma biçimi doğum sonrası depresyon belirtileri arasındaki ilişki” *Türk Psikiyatri Dergisi*, 17(4), 252-8.

Sanal, Y. 2009, “Uzun yol Araç Sürücülerinde madde kullanımı, maddeye erişebilirlik ve madde testlerine bakış açısı” Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü Sosyal Bilimler Anabilim Dalı.

Saygılı, G. 2014, “Erken Döneme İlişkin Gelişimsel Etmenler ile Psikolojik iyilik hali arasındaki ilişkide Erken Dönem Uyumsuz Şemaların Aracı Rolünün İncelenmesi” Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı.

Sevin, Ç. ve Erbay E. 2008, “Madde Bağımlılarının Tedavi Sonrası Sosyal Yaşama Uyumları ve Sosyal Hizmet Uygulamaları” *Bağımlılık Dergisi*, 9(1),36-40.

Soygüt, G. vd. 2009, “Erken dönem uyumsuz şemaların değerlendirilmesi Young şema ölçeği kısa form-3’ün psikometrik özelliklerine ilişkin bir inceleme” *Türk Psikiyatri Dergisi*, 20(1), 75-84.

Sperling, M. B. and Berman, W. H. 1994, “Attachment in adults” *Clinical and developmental perspectives*. New York: The Guilford Press.

Steinberg, L. 1987, “Single parents, step parents, and susceptibility of adolescents to antisocial peer pressure” *Child Development*, 58, 269-275.

Stopa, L and Waters, A. 2005, ‘‘The effect of mood on responses to the young schema questionnaire, short form’’ psychology and psychotherapy, theory research and practice, 78, 45-57.

Sümer, N. ve Güngör, D. 1999a, ‘‘Çocuk yetiştirme stillerinin bağlanma stilleri, benlik değerlendirmeleri ve yakın ilişkiler üzerindeki etkisi’’ Türk Psikoloji Dergisi, 14(44), 35-63.

Sümer, N. ve Güngör, D. 1999b, ‘‘Yetişkin bağlanma stilleri ölçeklerinin Türk örneklemini üzerinde psikometrik değerlendirmesi ve kültürlerarası bir karşılaştırma’’ Türk Psikoloji Dergisi, 14 (43), 72 – 106.

Şahin, C. A., 2007, ‘‘Uyuşturucu Ve Uyarıcı Madde Suçlarıyla Mücadele Halkla İlişkiler Ve Bir Model Önerisi’’ Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Halkla İlişkiler ve Tanıtım Anabilim Dalı.

Şentürk, Ü. 2006, ‘‘Parçalanmış Aile Çocuk ilişkisinin sebep olduğu Sosyal Problemler Malatya Uygulaması’’ Doktora Tezi. İnönü Üniversitesi Sosyal bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı.

Tezcan M. 2003, ‘‘Gençlik Sosyolojisi. Gözden geçirilmiş ve genişletilmiş’’ 3. Baskı, Naturel Yayınları, 18,193-196,Ankara.

Tok, S. S. E. ve Özyurt E. B. 2015, ‘‘Üniversite Öğrencilerinde Riskli Alkol Kullanımı Yordayan Faktörler’’ New Yeni Symposium,53, 1-10.

Tol, C. 1990, ‘‘Lise Öğrencilerinin Alkol Kullanımını Etkileyen Bazı Değişkenler’’ Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Tural, Ü. 2009, ‘‘Alkol ve Madde Kullanım Bozuklukları’’ Kocaeli Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı Dönem V: Ders Notları.

Uğur, M. 1994, ‘‘Medical Psychology’’ 1. Baskı, İstanbul. ss,569-580.

Utaş, A. L. 2011, ‘‘Hemşirelik Öğrencilerinin Bağlanma Stillerinin Belirlenmesi’’
Yükseköğretim ve Bilim Dergisi, 4-3. 191-196.

Waters, E. et al. 2000, ‘‘Attachment Security in Infancy and Early Adulthood’’ A
Twenty-Year Longitudinal Study Child development, 71(3), 684-689.

WHO (World Health Organization)., 2008, ‘‘Substance Abuse’’.
[http.who.int/substance_abuse/facts/](http://who.int/substance_abuse/facts/), 22.09.2008.

Wong, M. 2008, ‘‘Perceptions of Parental Involvement and Autonomy Support Their
Relations with Self-Regulation, Academic Performance, Substance Use and Resilience
among Adolescents’’ North American Journal of Psychology, Vol. 10, No. 3, 497- 518.

Yaka, İ. A., 2011, ‘‘Bağlanma, Erken Döneme Yönelik Şemalar, Öz-Yönetim ve
Psikolojik Belirtiler Arasındaki İlişkiler’’ Yüksek Lisans Tezi. Sosyal Bilimler
Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı.

Yavuzer, H., Doğum Öncesinden Ergenlik Sonuna Çocuk Psikolojisi, 20. Baskı, Remzi
Kitabevi, İstanbul,2006.

Toros, F. vd., ‘‘Mersin Üniversitesi öğrencilerinde sigara ve alkol kullanım yaygınlığı
ve ilişkili özellikler’’ Anadolu Psikiyatri Dergisi, 2002,3,227-31.

Young, J. 1990, ‘‘Cognitive therapy for personality disorders’’ A schema –focused
approach. Sarasota, FL: Professional Resource Pres.

Young, J. vd., Şema Terapi, (çev. Soylu V. T.) Litera Yayıncılık, İstanbul, 2009.

Yörükan, T., Bağlanma ve sonraki yaşlarda görülen etkileri, Türkiye iş bankası kültür
yayımları, 1. Baskı, İstanbul, 2011.

Yörükoğlu, A., Gençlik Çağı Ruh Sağlığı ve Ruhsal Sorunları, Özgür Yayınları, 11.Basım, İstanbul, 2000.

EKLER

EK 1: BİLGİLENDİRİLMİŞ GÖNÜLLÜ OLUR FORMU (BGOF)

CALIŞMANIN ADI: Madde Kullanımı ile Bağlanma Stilleri ve Erken dönem uyumsuz şemalar arasındaki ilişki

*Aşağıda bilgileri yer almakta olan bir araştırma çalışmasına katılmanız istenmektedir. Çalışmaya katılıp katılmama kararı tamamen size aittir. Katılmak isteyip istemediğimize karar vermeden önce araştırmanın neden yapıldığını, bilgilerinizin nasıl kullanılacağını, çalışmanın neleri içerdiğini, olası yararları ve risklerini ya da rahatsızlık verebilecek yönlerini anlamamız önemlidir. Lütfen aşağıdaki bilgileri dikkatlice okumak için zaman ayırınız. Eğer çalışmaya katılma kararı verirseniz, **Çalışmaya Katılma Onayı Formu**'nu imzalayınız. Çalışmadan herhangi bir zamanda ayrılmakta özgürsünüz. Çalışmaya katıldığınız için size herhangi bir ödeme yapılmayacak ya da sizden herhangi bir maddi katkı/malzeme katkısı istenmeyecektir.*

CALIŞMANIN KONUSU VE AMACI: Bu araştırmanın amacı; kullanılan madde tipinin erken dönem uyumsuz şemalar ve bağlanma stilleri ile arasındaki ilişkiyi ortaya koymaktır.

CALIŞMA İŞLEMLERİ: Demografik Bilgi Form, Young Şema Ölçeği (YŞÖ-KF3), İlişki Ölçeği Anketi (İÖA) uygulanacaktır.

CALIŞMAYA KATILMAMIN OLASI YARARLARI NELERDİR?

Çalışmaya katılmamın olası yararları, kişisel bilgiler kullanılmadan ve bireysel değerlendirme olmaksızın; toplanmış olan veriler ile kullanılan madde tipinin bağlanma stilleri ve erken dönem uyumsuz şemalar ile arasındaki ilişkiyi incelemeye olanak sağlamaktır.

KİŞİSEL BİLGİLERİM NASIL KULLANILACAK?

Kişisel bilgilerinizin gizliliğine saygı gösterilecek ve bu bilgileriniz bilimsel amaçlı kullanımı sırasında da özenle korunacaktır. Bu amaçların dışında bu kayıtlar kullanılmayacak ve başkalarına verilmeyecektir.

SORU VE PROBLEMLER İÇİN BAŞVURULACAK KİŞİLER:

Yasemin ARSLAN mail: yasemin_arslan88@hotmail.de

Çalışmaya Katılma Onayı

Yukarıdaki bilgileri ilgili araştırmacı ile ayrıntılı olarak tartıştım ve kendisi bütün sorularımı cevapladı. Bu bilgilendirilmiş olur belgesini okudum ve anladım. Bu araştırmaya katılmayı kabul ediyorum ve bu onay belgesini kendi hür irademle imzalıyorum. Bu onay, ilgili hiçbir kanun ve yönetmeliği geçersiz kılmaz. Araştırmacı, saklamam için bu belgenin bir kopyasını çalışma sırasında dikkat edeceğim noktaları da içerecek şekilde bana teslim etmiştir.

Tarih:

Gönüllü İmza:

EK 2: DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU

Cinsiyetiniz: () Kız () Erkek

Yaşınız: ()

Annemiz hayatta mı?: () Evet () Hayır

Babanız hayatta mı?: () Evet () Hayır

Annemin Yaşı: ()

Babanızın Yaşı: ()

Annemin Eğitim Düzeyi:

() Okuma Yazma Bilmiyor () İlk Okul () Orta Okul () Lise

() Lisans () Yüksek Lisans () Doktora

Annemiz çalışıyor mu? () Evet () Hayır

Babanızın Eğitim Düzeyi: () Okuma Yazma Bilmiyor () İlk Okul () Orta Okul

() Lise () Lisans () Yüksek

() Lisans () Doktora

Babanız çalışıyor mu? () Evet () Hayır

Annem ve Babam:

() Birlikte yaşıyorlar

() Boşandılar

() Ayrılar

Kiminle/ Nerede Yaşıyorsunuz?

() Annem, Babam ve kardeşlerim ile

() Annem ile

() Babam ile

() Annem ve partneri ile

() Babam ve partneri ile

() Sadece kardeşlerim ile

() Yalnız

() Yurtta

() Diğer (belirtiniz)

Gelir durumunuz: () 800TL'den az () 800-1500TL arası () 1500TL'den fazla

Sigara kullanıyor musunuz? ()Evet ()Hayır

Alkol kullanıyor musunuz? ()Evet ()Hayır

Uyuşturucu Madde Kullanıyor musunuz?: ()Evet ()Hayır

Ailende madde kullanan var mı? ; Var ise aşağıdakilerden hangileri? (Birden fazla şık işaretleyebilirsiniz)

() Sigara

() Alkol

() Uyuşturucu Maddeler

EK 3: İLİŞKİ ÖLÇEKLERİ ANKETİ (İÖA)

Aşağıda yakın duygusal ilişkilerinizde kendinizi nasıl hissettiğinize ilişkin çeşitli ifadeler yer almaktadır. Yakın duygusal ilişkilerden kastedilen arkadaşlık, dostluk, romantik ilişkiler ve benzerleridir. Lütfen her bir ifadeyi bu tür ilişkilerinizi düşünerek okuyun ve her bir ifadenin sizi ne ölçüde tanımladığını aşağıdaki 7 aralıklı ölçek üzerinde değerlendiriniz.

1-----2-----3-----4-----5-----6-----7

Beni hiç tanımlamıyor tanımlıyor

Beni kısmen tanımlıyor

Tamamıyla beni

1. Başkalarına kolaylıkla güvenemem.	1	2	3	4	5	6	7
2. Kendimi bağımsız hissetmem benim için çok önemli.	1	2	3	4	5	6	7
3. Başkalarıyla kolaylıkla duygusal yakınlık kurarım.	1	2	3	4	5	6	7
4. Bir başka kişiyle tam anlamıyla kaynaşıp bütünleşmek isterim.	1	2	3	4	5	6	7
5. Başkalarıyla çok yakınlaşırsam incitileceğimden korkuyorum.	1	2	3	4	5	6	7
6. Başkalarıyla yakın duygusal ilişkilerim olmadığı sürece oldukça rahatım.	1	2	3	4	5	6	7
7. İhtiyacım olduğunda yardıma koşacakları konusunda başkalarına her zaman güvenebileceğimden emin değilim	1	2	3	4	5	6	7
8. Başkalarıyla tam anlamıyla duygusal yakınlık kurmak istiyorum.	1	2	3	4	5	6	7
9. Yalnız kalmaktan korkarım.	1	2	3	4	5	6	7
10. Başkalarına rahatlıkla güvenip bağlanabilirim.	1	2	3	4	5	6	7

11. Çoğu zaman, romantik ilişkide olduğum insanların beni gerçekten sevmediği konusunda endişelenirim.	1	2	3	4	5	6	7
12. Başkalarına tamamiyle güvenmekte zorlanırım.	1	2	3	4	5	6	7
13. Başkalarının bana çok yaklaşması beni endişelendirir	1	2	3	4	5	6	7

1-----2-----3-----4-----5-----6-----7

Beni hiç tanımlamıyor tanımlıyor

Beni kısmen tanımlıyor

Tamamiyle beni

14. Duygusal yönden yakın ilişkilerim olsun isterim.	1	2	3	4	5	6	7
15. Başkalarının bana dayanıp bel bağlaması konusunda oldukça rahatımdır.	1	2	3	4	5	6	7
16. Başkalarının bana, benim onlara verdiğim değer kadar değer vermediğini kaygılanırım.	1	2	3	4	5	6	7
17. İhtiyacınız olduğunda hiç kimseyi yanınızda bulamazsınız	1	2	3	4	5	6	7
18. Başkalarıyla tam olarak kaynaşıp bütünleşme arzumu bazen onları ürkütüp benden uzaklaştırıyor.	1	2	3	4	5	6	7
19. Kendi kendime yettiğimi hissetmem benim için çok önemli.	1	2	3	4	5	6	7
20. Birisi bana çok yaklaştığında rahatsızlık duyarım.	1	2	3	4	5	6	7
21. Romantik ilişkide olduğum insanların benimle kalmak istemeyeceklerinden korkarım.	1	2	3	4	5	6	7
22. Başkalarının bana bağlanmamalarını tercih ederim.	1	2	3	4	5	6	7

23. Terk edilmekten korkarım.	1	2	3	4	5	6	7
24. Başkalarıyla yakın olmak beni rahatsız eder.	1	2	3	4	5	6	7
25. Başkalarının bana, benim istediğim kadar yakınlaşmakta gönülsüz olduklarını düşünüyorum.	1	2	3	4	5	6	7
26. Başkalarına bağlanmamayı tercih ederim.	1	2	3	4	5	6	7
27. İhtiyacım olduğunda insanları yanımda bulacağımı biliyorum.	1	2	3	4	5	6	7
28. Başkaları beni kabul etmeyecek diye korkarım.	1	2	3	4	5	6	7
29. Romantik ilişkide olduğum insanlar, genellikle onlarla, benim kendimi rahat hissettiğimden daha yakın olmamı isterler	1	2	3	4	5	6	7
30. Başkalarıyla yakınlaşmayı nispeten kolay bulurum	1	2	3	4	5	6	7

EK 4: YOUNG ŞEMA ÖLÇEĞİ KISA FORMU-3(YŞÖ – KF3)

Yönerge: Aşağıda, kişilerin kendilerini tanımlarken kullandıkları ifadeler sıralanmıştır. Lütfen her bir ifadeyi okuyun ve sizi ne kadar iyi tanımladığına karar verin. Emin olamadığınız sorularda neyin doğru olabileceğinden çok, sizin duygusal olarak ne hissettiğinize dayanarak cevap verin. Bir kaç soru, anne babanızla ilişkiniz hakkındadır. Eğer biri veya her ikisi şu anda yaşamıyorlarsa, bu soruları o veya onlar hayatta iken ilişkinizi göz önüne alarak cevaplandırın. 1 den 6'ya kadar olan seçeneklerden sizi tanımlayan en yüksek şıkkı seçerek her sorudan önce yer alan boşluğa yazın.

Derecelendirme:

- 1- Benim için tamamıyla yanlış
- 2- Benim için büyük ölçüde yanlış
- 3- Bana uyan tarafı uymayan tarafından biraz fazla
- 4- Benim için orta derecede doğru
- 5- Benim için çoğunlukla doğru
- 6- Beni mükemmel şekilde tanımlıyor

1. ____ Bana bakan, benimle zaman geçiren, başıma gelen olaylarla gerçekten ilgilenen kimsem olmadı.
2. ____ Beni terk edeceklerinden korktuğum için yakın olduğum insanların peşini bırakmam.
3. ____ İnsanların beni kullandıklarını hissediyorum.
4. ____ Uyumsuzum.
5. ____ Beğendiğim hiçbir erkek/kadın, kusurlarımı görürse beni sevmez.
6. ____ İş (veya okul) hayatımda neredeyse hiçbir şeyi diğer insanlar kadar iyi yapamıyorum.
7. ____ Günlük yaşamımı tek başıma idare edebilme becerisine sahip olduğumu hissetmiyorum.
8. ____ Kötü bir şey olacağı duygusundan kurtulamıyorum.
9. ____ Anne babamdan ayrılmayı, bağımsız hareket edebilmeyi, yaşitlarım kadar, başaramadım.
10. ____ Eğer istediğimi yaparsam, başımı derde sokarım diye düşünürüm.
11. ____ Genellikle yakınlarıma ilgi gösteren ve bakan ben olurum.
12. ____ Olumlu duygularımı diğerlerine göstermekten utanırım (sevdiğimi, önemseddiğimi göstermek gibi).
13. ____ Yaptığım çoğu şeyde en iyi olmalıyım; ikinci olmayı kabullenemem.
14. ____ Diğer insanlardan bir şeyler istediğimde bana “hayır” denilmesini çok zor kabullenirim.
15. ____ Kendimi sıradan ve sıkıcı işleri yapmaya zorlayamam.
16. ____ Paramın olması ve önemli insanlar tanıyor olmak beni değerli yapar.
17. ____ Her şey yolunda gidiyor görünse bile, bunun bozulacağını hissederim.
18. ____ Eğer bir yanlış yaparsam, cezalandırılmayı hak ederim.
19. ____ Çevremde bana sıcaklık, koruma ve duygusal yakınlık gösteren kimsem yok.
20. ____ Diğer insanlara o kadar muhtacım ki onları kaybedeceğim diye çok endişeleniyorum.
21. ____ İnsanlara karşı tedbiri elden bırakmam yoksa bana kasıtlı olarak zarar vereceklerini hissederim.
22. ____ Temel olarak diğer insanlardan farklıyım.
23. ____ Gerçek beni tanırlarsa beğendiğim hiç kimse bana yakın olmak istemez.
24. ____ İşleri halletmede son derece yetersizim.

25. _____ Gündelik işlerde kendimi başkalarına bağımlı biri olarak görüyorum.
26. _____ Her an bir felaket (doğal, adli, mali veya tıbbi) olabilir diye hissediyorum.
27. _____ Annem, babam ve ben birbirimizin hayatı ve sorunlarıyla aşırı ilgili olmaya eğilimliyiz.
28. _____ Diğer insanların isteklerine uymaktan başka yolum yokmuş gibi hissediyorum; eğer böyle yapmazsam bir şekilde beni reddederler veya intikam alırlar.
29. _____ Başkalarını kendimden daha fazla düşündüğüm için ben iyi bir insanım.
30. _____ Duygularımı diğerlerine açmayı utanç verici bulurum.
31. _____ En iyisini yapmalıyım, “yeterince iyi” ile yetinemem.
32. _____ Ben özel biriyim ve diğer insanlar için konulmuş olan kısıtlamaları veya sınırları kabul etmek zorunda değilim.
33. _____ Eğer hedefime ulaşamazsam kolaylıkla yılgınlığa düşer ve vazgeçerim.
34. _____ Başkalarının da farkında olduğu başarılar benim için en değerlisidir.
35. _____ İyi bir şey olursa, bunu kötü bir şeyin izleyeceğinden endişe ederim
36. _____ Eğer yanlış yaparsam, bunun özürü yoktur.
37. _____ Birisi için özel olduğumu hiç hissetmedim.
38. _____ Yakınlarımla beni terk edeceği ya da ayrılacağından endişe duyarım
39. _____ Herhangi bir anda birileri beni aldatmaya kalkışabilir.
40. _____ Bir yere ait değilim, yalnızım.
41. _____ Başkalarının sevgisine, ilgisine ve saygısına değer bir insan değilim.
42. _____ İş ve başarı alanlarında birçok insan benden daha yeterli.
43. _____ Doğru ile yanlış birbirinden ayırmakta zorlanırım.
44. _____ Fiziksel bir saldırıya uğramaktan endişe duyarım.
45. _____ Annem, babam ve ben özel hayatımız birbirimizden saklarsak, birbirimizi aldatmış hisseder veya suçluluk duyarız
46. _____ İlişkilerimde, diğer kişinin yönlendirici olmasına izin veririm.
47. _____ Yakınlarımla o kadar meşgulüm ki kendime çok az zaman kalıyor.
48. _____ İnsanlarla beraberken içten ve cana yakın olmak benim için zordur.
49. _____ Tüm sorumluluklarımı yerine getirmek zorundayım.
50. _____ İsteddiğimi yapmaktan alıkonulmaktan veya kısıtlanmaktan nefret ederim.
51. _____ Uzun vadeli amaçlara ulaşabilmek için şu andaki zevklerimizden fedakârlık etmekte zorlanırım
52. _____ Başkalarından yoğun bir ilgi görmezsem kendimi daha az önemli hissederim.
53. _____ Yeterince dikkatli olmazsanız, neredeyse her zaman bir şeyler ters gider.
54. _____ Eğer işimi doğru yapmazsam sonuçlara katlanmam gerekir.
55. _____ Beni gerçekten dinleyen, anlayan veya benim gerçek ihtiyaçlarım ve duygularımı önemseyen kimsem olmadı.
56. _____ Önem verdiğim birisinin benden uzaklaştığını sezersem çok kötü hissederim.
57. _____ Diğer insanların niyetleriyle ilgili oldukça şüpheliyimdir.
58. _____ Kendimi diğer insanlara uzak veya kopmuş hissediyorum.
59. _____ Kendimi sevilebilecek biri gibi hissetmiyorum.
60. _____ İş (okul) hayatımda diğer insanlar kadar yetenekli değilim.
61. _____ Gündelik işler için benim kararlarıma güvenilemez.
62. _____ Tüm paramı kaybedip çok fakir veya zavallı duruma düşmekten endişe duyarım.

63. ____ Çoğunlukla annem ve babamın benimle iç içe yaşadığını hissediyorum-Benim kendime ait bir hayatım yok.
64. ____ Kendim için ne istediğimi bilmediğim için daima benim adıma diğer insanların karar vermesine izin veririm.
65. ____ Ben hep başkalarının sorunlarını dinleyen kişi oldum.
66. ____ Kendimi o kadar kontrol ederim ki insanlar beni duygusuz veya hissiz bulurlar.
67. ____ Başarmak ve bir şeyler yapmak için sürekli bir baskı altındayım.
68. ____ Diğer insanların uyduğu kurallara ve geleneklere uymak zorunda olmadığımı hissediyorum. 69. ____ Benim yararına olduğunu bilsem bile hoşuma gitmeyen şeyleri yapmaya kendimi zorlayamam.
70. ____ Bir toplantıda fikrimi söylediğimde veya bir topluluğa tanıtıldığımda onaylanılmayı ve takdir görmeyi isterim.
71. ____ Ne kadar çok çalışırsam çalışayım, maddi olarak iflas edeceğimden ve neredeyse her şeyimi kaybedeceğimden endişe ederim.
72. ____ Neden yanlış yaptığının önemi yoktur; eğer hata yaptıysam sonucuna da katlanmam gerekir.
73. ____ Hayatımda ne yapacağımı bilmediğim zamanlarda uygun bir öneride bulunacak veya beni yönlendirecek kimsem olmadı.
74. ____ İnsanların beni terk edeceği endişesiyle bazen onları kendimden uzaklaştırırım.
75. ____ Genellikle insanların asıl veya art niyetlerini araştırırım.
76. ____ Kendimi hep grupların dışında hissederim.
77. ____ Kabul edilemeyecek pek çok özelliğim yüzünden insanlara kendimi açamıyorum veya beni tam olarak tanımalarına izin vermiyorum.
78. ____ İş (okul) hayatımda diğer insanlar kadar zeki değilim.
79. ____ Ortaya çıkan gündelik sorunları çözebilme konusunda kendime güvenmiyorum.
80. ____ Bir doktor tarafından herhangi bir ciddi hastalık bulunmamasına rağmen bende ciddi bir hastalığın gelişmekte olduğu endişesine kapılıyorum.
81. ____ Sık sık annemden babamdan ya da eşimden ayrı bir kimliğimin olmadığını hissediyorum.
82. ____ Haklarıma saygı duyulmasını ve duygularımın hesaba katılmasını istemekte çok zorlanıyorum.
83. ____ Başkaları beni, diğerleri için çok, kendim için az şey yapan biri olarak görüyorlar.
84. ____ Diğerleri beni duygusal olarak soğuk bulurlar.
85. ____ Kendimi sorumluluktan kolayca sıyıramıyorum veya hatalarım için gerekçe bulamıyorum. 86. ____ Benim yaptıklarımın, diğer insanların katkılarından daha önemli olduğunu hissediyorum.
87. ____ Kararlarıma nadiren sadık kalabilirim.
88. ____ Bir dolu övgü ve iltifat almam kendimi değerli birisi olarak hissetmemi sağlar.
89. ____ Yanlış bir kararın bir felakete yol açabileceğinden endişe ederim.
90. ____ Ben cezalandırılmayı hak eden kötü bir insanım.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler:

Doğum Tarihi/ Yeri: 22.08.1988/ Almanya

Eğitim Bilgileri:

Mezun olduğu üniversite:

Fatih Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü, 2013.

Yabancı Dil (ler) ve düzeyi

Almanca – Çok İyi

İngilizce - İyi